

ΠΑΝΔΩΡΑ

ΣΥΝΓΡΑΜΜΑ ΙΣΤΟΡΙΚΟΝ

ΕΚΔΙΔΟΜΕΝΟΝ ΔΙΕ ΤΟΥ ΜΗΝΟΣ.

ΤΟΜΟΣ ΕΙΚΟΣΤΟΣ ΔΕΥΤΕΡΟΣ.

ΑΠΟ ΔΕΚΕΜΒΡΙΟΥ 1871 ΜΕΧΡΙΣ ΔΕΚΕΜΒΡΙΟΥ 1872.

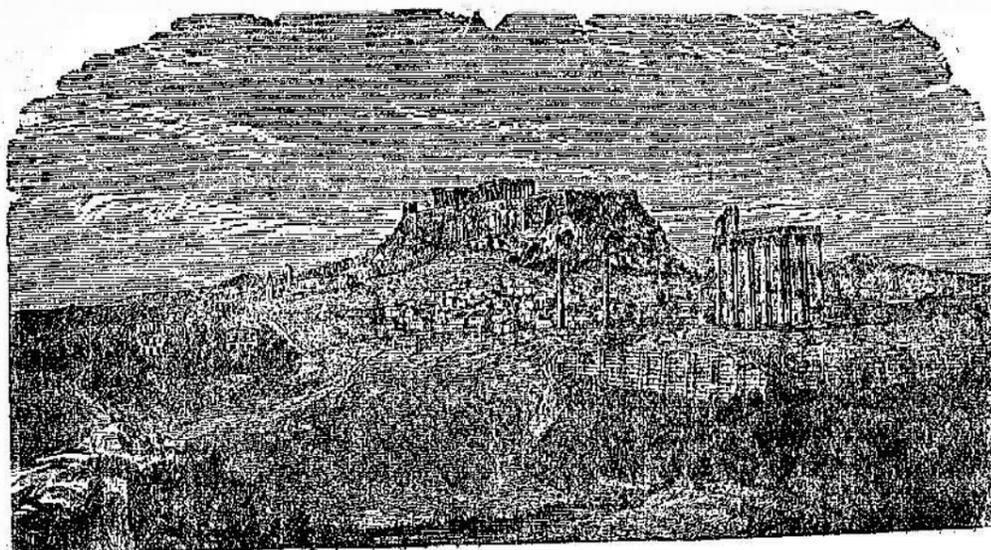
ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ
ΕΥΛΟΓΙΟΥ ΚΟΥΡΙΛΑ
ΛΑΥΡΙΩΤΟΥ
ΞΟΝ ΑΡΙΘ. _____

ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ
2213
ΚΥΡ. Γ. ΜΠΟΥΚΑΛΑΥ

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟΝ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ
ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ
ΕΥΛΟΓΙΟΥ ΚΟΥΡΙΛΑ

ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ,
ΤΥΠΟΓΡΑΦΕΙΟΝ ΠΑΝΔΩΡΑΕ ΛΑΖ. Α. ΒΙΛΛΑΡΑ.

1872.

Π Α Ν Δ Ω Ρ Α .

4 ΙΟΥΝΙΟΥ, 1871.

ΤΟΜΟΣ ΚΒ΄.

ΦΥΛΛΑΔΙΟΝ 509

ΗΛΙΑΤΙΚΑΙ ΜΕΛΕΤΑΙ.

(Συντχ. Ἰδε φολλ. 507.)

Β΄.

ΕΥΘΥΓΑΝΗΜΟΣ.

Ο ΣΩΚΡΑΤΗΣ οὖν διακόψας τὴν διήγησιν ἐνε-
κεν τῆς ἐπερωτήσεως τοῦ Κρίτωνος συνδιαλέγεται
ἤδη συνοπτικῶς μετὰ τούτου περὶ τῶν ὑπολοίπων
μερῶν τῆς μετὰ τοῦ Κλεινίου συζητήσεως. Καὶ πρῶ-
τον ἀπαντᾷ εἰς τὴν τοῦ Κρίτωνος ἀπορίαν λέγων,
ἐνδέχεται νὰ μὲ ἀπατᾷ ἡ μνήμη· ἐνδέχεται νὰ εἴπω
ταῦτα ὁ Κτήσιππος· τοῦλάχιστον δύναμαι νὰ δια-
σεβκιώσω μετὰ θετικότητος ὅτι οὔτε ὁ Εὐθύδημος
οὔτε ὁ Διονυσόδωρος ἦσαν οἱ εἰπόντες ταῦτα, ἢ μὴ·
πῶς, ὡ φίλε Κρίτων, ὑπερανθρώπινόν τι ὄν παρε-
στῶς ἐλάλησε ταῦτα; διότι οἱ τὰ ἤκουσα, εἰμὶ
βέβαιος. Ναι τῆ ἀληθείᾳ, ὑπέλαβεν ὁ Κρίτων, μέλ-
λει νὰ ἦτον ὄν ὑπερανθρώπινον. Ἄλλὰ μετὰ ταῦτα
ἐζητήσατε ἐτι ἑτέραν τινὰ τέχνην; καὶ εὐρετε αὐ-
τὴν τέλος πάντων ἢ δὲν τὴν εὕρετε; Οὐδαμῶς, φί-
λε, ἀπεκρίνατο ὁ Σωκράτης. Ἄλλα δὲν θὰ σοὶ ἐπα-
ναλάθω ἀπάσας τὰς ἄλλας δεσας ἐζητήσαμεν· φθά-
σαντες δὲ εἰς τὴν βασιλικὴν τέχνην, ἥτις μᾶς ἐφάνη
ὅτι εἶναι ἡ αὐτὴ πρὸς τὴν πολιτικὴν, καὶ διασκε-
πτόμενοι ἂν αὐτῇ παρέβη τὴν εὐδαιμονίαν εἰς τοὺς

ἀνθρώπους ἐνταῦθα ἐνεπέσαμεν ὡς περ εἰς λαθῦριν-
θον, καὶ νομίζοντες ὅτι ἡμεῖς ἤδη πλησίον τοῦ τέ-
λους, ἠναγκάσθημεν πάλιν νὰ ἐπιθοχωρήσωμεν καὶ
εὐρέσθημεν εἰς τὴν αὐτὴν ἀπορίαν ὡς περ ἐν ἀρχῇ τῆς
ζητήσεως. Ἴδού δὲ πῶς.

Παρατήρησαντες ὅτι ἡ στρατηγικὴ καὶ αἱ ἄλλαι
τέχναι παραδίδουσι τὰ ἔργα των εἰς τὴν πολιτικὴν
ὡς τὴν μόνην ἐπιστήμην ἥτις γινώσκει τὴν ὀρθὴν
αὐτῶν χρῆσιν, ἐπιστεύσαμεν ὅτι αὐτὴ εἶναι ἡ ζη-
τουμένη, καὶ ἡ αἰτία τῆς κοινωνικῆς εὐημερίας καὶ
ὅτι μόνη αὐτῇ πηδαλιουχοῦσα τὴν πολιτείαν διευ-
θύνει τὰ πάντα πρὸς τὴν κοινὴν ὠφέλειαν. Ἀκολού-
θως δὲ συνεσκεπτόμεθα οὕτω πως περὶ αὐτῆς. Ἡ
βασιλικὴ τέχνη ἢ τὰ πάντα διευθύνουσα τί ἦμιν
ἀπεργάζεται, τί τὸ ἔργον τῆς καθάπερ ἐάν μᾶς ἦ-
ρώτα τις τί τὸ ἔργον τῆς ἱατρικῆς, ὅα ἀπεκρινόμεθα,
ἢ υἰγεία. Ἄλλὰ τὸ ἔργον τῆς βασιλικῆς τέχνης δὲν
νῦποροῦμεν νὰ τὸ προσδιορίσωμεν· τοσοῦτον δὲ μέ-
νον ἐγνωμεν ὅτι, ἐάν αὐτὴ ἦναι ἡ ζητουμένη ἐπι-
στήμη, δεόν νὰ ἦναι αὐτὴ ὠφέλιμος, τοῦτέστι νὰ
παράγῃ ἡμῖν ἀγαθόν τι. Ἄλλὰ τὸ ἀγαθὸν δὲν εἶναι
ἄλλο τι, καθάπερ προηγουμένως ὠμολογήσαμεν, ἢ
ἐπιστήμη τις. Πλὴν τὰ μὲν ἄλλα ἔργα ἄτινα δύνα-
ται τις νὰ θεωρήσῃ ὡς ἴδια τῆς πολιτικῆς, οἷον ὁ
πλουτισμὸς, ἡ ἐλευθερία, ἡ εἰρήνη τῶν πολιτῶν,
πάντα ταῦτα οὔτε κακὰ ἡμῖν ἐφάνησαν οὔτε ἀγαθὰ,

ἀλλ' ἡ πολιτικὴ ἵνα μᾶς ὠφελεῖ καὶ παρέχη ἡμῖν εὐδαιμονίαν, δεόν ὅπως μᾶς καθιστᾷ σοφοὺς καὶ μετὰ δὴ ἡμῖν ἐπιστήμην. Ἀλλὰ τίνα ἐπιστήμην διδάσκει ἡμᾶς τέλος πάντων καὶ κατὰ τί χρήσιμον; βεβαίως εἶναι φανερόν ὅτι δὲν πρέπει νὰ μᾶς διδάσκη μηδεμίαν ἄλλην ἐπιστήμην ἢ αὐτὴ ἑαυτῆν· ἀλλὰ τὸ ἀντικείμενον ταύτης εἰς τί ἔσται ἡμῖν ὠφέλιμον ἢ εἰς τί ἀποβήσονται ἀγαθοὶ καὶ χρήσιμοι οἱ διδασκόμενοι ταύτην, τοῦτο κατ' οὐδένα τρόπον δὲν ἠδυνήθημεν, ὡς Κρίτων, ν' ἀνεύρωμεν. Ἐγὼ λοιπόν, λέγει ὁ Σωκράτης, ἐμπεσὼν εἰς ταύτην τὴν ἀπορίαν ἐκτενῶς καθικέτευον τοὺς ξένους ὡς ἄλλους Διοσκόρους¹⁾ ἵνα σώσωσιν ἐμὲ καὶ τὸ μεράκιον ἐκ τῆς τρικυμίας τοῦ λόγου καὶ διδάξωσιν ἡμᾶς μετὰ σπουδαιότητος, τίς εἶναι ἡ ἐπιστήμη ἐκείνη ἣν ἀποκτήσαντες, δυνάμεθα νὰ διέλθωμεν εὐδαιμόνως τὸν ἐπιλοιπόν βίον. Τὴν δὲ ἱεσίαν μου ταύτην εἰσακούσας ὁ Εὐθύδημος μετὰ πολλοῦ στόμφου ἤρξατο ὡς ἐφεξῆς τοῦ λόγου. (Κεφ. 17—19, σελ. 293. Α')

Αὕτη ἡ μετὰ τοῦ Κλεινίου σωκρατικὴ συνδιάλεξις δὲν εἶναι ἄλλο τι εἰμῆ συνέχεια καὶ ἐπέκτασις τῆς προηγουμένης· διότι ἐν μὲν τῷ πρώτῳ τμήματι ὁ Κλεινίος κατηχήθη ὅτι οἰονδήποτε νομίζομεν ἀγαθὸν δὲν εἶναι ἀληθῶς τοιοῦτον εἰμῆ καὶ ὅσον ἡ χρῆσις τοῦ κανονίζεται ὑπὸ τῆς ἐπιστήμης καὶ τῆς φρονήσεως, ἢ ἐν ἄλλοις ῥήμασι δὲ μόνη ἡ ἐπιστήμη προσδιορίζουσα τὴν ὀρθὴν χρῆσιν παντὸς ἀγαθοῦ· εἶναι τὸ καθ' αὐτὸ ἀγαθόν· ἐν δὲ τῷ παρόντι διδάσκειται ὅτι ἡ ἐπιστήμη ἐκείνη, ἣτις οὐσιωδῶς εἶναι τὸ ἄκρον ἀγαθόν, δεόν ἵνα συνδυάζῃ ἀναποσπάστως ἐν ἐκυτῇ δύο τινὰς ιδιότητας, αἵτινες ἐν ταῖς ἄλλαις ἐπιστήμαις καὶ τέχναις εἰσὶν ἀπ' ἀλλήλων κεχωρισμέναι, δεόν ἵνα ἀπεργάζεται τὸ ἀγαθὸν σύναμα δὲ γνώσκῃ τὴν ὀρθὴν αὐτοῦ χρῆσιν. Ἐν τῇ ἐπιστήμῃ ταύτῃ ἡ ἀπεργασία ἢ ἡποίησις τοῦ ἀντικειμένου τῆς καὶ ἡ γνώσις τῆς χρήσεως αὐτοῦ συναποτελοῦσιν ἐνότητά συμπαγῆ καὶ ἀδιαίρετον. Ἐκτὸς ἔρα τῆς πρακτικῆς γνώσεως, ἣτις ἐφαρμόζει τὰς ἀρχάς, ὁ Πλάτων σαφῶς διακρίνει καὶ θεωρητικὴν, ἣτις ἀνευρίσκει τὰς ἀρχάς, ἐπομένως δὲ ἐμπεριέχει ἐν ἑαυτῇ καὶ τὴν πρακτικὴν²⁾. Ὅθεν τὴν μὲν διαῤῥήθη ἀποκαλεῖ βασιλικήν ἢ πολιτικὴν (ἣτοι πρακτικὴν ἢθικὴν), ἣτις κανονίζει τὴν χρῆσιν καὶ τὴν ἐφαρμογὴν τοῦ ἀντικειμένου μίᾳς ἐκάστης τῶν ἄλλων ἐπιστημῶν, οἷον κατὰ τὸ ἀνωτέρω μνημονεῦθαι πλατωνικὸν παράδειγμα πρὸς ἐνδειξίν τῆς ἀχρείας ταύτης ἢ στρατηγικὴ ἐκπληρώσασα τὸ ἔργον τῆς παραδίδωσιν αὐτὸ εἰς τὴν πρόνοιαν τῆς πολιτικῆς, ἣτις ἐπίσταται κατὰ τίνος ἀρ-

¹⁾ Ὁ Κάστωρ καὶ ὁ Πολύδωκος οἱ τοῦ Διὸς, ἦσαν θεοὶ προστάται τῶν νεοτιλλομένων.
²⁾ Παράβ. 1. Gesamtheit. Bei der Erklärung der platonischen Philosophie von E. Jusemibl. Μέρος 4, σελ. 129.

χάς δεόν νὰ χρησθῶ αὐτὸ καὶ νὰ τὸ ἐφαρμόσῃ πρὸς τὸ τῆς πολιτείας συμφέρον. Τῆς δὲ θεωρητικῆς περὶ ῥοδικῶς μόνον ποιεῖται μνησίαν χαρακτηρίζων αὐτὴν διὰ τῆς προσηγορίας, *διαλεκτικῆς*, ἐν τῷ χωρίῳ ἐκείνῳ, ἐνθα ὁ Κλεινίος παρατηρεῖ ὅτι οἱ γεωμέτραι καὶ οἱ ἀστρονόμοι καὶ οἱ ἀριθμητικοὶ παραδίδουσι τὰς ἀνακαλύψεις τῶν εἰς τοὺς *διαλεκτικούς*, ἵνα χρησιμοποιήσωσιν αὐτάς· τοῦτο δὲ δηλοῖ ὅτι πᾶσαι αἱ ἄλλαι ἐπιστήμαι συλλέξασαι τὰ εἰς τὴν δικαιοδοσίαν ἐκάστης αὐτῶν ὑπαγόμενα γεγονότα δεόν νὰ τὰ ὑποβάλλωσιν εἰς τὴν ὑψίστην ἐκείνην ἐπιστήμην, τὴν διαλεκτικὴν πρὸς ἐπεξεργασίαν καὶ διάπλασιν. Ὅθεν ἡ ζητούμενη ἐπιστήμη εἶναι ὑπὸ μὲν τὴν θεωρητικὴν ἐποψίν ἢ διαλεκτικὴν, ὑπὸ δὲ τὴν πρακτικὴν ἢ πολιτικὴν τὸ αὐτὸ ἔχουσα ἀντικείμενον τὸ ὄντως ἀγαθόν. Ἐὰν δὲ ὁ Πλάτων εἰσάγῃ τὸν Σωκράτην ἀποροῦντα πῶς νὰ προσδιορίσῃ τὴν φύσιν τοῦ ἀντικειμένου τῆς ἀπολύτου ταύτης ἐπιστήμης, καὶ ἐπικαλούμενον τὴν συνδρομὴν τῶν σοφιστῶν ὅπως τὸν σώσωσιν ἐκ τῆς τρικυμίας ταύτης τοῦ λόγου, τοῦτο ἐξεπίτηδες ἐσχεδίασεν ἵνα καταδείξῃ ἡμῖν ὅτι ἀπέναντι τῆς σοφιστικῆς δοκησιοφίας καὶ κωφότητος μόνη ἡ ἀληθὴς ἐπιστήμη, ἣτις μετὰ τῆς πράξεως περιέχει καὶ τὴν θεωρίαν καὶ μετὰ τῆς θεωρίας τὴν πράξιν εἶναι ἱκανὴ νὰ ἐμποίησιν εἰς τὰς τῶν νέων ψυχὰς ἐντονίαν καὶ στερεότητα καὶ νὰ θέσῃ ἐδραίας βάσεις εὐμεθόδου καὶ καθολικῆς ἐκπαιδεύσεως. Τὴν ἀνάγκην λοιπὸν τῆς φιλοσοφίας καὶ τὸ κύριον αὐτῆς πρόβλημα σκοπεῖ νὰ συστήσῃ οὐχὶ δὲ κατὰ βιάθος νὰ πραγματευθῇ τὴν λύσιν αὐτοῦ ἀναπτύσσων τὴν φύσιν τοῦ φιλοσοφικοῦ ἀντικειμένου, τοὺς χαρακτήρας αὐτοῦ καὶ τὰ στοιχεῖά του.

Ἀλλ' οἱ σοφισταὶ καὶ τοὶ παροτρυνόμενοι ὑπὸ τοῦ Σωκράτους ὅπως ῥυθμισώσι τὰς συζητήσεις των κατὰ τὴν ὑπ' αὐτοῦ ὑποδειχθεῖσαν μέθοδον, αὐτοὶ ὅμως οὐδὲ κεραίαν μεταβάλλουσι σύστημα τὰς αὐτὰς ἀναμασῶντες παραδοξολογίας, τὰ αὐτὰ ληρήματα.

Ὁ οὖν Εὐθύδημος ἀρχόμενος τοῦ λόγου δίδωσιν αἴρεσιν τῷ Σωκράτει ἢ νὰ τὸν διδάξῃ τὴν ἐπιστήμην, περὶ ἣν πάλαι ἀπορεῖ, ἢ νὰ τὸν ἀποδείξῃ κάτοχον αὐτῆς ὄντα· ὁ δὲ προτιμᾷ τὸ δεύτερον διότι θεωρεῖ τοῦτο πολὺ εὐκολώτερον ἢ τὸ νὰ διδάχῃ τὴν ἐπιστήμην ἐν ἡλικίᾳ οὕτω προβεβηκυῖα. Μετὰ τὴν δήλωσιν τοῦ Σωκράτους ὁ Εὐθύδημος ἀπειρεσθαι νὰ τὸν ἀποδείξῃ κάτοχον διὰ τοῦ ἐφεξῆς παρεξελέγχου. Θεθείσης τῆς ἀρχῆς ὅτι εἶναι ἀδύνατον τὸ αὐτὸ πράγμα νὰ ἦναι καὶ ἐνταυτῷ νὰ μὴ ἦναι, ἔπεται ὅτι ὁ ἐπιστάμενος ἐν ἐπίσταται ἅπαντα· διότι ὅστις ἐπίσταται ἐν, εἶναι ἐπιστήμων· ὅθεν ὁ ἰσχυρίζομενος ὅτι τὰ μὲν ἐπίσταται, τὰ δὲ οὐκ ἐπίσταται, ἰσχυρίζεται ὅτι εἶναι ἐπιστήμων σύναμα δὲ καὶ ἀεπίστατῶν· ἔπερ ἔστιν ἀντιφατικόν, ὁ αὐτὸς

ἄνθρωπος νὰ ἦναι τοιοῦτός τις καὶ ἐνταυτῷ νὰ μὴ ἦναι· ἐπομένως δὲ ὁ Σωκράτης ἐὰν ἐπίσταται ἐν, ἐπίσταται ἅπαντα, διότι δὲν εἶναι δυνατόν νὰ ἦναι ἐπιστήμων σύναμα δὲ καὶ ἀνεπίστατῶν ἐπιστάμενος δὲ πάντα κατέχει καὶ τὴν ζητούμενην ἐκείνην ἐπιτήμην.

Εἰς μάτην ὁ Σωκράτης ἐπανειλημμένως ὑπομνήσκει τοὺς σοφιστὰς ὅτι ἡ ἐπιστημοσύνη αὐτοῦ εἶναι σχετικὴ καὶ περιορισμένη, ἐφ' ὅσον τὰ μὲν ἐπίσταται, ἄλλα δὲ πολλὰ οὐκ ἐπίσταται. Διότι αὐτοὶ ῥητῶς ἀπαγορεύοντες αὐτῷ νὰ παρεκτείνῃ τὰς ἀπαντήσεις του διὰ προσθηκῶν καὶ ἐξαιρέσεων, ἐπιβάλλουσιν εἰς αὐτὸν τὴν ὑποχρέωσιν ν' ἀποκρίνεται ἀπλῶς διὰ τοῦ ναὶ ἢ οὐχί, ἵνα μὴ ἐξελεγχθῶσι σοφιστευόμενοι. Ὅθεν καὶ ὁ Σωκράτης ὅπως ἐμβάλλῃ αὐτοὺς ἐντὸς τῶν ἰδίων αὐτῶν θηράτρων τοὺς ἐρωτᾷ ἂν τυχὸν καὶ αὐτοὶ, ἐπειδὴ ἐπίσταται ἐν, οἰοῦντο, ἐπίσταται πάντα τὰ ἄλλα· οἱ δὲ, ἵνα μὴ φραθῶσιν ἀσυνεπεῖς πρὸς ἑαυτοὺς ἀνευρυθρίας ὁμολογοῦσιν ὅτι ἐπίσταται πᾶν εἴ τι διαδοχικῶς τοὺς ἐρωτᾷ ὁ Σωκράτης, οἷον τὴν τακτικὴν καὶ τὴν σκυτικὴν καὶ τὴν νευροβραφίαν· πρὸς δὲ καὶ τὸν ἀριθμὸν τῶν ἀστέρων καὶ τὰς ψήφους τῆς ἄμμου. Ἀλλὰ καὶ ὁ Κτήσιππος σαρκαστικῶς (ἐπειδὴ ἦσαν προσβῆται καὶ ἀνόδοτες) ζητεῖ παρ' αὐτῶν ὡς τεκμήριον τῆς πανεπιστημοσύνης των τὸ νὰ εἴπῃ ἐκάτερος αὐτῶν πόσους ἔχει ὀδόντας ὁ ἕτερος. Οἱ δὲ σοφισταὶ ἰννοήσαντες ὅτι ἐσκώπτοντο, πρὸς πᾶσαν τοῦ Κτησιππου ἐρώτησιν (διότι οὗτος δὲν ἔπαυεν ἐρωτᾶν αὐτοὺς ἀπροκαλύπτως καὶ αὐτὰ τὰ γελοιώδεστατα ἂν ἐπίσταται) οὐδὲν ἕτερον ἀπεκρίνοντο εἰμῆ ἐν γένει ὅτι τὰ πάντα ἐπίσταται. Τέλος δὲ ὁ Εὐθύδημος ἐρωτηθεὶς παρὰ τοῦ Σωκράτους ἂν τὴν πανεπιστημοσύνην ταύτην κατεῖχεν, ἀεῖποτε καὶ ἐκ γενετῆς, οὐχὶ μόνον· περὶ ἑαυτοῦ ὁμολογεῖ τοῦτο, ἀλλὰ καὶ ἀναδέχεται ν' ἀποδείξῃ ὅτι καὶ ὁ Σωκράτης ἀεῖποτε ἐπίσταται πάντα. Κατασκευάζει δὲ οὕτω πῶς τὴν σοφιστικὴν του ἀπόδειξιν. Ὅστις ἐπίσταται τι· τὸ ἐπίσταται διὰ τοῦ γνωστικοῦ ὄργάνου, καὶ διὰ τοῦ αὐτοῦ τοῦτου αἰεὶ· ὁ δὲ αἰεὶ διὰ τοῦτου ἐπιστάμενος δὲν ἐπίσταται τὰ μὲν διὰ τοῦτου τοῦ ὄργάνου, τὰ δὲ δι' ἄλλου, ἀλλ' ἅπαντα διὰ τοῦ αὐτοῦ τοῦτου· ἐπομένως δὲ ἐπίσταται αἰεὶ πάντα. Πλὴν κατανοήσας ὁ Σωκράτης ὅτι τὸ ψεῦδος τοῦ συλλογισμοῦ τοῦτου συνίσταται εἰς τὴν διαφορομένην ἔννοιαν τῆς λέξεως αἰεὶ σημαίνουσης καὶ τὰ διηλεκτικῶς, πάντοτε, καθ' ἣν ἐκδοχὴν ἐνταῦθα ἐφαρμόζει αὐτὴν ὁ Εὐθύδημος, καὶ τὸ ἐκάστοτε, ὅπταν, ἔπερ ἔστι τὸ ἀληθὲς σημαίνόμενον ἐν τῇ προκειμένῃ περιπτώσει, ἀπαντᾷ εἰς τὴν ἐρώτησιν τοῦ Εὐθύδημου, ὅτι ἐπίσταται διὰ τοῦ αὐτοῦ ὄργάνου πλὴν οὐχὶ πάντοτε, ἀλλ' ἐκάστοτε μόνον ὅπταν ἐπίσταται καὶ ὅσα ἐπίσταται. Διαμαρτυρομένου δὲ αὐτοῦ τοῦ

σοφιστοῦ ὅτι ὁ Σωκράτης παραβιάζει τοὺς συμπεφωνημένους ὅρους τῆς συζητήσεως ἀποκρινόμενος πλέον ἢ ὅσον ἐρωτᾶται καὶ ἐπιπροσθέτων εἰς τὰς ἀπαντήσεις του ἀλλότρια τῶν ἐρωτήσεων ἀναγκάζεται μὲν νὰ ὁμολογήσῃ ἀπολύτως ὅτι ἐπίσταται αἰεὶ πάντα ἀφαιρῶν τὸ ὅπταν καὶ τὸ ὅσα ἐπίσταται, ἐπιζητεῖ θυμῶς δι' ἄλλης ὁδοῦ νὰ ἐξελέγξῃ τοὺς ἀντιπάλους του παραλογισμούς. Ὅθεν ἐρωτᾷ τὸν Εὐθύδημον, ἐγὼ ὁ τὰ πάντα ἐπιστάμενος κατὰ τὴν ὑμετέραν διαβεβαίωσιν, ἣτις δὲν ἐπιδέχεται ἀντιῤῥησιν, ἢ τε προῖτοσα ἐκ τοῦ στόματος ἀνδρῶν πανσόφων, ἐπίσταμαι. Ἄρα γε καὶ τοῦτο, ὅτι οἱ ἐνάρετοι ἄνδρες εἰσὶν ἄδικοι, ποῦ ἐγὼ τοῦτο ἔμαθον; Οὐδαμοῦ, φθᾶς εἶπεν ὁ Διονυσόδωρος. Ἐντεῦθεν ἄρα ἔπεται, συνεπέρανεν ὁ Σωκράτης ὅτι ἐπειδὴ δὲν ἐπίσταμαι τοῦτο ἄρα δὲν ἐπίσταμαι πάντα. Τὸν δὲ Διονυσόδωρον ἐπιμέμφεται ὁ ἀδελφὸς αὐτοῦ Εὐθύδημος, διότι διὰ τῆς ἀπερισκέπτου ἀπαντήσεώς του παραδέχεται ὅτι ὁ Σωκράτης δὲν ἐπίσταται, ἐπομένως δὲ ὅτι εἶναι ἐπιστήμων ἅμα καὶ ἀνεπίστατῶν.

Ἀλλ' οἱ σοφισταὶ συνειδότες ὅτι ἐνέπεισον ἤδη ἐν τοῖς βρόχοις ἐν οἷς ἤλπιζον νὰ ἐγκλεισῶσι τὸν ἀντιπάλόν των, πεισματωδῶς ἀπαντῶνται· πᾶσαν ἀπόκρισιν εἰς τὰς τοῦ Σωκράτους ἐρωτήσεις, καὶ ἀδυσωπήτως παρ' αὐτοῦ ἀπαιτοῦσι ν' ἀποκρίνηται μόνον εἰς ὅτι αὐτοὶ τὸν ἐρωτῶσιν· οἵτινες εἰ καὶ μέχρι τοῦ νῦν τοῦλάχιστον ἤπταντο ἔστω καὶ μετὰ σοφιστικῆς μεθοδείας ζητημάτων σπουδαίων καὶ τὰ μάλιστα ἐνδιαφερόντων τοὺς φιλοσοφοῦντας νόας τῆς ἐποχῆς ἐκείνης, οἷον ἂν ἦναι διδακτὴ ἢ ἐπιστήμη, ἢ ἂν ἦναι δυνατόν τὸ ἀντιλέγειν, ἢ ἂν ὑπάρχῃ τὸ μὴ ὂν καὶ τὸ ψεῦδος, τὸ ἀπὸ τοῦδε ὅμως τρέπονται εἰς κενά καὶ παιδαριώδη λογοπαίγνια ἀποτόμως μεταπηδῶντες ἀπὸ ἐνὸς εἰς ἕτερον ἐρώτημα καὶ ἀντεχόμενοι παντὸς ῥήματος (305. Α') ἔπερ ἐν τῇ ῥύμῃ τοῦ λόγου τοχαίως ἐκφεύγει ἐκ τοῦ στόματός τινος τῶν συνδιαλεγόμενων προσώπων. Ὅθεν ἐρωτήσαντος τοῦ Σωκράτους τὸν Εὐθύδημον ἐπιμεμψάμενον τὸν Διονυσόδωρον διὰ τὴν ἀπάντησίν του, τί δὲ λέγεις σὺ, ὦ Εὐθύδημε; ὁ ἀδελφὸς σου Διονυσόδωρος ὁ τὰ πάντα εἰδὼς δὲν σοὶ φαίνεται ὅτι ὀρθῶς ἀπεκρίνατο; Ὁ Διονυσόδωρος ταχὺ ὑφαρπάσας τὸν λόγον καὶ ἕτερον ἀπευθύνας πρὸς τὸν Σωκράτη ἐρώτημα, καὶ εἶμαι ἄρα γε, εἶπεν, ἐγὼ ἀδελφὸς τοῦ Εὐθύδημου; Ἀλλ' ὁ Σωκράτης ἀναβάλλεται ν' ἀποκριθῇ εἰς ταύτην τὴν ἐρώτησιν, ἕως οὗ ὁ Εὐθύδημος τὸν πείσῃ ὅτι ἐπίσταται περὶ τῶν ἐναρέτων ἀνδρῶν ὅτι εἰσὶν ἄδικοι. Ἀσανασχετοῦντος δὲ τοῦ Διονυσόδωρου διὰ τὴν ὑπεκφυγὴν του ταύτην, ὁ Σωκράτης χαριεντιζόμενος εἰκότως, ὑπεκφεύγω, λέγει, διότι ἀσθενέστερος ἂν τοῦ ἕτερου ὅμων πᾶς δύναμαι ν' ἀνταγωνισθῶ καὶ πρὸς τοὺς δύο σὰς συνασπῶ-

ζομένους; ἐνῶ δὲ Πατροκλῆς ὁ ἐμὸς ἀδελφός¹⁾ ἐάν ἐπήρατο εἰς βοήθειάν μου, ὡς τὸ πάλα ὁ Ἰόλεως ἐβόηθησε τὸν θεῖόν του Ἡρακλέα διαμαχόμενον πρὸς δύο ἄμα ἀντιπάλους, θὰ εἰδῆναι μάλλον τὴν θέσιν μου ἢ ὅα μὲν ὠφέλει. Ὁ δὲ Διονυσόδωρος ἐπαναλαμβάνων μετὰ τινος μικρᾶς τροπολογίας τὸ πρῶ μικροῦ ἐρωτήθην ὑπὸ τοῦ Εὐθύδημου, ἀποκρίθητί μοι, εἶπεν, ὦ Σώκρατες! τίνος ἦτον ἀδελφίδους ὁ Ἰόλεως, πότερον τοῦ Ἡρακλέους ἢ σός; Σοὶ ἀποκρίνομαι, ἐπανελάθεν ὁ Σωκράτης, ὁ Ἰόλεως δὲν ἦτον ἐμὸς ἀδελφίδους, ἀλλὰ τοῦ Ἡρακλέους; διότι Πατροκλῆς ὁ ἐμὸς ἀδελφός δὲν ἦτο πατὴρ ἐκείνου, ἀλλ' ἕτερός τις ἔχων προσόμοιον τοῦνομα, Ἰφικλῆς²⁾ ὁ ἀδελφός τοῦ Ἡρακλέους; ὁ δὲ Πατροκλῆς ἦτον ἐμοὶ ἀδελφός ἡμομήτριος, οὐχὶ ἄμως ἡμοπάτριος. Εἶναι ἄρα, εἶπεν ὁ Διονυσόδωρος καὶ δὲν εἶναι ἀδελφός σου. Οὐχὶ ἡμοπάτριος, ὦ καλὲ ἄνθρωπε, ἐπανελάθεν ὁ Σωκράτης; διότι ἐκείνου μὲν πατὴρ ἦν ὁ Χαιρέδημος, ἐμοῦ δὲ ὁ Σωφρονίσκος. Ὁ Σωφρονίσκος λοιπὸν ὁ σὸς πατὴρ, εἶπεν ὁ Διονυσόδωρος, εἶναι ἕτερος τοῦ Χαιρέδημου; ἀλλ' ὁ Χαιρέδημος εἶναι πατὴρ ὁ Σωφρονίσκος ἄρα εἶναι ἕτερος πατρός, ἐπομένως δὲ δὲν εἶναι πατὴρ ὁ ὢν ἕτερος πατρός οὐκ ἔστι πατὴρ, καθάπερ ὁ ὢν ἕτερος λίθου οὐκ ἔστι λίθος, καὶ ὁ ἕτερος χρυσοῦ οὐκ ἔστι χρυσός. Ὅθεν μὴ ὄντος πατρός τοῦ Σωφρονίσκου, σὺ ὦ Σώκρατες εἶσαι ἀπᾶντων.

Παραχρῆμα δὲ ὁ Κτήσιππος ἀντιστρέφας τὸ αὐτὸ σόφισμα κατὰ τῶν δύο ἀδελφῶν καὶ ἀποδιδοῦς αὐτοῖς τὰ ἴσα, τοὺς ἐρωτᾷ μετὰ σκωπτικῆς χάριτος, δὲν συμβαίνει τὸ αὐτὸ τοῦτο καὶ εἰς τὸν ὑμέτερον πατέρα ἕτερον ὄντα τοῦ ἐμοῦ πατρός; Ἀλλ' ὁ Εὐθύδημος κινδυνεύων νὰ ἐξελεγχθῇ καὶ αὐτὸς ἀπᾶντων ἐάν ὠμολογεῖ ὅτι ὁ πατὴρ αὐτῶν εἶναι ἕτερος τοῦ πατρός τοῦ Κτησιππου, ὁ πατὴρ ἡμῶν εἶναι, εἶπε, πατὴρ καὶ σὺ καὶ τῶν ἄλλων ἀνθρώπων, διότι εἶναι ἀδύνατον ὁ αὐτὸς ἄνθρωπος νὰ ἦναι καὶ νὰ μὴν ἦναι ἄμα πατὴρ, ἢ τὸ αὐτὸ σῶμα νὰ ἦναι καὶ νὰ μὴν ἦναι ἄμα χρυσοῦν.

Ἐν τούτοις δὲ ὁ Διονυσόδωρος ζήλοτυπὸν διότι ἔβλεπε τὸν νεανίαν τοῦτον ἐν βραχεῖ χρόνῳ ἰσοφαρίζοντα πρὸς αὐτοὺς κατὰ τὴν σοφιστικὴν τέχνην φέρει ἐν τῷ μέσῳ ἕτερον σόφισμα. Ἄν μοι ἀποκρίνησαι, λέγει, ὦ Κτήσιππε, θέλω σὲ ἀναγκάσειν νὰ ὁμολογήσῃς, ὅτι ἔχεις πατέρα κύνα. Εἰπέ μοι, ἔχεις κύνα;—Καὶ μάλα δύστροπον, ἀπεκρίνατο ὁ Κτήσιππος.—ἔχει αὐτὸς κυνάρια;—Ναι, εἶπεν, ὅμοια τῷ

¹⁾ Τὸν ἀδελφὸν τοῦτον τοῦ Σωκράτους οὐδεὶς τῶν Ἑλλήνων συγγραφέων μνημονεύει, ἐκτίς ἐάν παραδοχθῆναι ὅτι αὐτὸς εἶναι ὁ ἐν τῷ ἀνομήτρῳ τοῦ Λουκιανῶ ἀναφερόμενος ὑπὸ τὸ αὐτὸ ὄνομα ἀγαματοποιὸς τὸ ἐπιτέθειμα. Ἐκ τῶν λόγων δὲ τούτων τοῦ Σωκράτους εἰκόζεται ὅτι ἦτον ἀπαιδευτὸς καὶ ἀπαίριος πρὸς τὸ διαλίγεσθαι.

²⁾ Τὰ ὀνόματα Πατροκλῆς καὶ Ἰφικλῆς ἡμοκαταληκτοῦσιν.

πατρί.— Ἀλλ' ὁ κύων ὅστις εἶναι πατὴρ αὐτῶν δὲν εἶναι σὸς;—Μάλιστα, εἶπεν ὁ Κτήσιππος.—Ὁ κύων λοιπὸν εἶναι σὸς; ἀλλ' ὁ κύων εἶναι πατὴρ ὁ κύων ἄρα εἶναι σὸς πατὴρ καὶ σὺ εἶσαι ἀδελφός τῶν κυνῶν. Καὶ πάλιν ὁ Διονυσόδωρος κατεσκευσμένως συνεχίζων τὸν λόγον ἕνα μὴ τὸν προλάβῃ ὁ Κτήσιππος ἔτι μικρόν, εἶπεν, ἀποκρίθητί μοι: τύπτεις τὸν κύνα τοῦτον;—Καὶ ὁ Κτήσιππος γελᾶσαι, καὶ μὰ τοὺς θεοὺς ἀπεκρίνατο: διότι δὲν δύναιμι νὰ τύψω σέ.— Τύπτων λοιπὸν τὸν κύνα, ἐπανελάθεν ὁ Διονυσόδωρος, τύπτεις τὸν σὸν πατέρα;—Ἐπιβήμιον πολλῶ μάλλον, εἶπεν ὁ Κτήσιππος, νὰ ἔτυπον τὸν ὑμέτερον πατέρα διότι ἐβλάεν εἰς τὸν κόσημον οἶόν; οὕτω σοφούς. Ἀλλὰ βεβαίως, ὦ Εὐθύδημε, ὁ πατὴρ ἡμῶν καὶ τῶν κυνῶν ἀπῆλαισε πολλὰ ἀγαθὰ ἀπὸ ταύτης τῆς σοφίας σας. Ὁ δὲ Εὐθύδημος δραματομένως τῆς φράσεως ἀπῆλαισε πολλὰ ἀγαθὰ πλαγουργεῖ ἐκ ταύτης σόφισμα ἰσχυρίζομενος ὅτι οὔτε ὁ πατὴρ του, οὔτε ὁ Κτήσιππος οὐδὲ ἄλλος οὐδεὶς ἀνθρώπων προσδεῖται πολλῶν ἀγαθῶν διότι π. χ. εἰς μὲν τὸν ἀσθενόοντα ἀγαθὸν εἶναι τὸ νὰ πίνῃ φάρμακον, εἰς δὲ τὸν μαχητὴν τὸ νὰ φέρῃ ἐν πολέμῳ ἔπλα, ἀλλ' οὔτε ὁ ἀσθενὸν ἔχει ἀνάγκη νὰ πίνῃ ἄμαζαν ἐλλεβόρου, οὔτε ὁ μαχητὴς νὰ φέρῃ πλεῖστα δόρατα καὶ ἀσπίδας. Ἀλλ' ὁ Κτήσιππος ἀστεῖως ἀναφέρων πρὸς παράδειγμα τὸν τρισώματον Γηρυόνην καὶ τὸν ἑκατόγχεϊρα Βριάρεων, ἐρωτᾷ τὸν Εὐθύδημον, σὺ δὲ τοὺς γίγαντας τούτους θὰ ἐξῶπλιζες ἄρα γε διὰ μίαν ἀσπίδος καὶ ἐνὸς δόρατος; Καὶ ὁ μὲν Εὐθύδημος εἰσήκουσεν, ὁ δὲ Διονυσόδωρος ἠρώτησε τὸν Κτήσιππον, δὲν εἶναι ἀγαθὸν τὸ νὰ ἔχῃ τις πολὺ χρυσίον πανταχοῦ καὶ πάντοτε καὶ ὅσον ἐνεστὶν ἐν ἑαυτῷ; Ὅθεν δὲν εἶναι εὐδαιμονέστατος ὅστις ἔχει τρία μὲν τάλαντα ἐν τῇ γαστρὶ, ἐν δὲ τῷ κρανίῳ, ἕνα δὲ στατήρα χρυσοῦ ἐν ἑκατέρῳ τῷ ὀφθαλμῷ; Ὁ δὲ Κτήσιππος μετὰ πολλῆς εὐτραπέλειας προσποιεῖται μὲν ὅτι παραδέχεται καὶ ὑποστηρίζει τὸ σόφισμα τοῦτο τοῦ Διονυσόδωρου, ἀλλὰ κυρίως παρῆδει ἐκείνου, ᾧ περ ὀλίγω πρότερον ὁ αὐτὸς οὗτος σοφιστὴς ἐχρήσατο λέγων ὅτι ὁ κύων τοῦ Κτησιππου εἶναι πατὴρ του.— Μάλιστα ἀπεκρίναται εἰς τὴν τοῦ Διονυσόδωρου ἐρώτησιν, ὀρθῶς εἶπας ὅτι εὐδαιμονέστατοι εἰσὶν οἱ ἔχοντες πολὺ χρυσίον πανταχοῦ καὶ πάντοτε ἐν ἑαυτοῖς; διότι καὶ μεταξὺ τῶν Σκυθῶν διαφημίζονται ὡς εὐδαιμονέστατοι καὶ ἀριστοὶ οἱ ἔχοντες πολὺ χρυσίον ἐν τοῖς ἑαυτῶν κρανίοις καὶ τὸ παραδοξότερον εἶναι ὅτι καὶ πίνουσιν ἐκ τῶν ἑαυτῶν κεχρυσωμένων κρανίων, καὶ καθορῶσι τὰ ἐνδον αὐτῶν κρατῶντες εἰς τὰς χεῖρας τῶν τὴν κορυφὴν τῆς κεφαλῆς τῶν¹⁾.

¹⁾ Ὁ Πλάτωνος (Π. Α. 68) διηγείται ὅτι αἱ Σκυθαὶ ἐχρῶντο ὡς ἐκπώματα τὰ κρανία τῶν ὑπ' αὐτῶν φουνομένων πολεμίων. Ὁ

πρὸς ἐπανόρθωσιν δὲ τῆς ἡττης τοῦ Διονυσόδωρου ὁ Εὐθύδημος ἀντεχόμενος τῆς λέξεως καθορῶσαι, ἢ ἐχρήσατο ὁ Κτήσιππος ἐρωτᾷ αὐτόν: ἂν οἱ Σκυθαὶ καὶ οἱ ἄλλοι ἄνθρωποι ὀρῶσιν ἐκείνα ἄτινα δύνανται νὰ ὀρῶσιν, ἢ ἐκείνα ἄτινα δὲν δύνανται. Σημειωτέον δ' ἐνταῦθα ὅτι τὸ διαφορούμενον τῆς ἐρώτησεως συνίσταται εἰς τὴν σύνταξιν τῆς ἀντωνυμίας ἄτινα, ἥτις ἐπιδέχεται νὰ ἐκληφθῇ εἴτε ὡς ὑποκείμενον τοῦ δύνανται εἴτε ὡς ἀντικείμενον τοῦ νὰ ὀρῶσι. Καὶ κατὰ μὲν τὴν πρώτην ἐκδοχὴν ἢ φράσις ἄτινα δύνανται νὰ ὀρῶσιν ἐρμηνεύεται ενεργητικῶς, ἄτινα κέκτηνται ὀρατικὴν δύναμιν κατὰ δὲ τὴν δευτέραν παθητικῶς ἄτινα εἰσὶν ὀρατὰ, ἢ ἄτινα οἱ ἄνθρωποι δύνανται νὰ ὀρῶσιν: Ὅθεν ἐκδεξαμένου τοῦ Κτησιππου τὴν τοῦ Εὐθύδημου ἐρώτησιν κατὰ τὴν δευτέραν ταύτην σημασίαν καὶ ἀποκρινάμενος ὅτι βεβαίως οἱ ἄνθρωποι ὀρῶσιν ἐκείνα ἄτινα δύνανται, ἦτοι τὰ ὀρατὰ, ὁ Εὐθύδημος ἐξαιρῶν τὴν ενεργητικὴν σημασίαν συμπεραίνει τὰ ἡμέτερα οὖν ἐνδύματα, ἄτινα ὀρᾷ τις, δύνανται νὰ ὀρῶσιν, ἦτοι κέκτηνται ὀρατικὴν δύναμιν. Ὁ δὲ Κτήσιππος γινούς ὅτι τοῦτο εἶναι ἀπλοῦν λογαπαίγιον, ἐξάπαντος, τὰ ἐνδύματα, λέγει, δύνανται νὰ ὀρῶσι σὺ δὲ ἴσως νομίζεις ὅτι αὐτὰ δὲν ὀρῶσι: τόσον εὐήθης εἶσαι! ἀλλὰ τῇ ἀληθείᾳ μοι φαίνεσαι, Εὐθύδημε, ὅτι καὶ τοὶ δὲν κοιμᾶσαι ἄμως κοιμᾶσαι καὶ ὅτι, ἂν ἦναι δυνατόν νὰ λέγῃ τις καὶ τοὶ μηδὲν λέγων, σὺ εἶσαι καὶ κατὰ τοῦτο ἐπιτήδειος. Ἐκ δὲ τῆς τελευταίας ταύτης φήσεως τοῦ Κτησιππου ἐπωφελοῦμενος ὁ Διονυσόδωρος ἐρωτᾷ αὐτόν, καὶ ἄρα γε δὲν εἶναι δυνατόν νὰ λέγῃ τις σιγῶν;— Ἀδύνατον, ἀπεκρίνατο ὁ Κτήσιππος.— Ἄρα οὐδὲ νὰ σιγᾷ λέγων;— Ἦτι μάλλον ἀδύνατον. Ἀνάγκη δ' ἐνταῦθα πρὸς ἔλεγχον τοῦ νεοτεύκτου τούτου σοφισματος νὰ παρατηρήσωμεν ὅτι αὐτὸ ἐρείδεται ἐπὶ τοῦ διαφορούμενου γένους τῆς μετοχῆς σιγῶν, ἥτις δύνανται νὰ ἦναι εἴτε ἀρσενικοῦ γένους ὁ σιγῶν εἴτε καὶ οὐδέτερου τὸ σιγῶν. Ἠσαύτως δὲ καὶ τὸ ἀρσενικὸν γένος τῆς μετοχῆς λέγων συμπίπτει εἰ καὶ οὐχὶ κατὰ τὴν γραφὴν, ἀλλὰ κατὰ τὴν προφορὰν μετὰ τοῦ οὐδέτερου τῆς αὐτῆς μετοχῆς, τὸ λέγων. Ὅθεν ὁ Διονυσόδωρος ἐρειδόμενος ἐπὶ τῆς γραμματικῆς ταύτης συμπτώσεως τοῦ καὶ οὐδέτερου γένους τῶν μετοχῶν, ἐρωτᾷ τὸν Κτησιππον, ὁ λέγων σιγήριον, ἢ ἔξλον ἢ λίθον, δὲν λέγει τι σιγῶν; ἀναφέρων τὴν μετοχὴν σιγῶν εἰς πρᾶγμα, οὐχὶ δὲ Κτήσιππος οὖν σκόπτων τὸν Διονυσόδωρον λέγει, ὅτι εἰ Σκύθαι θέουσι χρυσίον ἐντὸς τῶν ἑαυτῶν κρανίων, ἔπει κυρίως σημαίνει ὅτι τὰ κρανία ἀνήκουσιν αὐτοῖς ὡς κτήματα σοφιστικῶς δὲ διαστρέφων τὴν κτηματικὴν σημασίαν τῆς γενικῆς ἑαυτῶν, ἐκλαμβάνει τὰ ἑαυτῶν κρανία ὡς μέλος σωματικῶν εἰς αὐτοὺς ἄνθρωπον. Πίνουσιν ἄρα εἰ Σκύθαι ἐκ τῶν λίθων αὐτῶν κρανίων κεχρυσωμένων δυναί.

εἰς πρόσωπον. Οὐχὶ ἀπαντὰ παίζων ὁ Κτήσιππος, ἀλλὰ τὸ ἐν τοῖς χαλκείοις πυρακτούμενον σιγήριον, ἐάν τις ἀψηται αὐτοῦ διὰ τῆς χειρὸς, δὲν σιγᾷ, ἀλλὰ συρίζει καὶ βοᾷ. Ὅθεν τοῦτο μὲν ὑπὸ τῆς μεγάλης σοφίας σὲ διέφυγεν' ἀλλ' ἀποδείξατέ μοι νῦν καὶ τὸ ἕτερον, πῶς εἶναι δυνατόν νὰ σιγᾷ λέγων.— Ὅταν σιγᾷ, εἶπεν ὁ Εὐθύδημος, δὲν σιγᾷ πᾶν τι; Μάλιστα, ἀπεκρίνατο ὁ Κτήσιππος.— σιγᾷ λοιπὸν καὶ πᾶν τὸ λέγον, διότι τὰ λέγοντα ἐμπεριέχονται καὶ αὐτὰ εἰς τὴν τάξιν τῶν πάντων, ἐπομένως δὲ ὁ σιγῶν ἀπαντα σιγᾷ καὶ τὸ λέγον ἢ τὸ λαλοῦν.

Καὶ ὁ Κτήσιππος δὲ διὰ τῶν αὐτῶν ὅρων καταπολεμῶν τοὺς σοφιστὰς ἐρωτᾷ αὐτοὺς, πότερον τὰ πάντα σιγῶσιν ἢ λέγουσιν, εὐ εἰδῶς ὅτι ὀπότερον τούτων ὁμολογήσωσιν, ἀλλοκονταί: διότι ἂν μὲν τὰ πάντα σιγῶσι πῶς λέγει τις σιγῶν; ἂν δὲ τοῦναντίον τὰ πάντα λέγωσι, πῶς σιγᾷ τις λέγων. Ὁ οὖν Διονυσόδωρος ἵνα προλάβῃ τὰς συνεπείας ταύτας ἑκατέρας τούτων τῶν ὑποθέσεων, ὑπαρπάσας τὸν λόγον, τὰ πάντα, εἶπεν, οὔτε σιγῶσιν οὔτε λέγουσιν, ἄμα δὲ σιγῶσι καὶ λέγουσιν, ἐπιλαθόμενος τὸ ἀνωτέρω δοθὲν αὐτῷ ὑπὸ τοῦ Εὐθύδημου παράγγελμα, ὅτι δέον νὰ μὴ ἐπαμφοτερίζῃ ὁ λόγος, ἀλλ' ἀπλῶς ἢ νὰ καταφάσκηται ἢ ν' ἀποφάσκηται¹⁾. Ὅθεν ὁ Κτήσιππος ἐκραγεῖς εἰς σφοδρὸν γέλωτα διὰ τὴν τὴν σοφιστῶν ἀσυνέπειαν πρὸς τὰ ἤδη ὑπ' αὐτῶν δογματισθέντα, ὦ Εὐθύδημε, ἀνέκραξεν, ὁ ἀδελφός σου ἀπωλέσθη καὶ ἡττήθη.

Τοῦ δὲ Κλεινίου πᾶν ἡδέως γελᾶσαντος διὰ τὴν περὶ τὴν σοφιστείαν ἐπιδειξιότητα τοῦ Κτησιππου, τί γελᾷς, ὦ Κλεινία; τὸν ἠρώτησεν ὁ Σωκράτης, διὰ πρᾶγματα οὕτω σκουδατα καὶ κακά;— Καὶ εἰδὲς ποτε σὺ, ὦ Σώκρατες, εἶπεν ὁ Διονυσόδωρος, καλόν τι πρᾶγμα;— Μάλιστα, ἀπεκρίνατο ὁ Σωκράτης, καὶ οὐχὶ μόνον ἐν, ἀλλὰ καὶ πολλὰ, ὦ Διονυσόδωρε.— Καὶ τὰ καθ' ἕκαστα ταῦτα καλὰ, ἐπανελάθεν ὁ Διονυσόδωρος, εἰσὶν ἕτερα τοῦ κάλλους, ἢ ταῦτα πρὸς τὸ κάλλος;— Εἰσὶ μὲν ἕτερα αὐτοῦ τοῦ κάλλους, ἀπεκρίνατο ὁ Σωκράτης, ἀλλ' εἰς ἕκαστον τούτων παρευρίσκαται κάλλος τι.— Ἐάν λοιπὸν παρευρεθῇ πλησίον σου βούς, εἶσαι βούς, καὶ ἐπειδὴ νῦν ἐγὼ παρευρίσκομαι πλησίον σου, εἶσαι διὰ τοῦτο Διονυσόδωρος; Ἄλλως τίνη τρόπον πρᾶγματὰ ἄπερ εἰσὶ διάφορα ἄλλου τινός (οἷον τὰ καθ' ἕκαστα καλὰ ἕτινᾶ εἰσὶ διάφορα αὐτοῦ τοῦ κάλλους) δύνανται νὰ περιέχωσιν ἐν ἑαυτοῖς ἐκείνο τὸ ἄλλο, οὐ τίνος διαφέρουσιν; (αὐτὸ τὸ κάλλος;). Τὴν δὲ ἔνοιαν ταύτην ὁ σοφιστὴς περιβάλλει διὰ τῆς ἐφεξῆς μάλλον τετορευμένης καὶ ἐντέχνου ἐκφράσεως²⁾.

¹⁾ Σελ. 207. Α'. Διαφθεῖραι, ἔφη, τὸν λόγον, ὁ Εὐθύδημος πρὸς τὸν Διονυσόδωρον καὶ φανήσεται οὕτως οὐκ ἐπιστάμενος, καὶ ἐπιστήμων ἕνα ὢν καὶ ἀνεπιστήμων.

ἀλλὰ τί τὸ πρόβλημα, εἰν ἕτερον παρευρεθῆ εἰς ἕτερον, δύναται τοῦτο τὸ ἕτερον νὰ ἦναι ἕτερον; Ὁ δὲ Σωκράτης ἐπιχειρῶν ν' ἀπομικθῆ τὴν τῶν σοφιστῶν τέχνην, καθάπερ ἀστείως ὁμολογεῖ αὐτὸς περὶ ἑαυτοῦ, διακτὶ ἀπορεῖς περὶ τοῦτου, εἶπεν, ὦ Διονυσόδωρε; ἀν παραδέχεσθε συνωδῶ πρὸς τὸ δόγμα σας ὅτι τὸ καλὸν εἶναι καλὸν, καὶ τὸ αἰσχρὸν αἰσχρὸν, ἐπιμένως δὲ ὅτι καὶ τὸ ταῦτόν, εἶναι ταῦτόν, καὶ τὸ ἕτερον ἕτερον; διότι βεβίως τὸ ἕτερον δὲν εἶναι ταῦτόν· ἀλλ' ἐγὼ ἐπίστυον, ὅτι οὐδὲ εἰς παιδα ὁ ἐγενεάτο ἡ ἀπορία αὕτη, ὅτι τὸ ἕτερον δὲν εἶναι ἕτερον. Ἀλλὰ πρὸς ἐντελῆ κατὰληψιν τῆς ἀντιρρήσεως ταύτης δέον συνοπτικῶς νὰ διευκρινήσωμεν περὶ τί κυρίως στρέφεται ἡ τοῦ Σωκράτους ἀπομίμησης; λαμβάνοντος ὡς ὑποτύπων τὴν σοφίαν τῶν ξένων. Ὁ Σωκράτης χρώμενος τῷ οἰκίῳ τούτοις ἄπλω, τὴν ἀμφιβολίαν τῶν λέξεων, ἐκλαμβάνει ὡς ταυτὸσημον τὴν λέξιν ἕτερον, ἥτις ἀποτελοῦσα τοὺς δύο ὅρους τῆς προτάσεως τοῦ Διονυσόδωρου ἔχει ἐν ἑκατέρῳ, ἐν τε τῷ ὑποκειμένῳ καὶ τῷ κατηγορούμενῳ, σημασίαν διάφορον· διότι ἐν ὅτῳ ἡ πόρι λέγων πρὸς δύναται τὸ ἕτερον, ἥτοι πρᾶγμα τι διάφορον τοῦ κάλλους νὰ ἦναι ἕτερον, ἥτοι νὰ ἦναι αὐτὸ τὸ κάλλος, ὁ Σωκράτης σοφιστικῶ τῷ τρόπῳ ἐμπλέκει ἐν τοῖς βρόχοις τὸν Διονυσόδωρον ὑποστηρίζων, κατὰ τὸ Ἀντισθένοιον δόγμα τῆς ταυτότητος¹⁾, ὅπερ καὶ οἱ σοφισταὶ παρεδέχοντο, ὅτι ἀν ἕκαστον πρᾶγμα εἶναι πρὸς ἑαυτὸ ταῦτόν, ἀν ὁ ἄνθρωπος εἶναι ἄνθρωπος, καὶ τὸ ἀγαθὸν ἀγαθόν, ἀρα καὶ τὸ ἕτερόν ἐστιν ἕτερον. Ἀλλ' ὁ Διονυσόδωρος, ἐξακολουθεῖ λέγων ὁ Σωκράτης, τὸ δόγμα τοῦτο ἐκ προθέσεως παρεδράμα, διότι ἄλλως ἐνασκεῖτε ἀριστα τὴν τέχνην τοῦ διαλέγεσθαι, καθάπερ ἀρμόζει εἰς ἐπιτηδείους τεχνίτας.

Ὁ δὲ Διονυσόδωρος καὶ αὐτὸς ὑποσκελισθεὶς ὑπὸ τοῦ Σωκράτους προσφεύγει εἰς ἄλλο σόφισμα ὑπερλαμβάνει ἀφορμὴν νὰ ἐξωπᾶν ἐκ τῆς τελευταίας τοῦ Σωκράτους φράσεως. Γινώσκεις, εἶπεν, ὦ Σωκράτης, τί ἀρμόζει εἰς ἕκαστον τεχνίτην νὰ πράττῃ, οἷον εἰς τὸν χαλκῆα νὰ χαλκεύῃ καὶ εἰς τὸν κεραμῆα νὰ κεραμεύῃ; Ὁ δὲ πρᾶττων τὰ ἀρμόζοντα

¹⁾ Ὁ Ἀριστοτέλης καὶ ἡ Μεγαρικὴ σχολὴ ἀνήρουν τὰ κατηγορούμενα δοξάζοντες ὅτι δὲν δύναται νὰ κατηγορηθῆται τι ἕτερον περὶ ἑτέρου τινός, οἷον ὁ ἄνθρωπος εἶναι ζῷον, τὸ ἀγαθὸν εἶναι χρῆσιμον, διότι ἰσχυρίζοντο ὅτι τὸ κατηγορούμενον δὲν ἔγκειται ἐν τῇ φύσει τοῦ ὑποκειμένου, ἀλλ' εἶναι τι ἐπιτηδεῖον καὶ ἀλλότριον. — Πλατ. Σοφ. 281. Β. Ὁ δὲν γὰρ οἶμαι, τοῖς τε νότοις καὶ τῶν γερόντων τοῖς ἐψήμασι· οἰκίαι (ἀντιθέται) οἰκίαν παρεσχέκαμεν· αὐτὸς γὰρ ἀντικατέστη παρὰ τὸν προχίρον ὡς ἀδύνατον τὰ τε πολλὰ ἐν καὶ τὰ ἐν πολλὰ εἶναι, καὶ δῆπου χαίρουσι οὐκ ἔωντες ἀγαθὸν λέγειν ἄνθρωποι, ἀλλὰ τὴ μὴν ἀγαθὸν ἀγαθὸν, τὸν δὲ ἄνθρωπον· πικρὸν ἄνθρωπον. — Παρ. καὶ Φιλητ. 14. C. Ἀριστοτ. Σοφ. ἔλεγ. XVII. B.

αὐτῶ πράττει ὀρθῶς. Εἰπέ μοι δὲ εἰς τίνα ἀρμόζει νὰ σφάτῃ καὶ νὰ ἐκδέρῃ, καὶ νὰ βράτῃ καὶ νὰ ἐψῆν τὸ κρέας ἀφοῦ τὸ κόψῃ εἰς μικρὰ τεμάχια; Εἰς τὸν μάγειρον, ἀπεκρίνατο ὁ Σωκράτης. Εἶναι λοιπὸν φανερόν, εἶπεν ὁ Διονυσόδωρος, ὅτι ὁ σφάζας καὶ κατακόψας τὸν μάγειρον ἵνα τὸν βράσῃ καὶ τὸν ἐψῆσῃ, πράττει ὀρθῶς, διότι πράττει τὰ ἀρμόζοντα. Ἀλλ' ἐπειδὴ ἡ ἐρώτησις τοῦ Διονυσόδωρου μεθερμηνευομένη εἰς τὴν καθ' ἡμᾶς Ἑλληνικὴν ἀπόλλυσι τὴν δύναμιν τοῦ ὑπολανθάνοντος λογοπαγνίου, ἀναγνωστέον αὐτὴν ὡς ἔχει ἐν τῷ κειμένῳ. Προσῆκει τὸν μάγειρον κατακόπτειν καὶ ἐκδέρειν; κ.τ.λ. Ἀλλ' ἡ ἀμφιβολία ἐνυπάρχει εἰς τὴν σύνταξιν τῆς λέξεως τὸν μάγειρον, ἥτις δύναται νὰ συνταχθῇ εἴτε ὡς αἰτιατικὴ ἀπαρεμφατικῆ, ὡς ὑποκειμενὸν τῶν ἀπαρεμφάτων κατακόπτειν καὶ ἐκδέρειν, καὶ κατὰ τὴν περίπτωσιν ταύτην μεθερμηνευτέον τὴν ἐρώτησιν, ἀρμόζει ἢ πρέπει ὁ μάγειρος νὰ κατακόπῃ καὶ νὰ ἐκδέρῃ; εἴτε ὡς ἀντικείμενον τῶν ἀπαρεμφάτων, καὶ τότε ἀποδοτέον τὴν ἐναντίον ἔννοιαν εἰς τὴν ἐρώτησιν, ἀρμόζει ἢ πρέπει νὰ κατακόπῃ τις καὶ νὰ ἐκδέρῃ τὸν μάγειρον; Καταφατικῶς οὖν ἀποκρινάμενος τοῦ Σωκράτους ἐφ' ὅσον ἐξελάμβανε τὴν τοῦ Διονυσόδωρου ἐρώτησιν κατὰ τὴν πρώτην σύνταξιν, ὁ Διονυσόδωρος ὑποθέτων δὴθεν ὅτι αὐτὸς τὴν ἐκλαμβάνει κατὰ τὴν δευτέραν, ἐξάγει ἐκ τῆς καταφατικῆς αὐτοῦ ἀποκρίσεως τὸ συμπέρασμα, ὅτι ὁ κατακόπτων καὶ ἐκδέρων τὸν μάγειρον πράττει τὰ πρέπειν. Ὁ Πόσειδον, ἀνεφώνησεν ὁ Σωκράτης εἰρωνευόμενος, σὺ ἤδη ἐπέθηκας κορωνίδα εἰς τὴν σοφίαν σου. Ὡς δυναθῶ. ἀρά γε καὶ ἐγὼ ποτε νὰ φθάσω εἰς αὐτὴν, ὥστε νὰ γένη ἐδική μου; — Τί δὲ, εἶπεν ὁ Διονυσόδωρος, νομίζεις ὅτι γινώσκεις τὰ ἐδικά σου; Νομίζεις ἀρά γε ὅτι ἐδικά σου εἶναι ὅσα ἔχεις ὑπὸ τὴν ἐξουσίαν σου, ὅσα ἐπιτρέπεται σοὶ νὰ διαθέσῃς κατ' ἀρέσκειαν; νομίζεις π. χ. ὅτι ὁ θεὸς καὶ τὰ πρόβατον εἶναι ἐδικά σου, ἢ τίνα ἐπιτρέπεται σοὶ καὶ νὰ πωλήσῃς καὶ νὰ χαρίσῃς καὶ νὰ θυσιάσῃς εἰς τὸν τινα δῆποτε ἐκ τῶν θεῶν θέλεις; — Βεβαιότατα, ἀπεκρίνατο ὁ Σωκράτης, μόνον τὰ τοιαῦτα εἶναι ἐδικά μου. — Ζῶα δὲ, εἶπεν ὁ Διονυσόδωρος, καλοῦνται ὅσα εἶναι ἐμψυχα. Εἶναι λοιπὸν φανερόν, ὅτι ἐκ τούτων μόνον ἐκεῖνα εἶναι ἐδικά σου, ἢ τίνα ἔχεις τὸ ἐλεύθερον νὰ διαθέσῃς κατ' ἀρέσκειαν. Ἀλλ' ὁ Ἀπόλλων καὶ ὁ Ζεὺς καὶ ἡ Ἀθηνᾶ εἶναι θεοὶ ἐδικοί σου, ὅπως δῆποτε ἀνήκοντες εἰς σέ, εἴτε ὡς γενάρχη, εἴτε ὡς προστάται. Βίβι δὲ καὶ ζῶα, διότι οἱ θεοὶ εἰσιν ὄντα ἐμψυχα. Ὁ Ἀπόλλων ἀρα καὶ οἱ ἄλλοι θεοὶ εἰσὶ ζῶα ἐδικά σου· δύνασαι ἀρα νὰ τοὺς πωλήσῃς ἢ νὰ τοὺς χαρίσῃς ἢ νὰ τοὺς διαθέσῃς ὅπως δῆποτε θέλεις. — Τὸ σόφισμα τοῦτο γίνεται εὐεξέλεγκτον ἅμα ὡς ληψθῆ ὑπ' ὄψιν ὅτι ὁ

θεοὶ ἐδικά σου ἐφαρμόζεται κατὰ διάφορον ἔννοιαν ἐπὶ τε τῶν θεῶν καὶ τῶν ζῶων· διότι περὶ μὲν τῶν θεῶν κατηγορούμενος σημαίνει ὅτι ἀνήκουσιν εἰς τὸν Σωκράτη ὡς ἀρχηγῆται, ὡς δεσπόται· περὶ δὲ τῶν ζῶων ἀπαναντίας ὅτι ἀνήκουσιν εἰς αὐτὸν ὡς κτήματα ἴδια, ἢ τίνα εἶναι ἐλεύθεροι νὰ διαθέσῃ ὅπως δῆποτε προαιρεῖται. — Ἵπερ ἐκπλαγεῖς οὖν ἐγὼ, λέγει ὁ Σωκράτης ἀστεϊευόμενος, διὰ τὸν συλλογισμόν τοῦτον τοῦ Διονυσόδωρου, ἔμεινα ἄφωνος. Ὁ δὲ Κτήσιππος προσδραμών εἰς βοήθειάν μου, πᾶ, πᾶ, θεέ μου, εἶπε, τί ὄρατος συλλογισμὸς! Καὶ παρευθῆ; ὁ Διονυσόδωρος, πότερον, εἶπεν, ὁ θεὸς εἶναι πᾶ, πᾶ, ἢ ὁ πᾶ, πᾶ εἶναι θεός¹⁾. Τοῦτο δὲ ἀκούσας ὁ Κτήσιππος, ὦ Πόσειδον, ἀνέκραξε, τί δεινοὶ συλλογισμοί! ἐγὼ ἀποσύρομαι, διότι οἱ ἄνδρες οὗτοί εἰσιν ἀκαταμάχητοι.

Ἐνταῦθα ἔμως, ὦ φίλε Κρίτων ἐξακολουθεῖ διηγούμενος πρὸς τοῦτον ὁ Σωκράτης, ἔπαυτες οἱ παρῆσαντες ὑπερῆψεναν τὸν συλλογισμόν τοῦ Διονυσόδωρου, καὶ ἐγὼ αὐτὸς τοσοῦτον συνεικνῆθην, ὡς τὴν ὁμολόγησα ὅτι οὐδέποτε εἶδον ἄνθρώπους οὕτω σοφοὺς καὶ ὄλως καταγοητευθεὶς ὑπὸ τῆς σοφίας αὐτῶν ἐπεχειρήσα νὰ τοὺς ἐπαινέσω καὶ νὰ τοὺς ἐγκωμιάσω, καὶ εἶπον μεταξύ πολλῶν ἄλλων πλεονεκτημάτων δι' ὧν κοσμοῦνται οἱ λόγοι σας, ὦ Εὐθύδημη καὶ Διονυσόδωρε, τὰ ἐξοχιώτερά εἰσι τὰ τρία ταῦτα· πρῶτον μὲν ὅτι οὐδὲν σας μέλει περὶ τῆς δοξασίας τῶν πολλῶν ἀνθρώπων, οἵτινες τοσοῦτον περιφρονοῦσι τοὺς λόγους σας, ὥστε εἶμι βέβαιοι ὅτι μᾶλλον θὰ ψυχόνοντο νὰ ἐξελέγχωσι τοὺς ἄλλους διὰ τοιούτων λόγων ἢ αὐτοὶ νὰ ἐξελέγχωνται· δεύτερον δὲ ὅτι ἀποδεχόμενοι μόνον προτάσεις ταυτάς καὶ δογματίζοντες ὅτι πᾶν εἶτι κατηγορεῖται περὶ τίνος ὑποκειμένου δὲν ἔγκειται ἐν τῇ φύσει καὶ τῇ δυνάμει τούτου, ἀλλ' ἐπιτίθεται ὡς τι ἐπέσειαυτον καὶ ἀλλότριον, ἐπομένως δὲ αἰρόντες πᾶσαν ἐνδεχομένην σύνδεσιν τοῦ κατηγορουμένου μετὰ τοῦ ὑποκειμένου, διὰ τοῦ μέσου τούτου οὐχὶ μόνον τοὺς ἄλλους ἀνθρώπους μεθ' ὧν συνδιαλέγεσθε, ἀλλὰ καὶ ὑμᾶς αὐτοὺς ἐπιστομίζετε, ὅπερ ἐστὶ χαρίεστατον καὶ ἀραιρεῖ τὸ φορτικὸν καὶ ὀχληρὸν τῶν λόγων σας· τρίτον δὲ καὶ μέγιστον ὅτι οὕτω τεχνικῶς καὶ εὐμεθόδως διδάσκετε τὴν σοφίαν σας, ὡς τε ἐν βραχυτάτῳ χρόνῳ ὅστις δῆποτε τῶν ἀνθρώπων δύναται νὰ τὴν ἐκμάθῃ, καθάπερ μαρτυρεῖ τὸ πρόσφατον τοῦ Κτήσιππου παράδειγμα, ὅστις ἐν ἀκαρεῖ κατέστη ἱκανὸς νὰ σᾶς μιμῆται. Παρακαλεῖσθε οὖν ἵνα ἐγγράψετε ἐμὲ καὶ τοῦτον τὸν Κλεινίαν εἰς τὸν κατάλογον τῶν μαθητῶν σας. (Κεφ. XX—XXIX, σελ.

304. B.) Ὁ Σωκράτης λοιπὸν διὰ τῶν τριῶν τούτων χαρακτηριστικῶν γνωρισμάτων δι' ὧν μετὰ τῆς συνήθους αὐτῆς εἰρωνείας περιγράφει τὴν σοφιστικὴν τέχνην, ἀρκούντως μᾶς διδάσκει ὅτι ἡ ἐκμάθησις αὐτῆς οὐδὲν ἕτερον ἀποφέρει εἰμὴ δοκησιοσοφίαν καὶ κουφόνειαν.

Βασανίζοντες δὲ ἤδη διὰ τῶν λογικῶν κανόνων χωρὶς ἕκαστον τῶν σοφισμάτων τῶν ἀπαρτιζόντων τὴν τρίτην ταύτην ἐριστικὴν διάλεξιν, παρατηρούμεν ὅτι εἰς τὸ πρῶτον ἐξ αὐτῶν ὁ Πλάτων βεβίως ἀναφέρει τίς ὁ παραβιάζόμενος τύπος τοῦ ὀρθοῦ συλλογισμοῦ. Ἀποπειραθέντος τοῦ Εὐθύδημου ν' ἀποσπᾶσθαι ἐκ τοῦ στόματος τοῦ Σωκράτους τὴν ὁμολογίαν ὅτι ἐὰν ἐπίσταται ἐν ἐπίσταται ἅπαντα, καὶ ὅτι ἀείποιτα ἐπίσταται αὐτῷ, ὁ Σωκράτης συνειδῶς ὅτι ὁ ἐπιστήμων τινὸς πράγματος ἐνδέχεται νὰ ἦναι ἀνεπιστήμων ἄλλου τινός, ἀντιτάττει εἰς τὸν Εὐθύδημον ὅτι ἡ πρότασις του προσδέεται περιορισμοῦ τινός, ὅτι ἡ ἔννοια ἅπαντα δέον νὰ μὴ ἐκληφθῆ καθόλου, ἀλλ' ἐπὶ μέρους, ἥτοι πάντα ὅσα ἐπίσταται, καθάπερ καὶ τὸναντίον, ἐὰν δὲν ἐπίσταται ἐν δὲν ἐπίσταται ὅτι εἶναι καθόλου ἀνεπιστήμων, ἀλλ' ὅτι εἶναι ἀνεπιστήμων ἐκείνου μόνου τοῦ πράγματος ὅπερ δὲν ἐπίσταται. Ὅθεν τὸ ὅλον τέχνημα τοῦ σοφιστοῦ συνίσταται εἰς τὸ νὰ παραλείπη λεληθότως περιστατικῶς τινὰς ὅρους ὑπ' οὓς μόνον ἀληθεύει τὸ ὑπ' αὐτοῦ λεγόμενον, ὥπως καταντήσῃ εἰς καθολικὸν τι ἀπόλυτον συμπέρασμα. Ἰπὸ τὴν αὐτὴν δὲ κατηγορίαν τοῦ πρώτου τούτου σοφισματος ὑπάγεται τὸ τε δεύτερον καὶ τὸ τρίτον· διότι καὶ πρὸς τὴν τούτων κατασκευὴν τῷ αὐτῷ ἀπατηλῷ μέσῳ χρῆται ὁ Εὐθύδημος. Ἰδοὺ δὲ τὸ δεύτερον οἷον ἀνατῆρα ἐν εἰδει συλλογισμοῦ διετυπώθη. Ὁ Σωφρονίσκος εἶναι ἕτερος τοῦ Χαιρέδημου, ἀλλ' ὁ Χαιρέδημος εἶναι πατήρ. Ὁ Σωφρονίσκος ἀρα εἶναι ἕτερος πατρός, ἢ οὐκ ἐστὶ πατήρ. Τὸ συμπέρασμα εἶναι ψευδές, διότι ἡ δευτέρα ἐκ τῶν προκειμένων προτάσεων εἶναι καὶ αὐτὴ ψευδής, ἐφ' ὅσον ὁ ὅρος πατήρ καταχρηστικῶς ἐφαρμόζεται καθόλου ἐπὶ τοῦ Χαιρέδημου· δὲν ἀληθεύει ὅτι ὁ Χαιρέδημος εἶναι ἀπολύτως πατήρ, ἀλλ' ὅτι εἶναι πατήρ ὀρισμένου τινός, ὑποκειμένου, οἷον τοῦ Παιτροκλέους· ἅμα οὖν εἰδικευθῆ ἡ καθόλου ἔννοια πατήρ, ἅμα ὁ διὰ τῆς γενικῆς ἐκφραζόμενος προσδιορισμὸς ἐπιπροστέθη εἰς τὴν καθόλου ταύτην ἔννοιαν, τὸ σόφισμα διαλύεται μεταβαλλόμενον εἰς τὸν κανονικὸν τούτου συλλογισμόν. Ὁ Σωφρονίσκος εἶναι ἕτερος τοῦ Χαιρέδημου· ἀλλ' ὁ Χαιρέδημος εἶναι πατήρ τοῦ Παιτροκλέους. Ὁ Σωφρονίσκος ἀρα εἶναι ἕτερος τοῦ πατρός τοῦ Παιτροκλέους. Τὰ αὐτὰ δὲ ταῦτα ῥητέον καὶ περὶ τοῦ τρίτου τοῦ ἀντιστρέφου πρὸς τὸ δεύτερον. Ὁ πατήρ ἐμὸς εἶναι

¹⁾ Πόσειδ· ὁ Ἡρακλῆς· ἐπιφώνημα οὐκ ἐπισημοῦ. Ἀλλ' ὁ Διονυσόδωρος ἐκδεχόμενος αὐτὸ οὐχὶ ὡς ἐπιφώνημα, ἀλλ' ὡς ὄνομα, ἐρωτᾷ ἐν ὁ Ἡρακλῆς εἶναι Πόσειδ, ἢ τὸ ἀνάπαλι.

πατήρ' ἀλλ' ὁ αὐτὸς δὲν ὄνεται νὰ ἦναι καὶ ἕνα νὰ μὴν ἦναι πατήρ' εἶναι ἄρα πατήρ πάντων τῶν ἀνθρώπων. Ἦ ἔννοια πατήρ τὸ πρῶτον μὲν εἰδικεῖται διὰ τοῦ προσδιορισμοῦ ἐμοῦ, κατόπιν δὲ διὰ τῆς ἄραως τοῦ προσδιορισμοῦ τούτου τίθεται καθόλου ὁ πατήρ ἐμὸς εἶναι πατήρ. Ὄθεν ἡ μερικὴ ἔννοια πατήρ ἐμὸς μετατρέπεται εἰς τὴν καθόλου πατήρ πάντων. Εἰς τὰ τρία λοιπὸν προεκτεθέντα σοφίσματα ἐπικρατεῖ τὸ λεγόμενον σόφισμα πλαστής καθολικότητος, δι' οὗ λαμβάνεται ὡς καθόλου πρότασις τις κῆρος ἔχουσα οὐχὶ ἐν τῇ καθολικότητι ἀλλ' ἐν τῇ μερικότητι αὐτῆς.

(Ἔπεται τὸ τέλος.)

ΕΠΙΚΡΑΤΕΙΑ ΛΟΚΡΩΝ ΓΡΑΜΜΑΤΑ.

(Συνέχ. καὶ τέλος. Ἰδε φυλλ. 507.)

Ἐν ταῖς καταστροφαισὶς φωκικαῖς πόλεσιν ὑπὸ τῶν Περσῶν, ὧν ὁ Ἡρόδοτος πεντεκαίδεκα ἀριθμεῖ, ὁ Δαφνοῦς δὲν συγκαταλέγεται. Οὐδ' ὑπὲρ τοῦ Θουκυδίδου δὲ, ἐάν οὗτος ἦν φυσικὸς, καὶ περ ἀφορμὴν ἔπαξ λαμβάνοντος. Κατὰ τὸ πρῶτον ἔτος τοῦ πελοποννησιακοῦ πολέμου δῆλον ὅτι ἐπολιόρκησεν ὁ ἀθηναῖος στρατηγὸς Κλεόπομπος τὸ Θρόνιον κατὰ τὴ βορειοδυτικὴν μέρος τῆς χώρας καὶ προσέβαλεν εὐθὺς μετὰ τοῦτο παρὰ τὴν Ἀλόπην νοτιοανατολικῶς τοὺς πρὸς ὑπεράσπισιν τῆς χώρας αὐτῶν σπεύσαντας Λοκροὺς, ἀλλ' οὐδαμῶς ὑποδηλοῦται πως, ὅτι εἰσῆλθεν εἰς τὴν Φωκίδα τὴν οὖσαν τότε σύμμαχον τοῖς Πελοποννησίοις. Δυνατὸν βεβίαιως εἶναι νὰ ἔγαγε τὴν στρατὸν αὐτοῦ ἐκ τοῦ ἐπινείου τοῦ Θρόνιου διὰ τοῦ στόλου εἰς τὴν Ἀλόπην, οὗ οὕτως ἔχοντος οὐδὲμία χρεια ἦν τοῦ Δαφνοῦντος ἄψασθαι. Εἰ καὶ οὐδὲν θαυμαστὸν, ὅτι ὁ τόπος καὶ ἐν τοῖς ὑστέροις χρόνοις τοῦ πελοποννησιακοῦ πολέμου, ἐν τῷ κορινθιακῷ πολέμῳ καὶ τῆς μετὰ τὴν Θηβῶν καὶ Σπάρτης οὐδαμῶς μνημονεύεται, λίαν ὁμοίως παράδοξον, ὅτι τὸ ὄνομα αὐτοῦ οὐδ' ἐν τῷ ἱερῷ πολέμῳ ἀναφέρεται καὶ περ ἰδίως αὐτὴν τὴν Λοκίδα ἀφορῶν. Μεταξὺ τῶν μετὰ τὴν ἦταν τῶν Φωκίων καταστροφαισῶν εἴκοσι πόλεων, ἀς Παιουανίας ἐν Βιβ. 10, 3, 2 καταλέγει οὐδαμῶς ὁ Δαφνοῦς ἀναφέρεται. Ὁ Δημοσθένης δὲ μὴ λέγει ἐν τῷ π. Παραπρισθ. § 123 ὅτι τοῖς Φωκίαισι πόλεις δύο καὶ εἴκοσιν εἴσι. Τούτων οὐτωδικοιμένων ὑπολείπονται δύο ἢ, μὴ προσκαταλεγόμενων τῶν καταστροφαισῶν Ἀδῶν ταῖς εἴκοσι τοῦ Παιουανίου, πάντως μία, ἣτις ἐστὶν ὁ Δαφνοῦς, ἀν καὶ δὲν δύναται νὰ βρισθῇ τοῦτο μετ' ἀσφαλείας. Διότι ἐξ ὧν ὁ Ἡρόδοτος ὀνομάζει πεντε-

καίδεκα πόλεων λείπεται τρεῖς παρὰ Παιουανίας, Παιδίαι, Τριταῖς, Αἰολιδεῖς. Δυνατὸν μετὰ τὴν περικνήν ἐρήμισιν αἱ πόλεις αὗται νὰ μὴ ἀνηγήθησαν. Καὶ ὁμολογητέον, ὅτι οὐδένα ἄλλον χρόνον γινώσκωμεν, καὶ ἂν ἡ καταστροφή τοῦ Δαφνοῦντος καὶ ἡ παραχώρησις τῆς χώρας εἰς τοὺς Ὀπουντίους τοσοῦτον καλῶς ἐξηγούνται, ὅσον τὸ τέλος τοῦ ἱεροῦ πολέμου¹⁾.

Ἄλλ' ὅπως καὶ ἂν ἔχωσι τὰ περὶ τοῦ χρόνου δυνάμεθα νὰ παραδεχθῶμεν, ὅτι τὸ γεωγραφικὸν σχῆμα τῆς χώρας διὰ τοῦ Δαφνοῦντος ἐγένετο ἡ ἀφορμὴ τῆς χρήσεως ἀμοτέρων τῶν ὀνομάτων τῶν Ἐπικνημιδίων (Ἰποκνημιδίων) καὶ Ὀπουντίων Λοκρῶν κατὰ τὴν στενωτέραν σημασίαν.

Δυνατὸν μάλιστα κατὰ τινα χρόνον τὸ τοπικὸν σχῆμα ἀμοτέρων τῶν μερῶν τῆς χώρας νὰ ἦν καὶ πολιτικόν τι μέχρι τινὸς βαθμοῦ. Βραχυχρόνιος δὲ τις καταστροφή τοῦ θναρίου τούτου κατὰ τὰς ποικίλας τύχας τῶν ἑλληνικῶν πολιτειῶν ἀπὸ τῆς τετάρτης ἑκατονταετηρίδος μέχρι τῆς δευτέρας μεσοσύσης, περὶ ἧς ὀλίγα πάνυ γινώσκωμεν, δὲν ἤθελε φανῆ ἡμῖν παράδοξος, οὐδὲν μάλιστα ἐπὶ πολλὰ ἔτη τῶν ἐπικνημιδικῶν πόλεων ἐν ταῖς χερσὶ τῶν Φωκίων. Ἀγνοῶ ἂν ὑπὲρ μίας τοιαύτης παραδοχῆς δυνάμεθα νὰ θεωρήσωμεν τὰ Στεφάνου τοῦ Βυζαντίου αἴτι καὶ μητρόπολις Λοκρῶν ὡς κῆρος ἔχοντα, διότι ὅπως λίαν παράδοξα φαίνονται τοῦ Ἀλπηνόλ ταυτιζομένου τῷ Ἀλπίωνος μεταξὺ τῶν δοπίων ἡμαρτημένως ὁ Στέφανος ποιεῖται διαφορὰν. Κατὰ τὸν Ἡρόδοτον Β. ζ'. 476 κώμη ἦν. Ὁ Στέφανος φαίνεται μετὰ τὴν μητροπόλιν καὶ κώμης διαφορὰν ποιούμενος, ὥστε οὕτως ἡ ἀξία πάσης τῆς εἰδήσεως ταύτης ἀποκαθίσταται λίαν προβληματικὴ.

Πρὸς ταῖς ἐκ συγγραφέων καὶ ἐπιγραφῶν εἰδήσεις ταύτας ἔχομεν καὶ τὰς ἐνὸς ἄλλου εἰδούς ἀρχαίων μνημείων, τῶν νομισμάτων. Καὶ τοι ἐν τοῖς ἀρχαίοις ἔργοις οἱ ἐπικνημιδιοὶ καὶ ὀπουντίοι Λοκροὶ αἰ ἀλλήλων διακρίνονται ἐπικυροῦσιν ὁμοίως, ὅσον ἐγὼ βλέπω, καὶ τὰ νομίσματα ἔπερ μέχρι τοῦ σημείου τούτου ἐπορίσθημεν ἐξαγόμενα περὶ τῆς οἰκειότητος τῶν ἐφίων Λοκρῶν ὡς κανόνα καὶ ἴσως ἐνὸς κατὰ χρόνον ἀποχωρισμοῦ τμημάτων τινῶν ἀλλ' ἀναφορικῶς.

Τὰ ἀρχαιότατα νομίσματα τῶν ἐφίων Λοκρῶν φαίνονται ὄντα τὰ φέροντα ἐμπροσθεν μὲν δίωτον, ὀπισθεν δὲ ἀστέρα. Βεβλ. Ἐρμ. Κουρτίου τὰ ἐν Ἀρχ. ἔφ. 1855 σ. 38. Ἐκ τούτων ἕνα μὲν ἔχουσι περὶ

¹⁾ Ὁ Σχολιαστὴς ἐν τῇ ἐκδόσει τοῦ Δημοσθένους II, σ. 270 παρατηρεῖ περὶ τοῦ γεγονότος τούτου τοῦ χρόνου, ὅτι ὁ Στράβων τὸ χρονικὸν ταῦτο σημεῖον δὲν δρίζει. Ὁ Βουρσιαῖος ἐν τῇ αὐτῇ Γεωγραφίᾳ I, σ. 156 θεωρεῖ τὸ γεγονός τοῦτο βεβαιοῦ ἄνευ περαιτέρω διασαφήσεως.

τὸ δίωτον ΟΠΟΝ¹⁾, ἕνα δὲ ΛΟΚΡ καὶ ἐν τῷ μέσῳ τοῦ ἀστέρος Ο²⁾ Mionnet Suppl. III, σ. 489 καὶ ἀλλαχῶς καὶ ἐν ἀρ. 25. Κατὰ δὲ τὸ χάραγμα καὶ τὸ βῆρος εἰσὶν ὁμοία.

Βραδύτερον εὐρίσκωμεν ἐν νομισμασὶν ἄλλα; ἐμπροσθεν εἰκόνας παριστάσει κανονικῶς μαχητῆν μὲν ὀπισθεν μετὰ ξίφους καὶ ἀσπίδος, πρὸς τὰ δεξιὰ ὀρμῶντα, ὅν ἐρῶν ὡς Αἴγντα ἢ Πάτροκλον ἐξηγούσιν, ἐμπροσθεν δὲ ἐνίοτε μὲν κεφαλὴν Παλλᾶδος, ἐνίοτε δὲ ἴππον καὶ συχνότατα κεφαλὴν γυναικὸς στάχλι ἐστεμμένην (ἢ μᾶλλον καλᾶμῳ)³⁾. Ὀπισθεν περὶ τὸν μαχητῆν καίται ΟΠΟΝΤΙΩΝ ἢ καὶ ΛΟΚΡΩΝ ἄνευ περαιτέρω χαρακτηρισμοῦ. Μεταξὺ τῶν σκελῶν τοῦ μαχητοῦ, ὅστις παρίσταται ὡς ἐν δίῳ μάχης εὐρισκόμενος, ὑπάρχουσι συχνάκις διάπερρα ἐμβλήματα ἢ στοιχεῖα ἀλφειότητος. Οὕτως ἐν τινι περὶ Mionnet Suppl. III σ. 490 ἀρ. 27, ἐν ᾧ ἐπιγράφεται ΟΠΟΝΤΙΩΝ, ἐν Α σημαίνει βεβίαιως Λοκρῶν ἐν τινι δ' ἐτέρῳ, ἐν ᾧ ΛΟΚΡΩΝ ὑπογράφεται, αὐτόθι ἀρ. 33 ΤΠΟ ἐν μονογράμματι. Ἐπερ ὁ Mionnet ἐστραμμένως εἰς ΟΠΥ μετέβαλεν οὐδέποτε δυνάμενος νὰ σημαίῃ Ὀπουντίων ἢ καὶ Ὀπουντίων, μὴδ' ἀπαντῶν ἐν ἀργυροῖς νομισμασὶ (3 Ἀχ. Παιουανίας; ἐν Bulletin dell' Instituto d. C. A. 1866 σ. 159 πρῶτος ἔβλεψεν ὁρθῶς τὸ μονόγραμμα ἐν ταῖς νομισμασὶ τῶν Ἰποκνημιδίων Λοκρῶν ΥΠΟ προτείναι. Τὸ ἐν τῇ ἐν Βασιλεῖα συλλογῇ εὐρισκόμενον νομίσμα ὁρθῶς ὡς τῶν Ἰποκνημιδίων Λοκρῶν ἐχαρακτήρισα λαθῶν αὐτὸ παρὰ τοῦ ἐν Ἀθήναις νομισματολόγου II. Λάμπρου). Ἐν λίαν κελῶς διατηρηθὲν ἀντίτυπον ἔχω ἀνὰ χεῖρας⁴⁾. Ὅτι δὲ τοῦτο ὑποκνημιδίων σημαίνει μὴδεὶς νῦν ἀμφισβallestαι καὶ τὸ Α—Υ παρὰ Mionnet σ. 491 ἀρ. 31 παρὰ τὸ ΟΠΟΝΤΙΩΝ ἐξηγητέον διὰ τοῦ Λοκρῶν Ἰποκνημιδίων. Διότι δ' οὐκ ἔστιν ἐν τῷ συχνάκις μόνον κείμενον Λοκρῶν οὐδεμίαν πρὸς τὸ Ὀπουντίων ἀντιθεσὶν ἀποτελεῖ. Ἀλλ' ἀπλῶς ἀκριβεστέρα πολιτικὴ προσηγορία ἐστίν, ἔστιν δὲ καὶ τὸ Ἰποκνημιδίων διὰ τῆς προκειμένης ἐπιγραφῆς ὡς οὐχὶ διάφο-

ρον αὐτοῦ ἀποδείκνυται, ἔστιν δὲ καὶ οἱ τύποι ἐν διαφόροις περιγράμμασιν ἀκριβῶς ὁμοιοὶ εἶσιν, ἐπεται ἐκ τούτων πάντων καὶ ἐξάγεται καὶ ἐκ τῶν νομισμάτων ὅτι οὐδεὶς ἀποχωρισμὸς τῶν ἐφίων Λοκρῶν δύναται νὰ ὑπάρξῃ. Πάντα τὰ νομίσματα, περὶ ὧν μέχρι τοῦδε διαλέθωμεν ἀργυρὰ εἰσιν, ἐπὶ δὲ ἀργυρῶν τὸ ὄνομα Ἐπικνημιδίων κατὰ τὴν ἐμὴν ἀνάγνωσιν οὐκ ἀπαντᾷ, ἀλλὰ μόνον ἐπὶ χαλκῶν καὶ οὐδέποτε ἀστέρι ἢ Αἴγντι, ἀλλ' ἐμπροσθεν μὲν κεφαλῇ Παλλᾶδος, ὀπισθεν δὲ βότρει, περὶ δὲ κείται ΛΟΚΡ. ΕΠΙΚΝΑ. Τὰ νομίσματα ὁμοίως ταῦτα φανερὸν ὅτι μεταγενέστερά εἰσι τῶν ἀργυρῶν, ὡς ἔχοντα ἀκριβῶς τὸ αὐτὸ χάραγμα τοῖς χαλκοῖς, τοὺς αὐτοῦς τύπους καὶ τὸ περίγραμμα ΟΠΟΥΝΤΙΩΝ. Ὁ τύπος ὁμοίως οὗτος τοῦ ὀνόματος διὰ τοῦ ὄνομα ἐστὶν τοῦ ἐν τοῖς ἀργυροῖς μόνον παρουσιαζομένου ΟΠΟΝΤΙΩΝ. Ἐν τῷ ἀργυρῷ νομίσματι μετὰ τοῦ Αἴγντος ἀνήκουσιν ἀναμφιβόλως εἰς τοὺς χρόνους τῆς αἰτωλικῆς συμμαχίας, τὰ χαλκὰ ἀνάγονται πάντως εἰς τοὺς ρωμαϊκοὺς.

Καθάπερ τοῖνον ἐν τῇ φιλολογίᾳ οὕτω καὶ ἐν τοῖς νομισμασὶ κατὰ μὲν τοὺς ἀρχαιότερους χρόνους τὸ ὄνομα τῶν Ὀπουντίων φαίνεται ἐπικρατοῦν πρὸς τῷ γενικωτέρῳ τῶν Λοκρῶν ἄνευ εἰδικῆς χαρακτηρισμοῦ, σπανίως δὲ καὶ τῷ Ἰποκνημιδίων κατὰ τοὺς μεταγενέστερους δὲ τὸ τῶν Ἐπικνημιδίων δημοχρόνως τῷ τῶν Ὀπουντίων. Εἰ τὰ μεταγενέστερα ταῦτα χαλκὰ νομίσματα τὰ φέροντα ΟΠΟΥΝΤΙΩΝ καὶ ΛΟΚΡ. ΕΠΙΚΝΑ, ἀνήκουσιν εἰς τὰ διάφορα τμημάτα τῆς χώρας, τὰ δὲ ὀνόματα ἐκλεπτεῖα κατὰ τὴν στενωτέραν ἔννοιαν ἢ εἰ ὁ χαρακτηρισμὸς τοῦ αὐτοῦ κοινὸς διαφόροις ὀνόμασιν ἐκδηλοῦται, ἐὰν ἀνεξέταστον, παρατηρῶ δὲ μόνον, ὅτι ὑπὲρ τῆς τελευταίας παραδοχῆς οὐδὲν κατ' ἐμὲ τὸ ἀποφανόμενον, τελείως δὲ τῆς πρώτης ὁρθῆς βλέπομεν, ὅτι τὸ σχετικῶς εὐαριθμὸν τῶν νομισμάτων τῶν φερῶν τῶν ΛΟΚΡ. ΕΠΙΚΝΑ, οὐδεμίαν μακρὰν διάρκειαν τοῦ ἀποχωρισμοῦ ὑπεμφάνει.

Περὶ ἀνεξαρτησίας πόλεων τινῶν ἐπὶ τινα χρόνον μαρτυροῦσι τὰ περὶ Mionnet II, σ. 93 ἀρ. 29 νομίσματα τοῦ Θρόνιου, τῆς ἐπισκευαστέρας πόλεως τῆς ἐπικνημιδίου Λοκρίδος κατὰ τὴν στενωτέραν ἔννοιαν. Ὁ Mionnet ἐγίνωσκεν ἐν μόνον τοιοῦτον, ἀγνοῶ δὲ ἂν ἐκτοτε ἕτερα ἀνευρέθησαν. Περιέργων ὁμοίως, ὅτι τὸ νομίσμα τοῦτο ἔχει τοὺς αὐτοὺς τύπους τοῖς τῆς ὀριζωνικῆς ἀμφίσεως, ἀλλ' οὐδὲν ἢ ὀλίγον καὶ ἐντεθὲν ἐξάγεται, εἰαν ἀναμνησθῶμεν, ὅτι καὶ ἡ κατὰ τοὺς ἱστορικοὺς χρόνους αἰεὶ ταῖς Ἀθήναις ἀνήκουσα Ἐλευσίς εἶχε τὰ αὐτῆς νομίσματα. Ἰπολείπεται ἔτι πρὸς ἐξέτασιν τὸ χάριον τοῦ μεγάλου ἐτυμολογικοῦ, ἔπερ μέχρι τοῦδε ἐκ προμελέτης ἀπέβαλον. Συγκρίνοντες οὖν αὐτὸ πρὸς τὰ

¹⁾ Ἐν νομισμασὶ ἐκ τῆς ἐν Βασιλεῖα συλλογῆς τῶν νομισμάτων, ἔπερ ἀνὰ χεῖρας ἔχω, φέρει κατ' ἐκτερον μέρος τοῦ δίωτου ΟΠ ἐν δεξιᾷ μὲν πρὸς τὰ δεξιὰ ὀρμῶν, ἐν ἀριστερᾷ δὲ πρὸς τὴν ἀριστερᾷ, οὕτως ὡστε ἀμφότερα μὲν τὰ II ἄνω κείνται, ἀμφότερα δὲ τὰ Ο κάτω.

²⁾ Παραβάλλων ἐν λίαν κελῶν νομίσμα τοῦ εἴδους τούτου πρὸς τὰ φέροντα ἐπιγραφῆν ΟΠΟΝ καὶ ΟΠΟΠ ἀμφιβάλλω πως ἐν τῷ Ο ἐν τῷ ἀστέρι οὐχὶ μόνον κύκλος ἐστὶ. Ἐν τῷ νομισματι μάλιστα τῷ φέροντι ΟΠΟΠ ὑπάρχει ἐντὸς τοῦ ἀστέρος ἀμύδης ἐκτετυπωμένους κύκλος λίαν ὁμοίως ἐνὶ Ο.

³⁾ Ὁ Mionnet αἰεὶ διακρίνει στάχυν. Ἐν οἷς ἔχω τρισὶ νομισμασὶν ἀναγινώσκω ἀπλῶς κάλαμον, ὁμοίως καὶ ἐν τοῖς ὑπὸ Mionnet πλ. XV, ἀρ. 4 καὶ 5 ἀπεικονισμένοις.

⁴⁾ Ὁ φάλακ μὲν K. Imhof-Blumer ἐν Benversberg γράφει μοι, ὅτι ὁμοίον ἀντίτυπον κείνται, κλειστό δὲ καὶ ἕτερα εἶδη πρὸ μικροῦ ἐν τῷ Kollin τῶν Παρισίων.

μέχρι τούδε εξαγόμενα εδρίσκωμεν ἀντίφασιν προφανή, ἢ οὐδενὶ τρόπῳ δικαιούμεθα νὰ συμβιβάζωμεν. Ἀλλ' ἡ μεταγενεστέρη αὐτῆ ῥῆσις ἐπισκιαζέται παντάπασιν ὑπὸ τῶν ἐπὶ παλαιῶν τῶν ἄλλων πηγῶν καὶ δὴ πηγῶν ὅλας ἄλλης ἀξίας στηριζομένων. Ἡ δὲ τοῦ Οἰκονομίδου γνώμη (σ. 50. 51), ἐστὶ τὸ χωρίον ἐλήρη παρὰ τινος γεωγράφου ἢ ἐθνογράφου συγγραφῆς ἀκριβῶς περὶ τοῦ ἀντικειμένου τούτου πραγματευσαμένου ἀναπόδεικτος ἐξ ὀλοκλήρου καὶ ἀπίστευτός ἐστι. Τούναντίον πέπεισμαι, ὅτι εἴτε ὁ ἐτυμολόγος αὐτὸς ἤμαρτεν εὐρῶν ἀμφότερα τὰ ὀνόματα καὶ ἐκλαβὼν αὐτὰ ἐσφαλμένως ὡς ἐπισημαίνοντα δύο μέρη τοῦ ἔθνους, εἴτε δὴ καὶ πιθανώτερον φαίνεται μοι, τὸ χωρίον παρεφθαρμένον ἐστίν, ὅτι δηλοῦν ὅτι ἐξέπεσε πρότασις τις ἀντιτάσσουσα τοῖς ἀπὸ Κνήμιδος ὄρους ἐπικληθεῖσι Λοκροῖς τοῖς ἀπὸ τῆς μητροπόλεως ἐπικληθέντας ὡς παρὰ Στράβωνι, τὸ δὲ Ἰποκνημιδιοὶ ὡς ἄλλοι τύπον παρὰ τὸν Ἐπικνημιδιοὶ διὰ τοῦ ἢ ἢ τοιαύτου τινὸς συνδέουσα.

Οὕτως ἐξάγεται, ὡς νομίζω, τὸ ἑνιαῖον τῶν ἐφῶν Λοκρῶν, ὅπερ πάλαι Βοίχχιος (C. I. G. I, σ. 855), (ἄρχ. ἔρημ. 1855 σ. 38), Βουρσιανὸς (ἑλλ. Γεωγρ. I, σ. 187) καὶ ἐγὼ αὐτὸς (ἐν ταῖς ἑλλαδικαῖς μου Ἀναμνήσεσι σ. 632 ἐν Σημ.) παρετηρήσαμεν ὡς ἀσφαλὲς συμπέρασμα, ἐλάχιστον διακλονηθέν.

Οἱ Ὀπούντιοι ἢ Ἰποκνημιδιοὶ οὗτοι Λοκροὶ, οἵτινές εἰσιν οἱ ἐφῶι μετὰ τῆς μητροπόλεως Ὀπούντες, ἐξέπεψαν ὑπὸ τοῖς ἐν τῇ ἐπιγραφῇ ἐμπεριεχομένους θεσμοῦς ἐποικίαν εἰς Ναύπακτον. Ὁ Οἰκονομίδης διεξῶδικῶς (σ. 8—38) μετὰ πολυμαθείας ἕμα καὶ ὀξυνοίας ἀναπτύσσει τὴν ἑαυτοῦ γνώμην περὶ τῆς σημασίας τοῦ ἐποικος (ἐποικία) καὶ τῆς τούτου σχέσεως πρὸς τὰ σύνοικος καὶ ἀποικος. Εἰς τὰ καθ' ἕκαστα τούτων δὲν εἰσέρχομαι, καί τοι ὁ Οἰκονομίδης κατὰ τὴν γνώμην μου δ, τ, ἐν τισι περιπτώσεσι καὶ ἐν ταύτῃ συνέθῃ θεωρεῖ πέρα τοῦ δέοντος ὡς γανικῶς ἰσχύον, τὸ δὲ ἀπαισιῶδες οὐσιῶδες ποιεῖται. Τὸ οὐσιῶδες περὶ τῆς ἐνοίας τοῦ ἐποικος, ἔθνην καὶ ὄρματα, ἐστὶν ἀπλῶς, ὅτι ἐποικοὶ λέγονται οἱ εἰς συνωκισμένην χώραν ἐκπεμπόμενοι ἐάν τε οἱ ἀρχαῖοι αὐτῆς κάτοικοι τῶν αὐτῶν τούτοις νομίμων τυγχάνουσιν, ἐάν τε ὑποτάσσονται, ἐάν τε καὶ ἐκδιώκονται. Καὶ σχετικῶς μὲν πρὸς τὴν νέαν πατρίδα ἐποικοὶ προσαγορεύονται, πρὸς δὲ τὴν παλαιάν, ὑπ' ἧς ἐκπέμπονται ἀποικοὶ, οὗ ἕνεκα καὶ ἀπαντάσιν ἀμφότεραι αἱ ἐκφράσεις προκειμένου περὶ τῶν αὐτῶν ἀνθρώπων χαρακτηριζομένων ὅτε μὲν σχετικῶς πρὸς τὴν παλαιάν, ὅτε δὲ πρὸς τὴν νέαν πατρίδα, καὶ ὁντων διὰ τοῦτ' ὄχι κτητοσῶν.

Περὶ δὲ τοῦ χρόνου τῆς ἐκποικίης τῆς ἐποικίας τέλος οὐτε ἡ ἐπιγραφὴ αὐτὴ δρίζει τι, οὔτε ἐκ τῆς ἱστορίας γινώσκωμεν τι. Ἐν ἕνεκα κατεφεύγομεν εἰς εἰκασίας παραγομένας τὸ μὲν ἐκ τοῦ μνημείου αὐτοῦ, τὸ δὲ ἐκ τῶν ὀλίγων περὶ Ναυπάκτου εἰδήσεων.

Γινώσκωμεν, ὅτι οἱ Ἀθηναῖοι ὀλίγη πρὸ τοῦ τέλους τοῦ ἐπικληθέντος τρίτου μεσσηνιακοῦ πολέμου (Ὀλ. 81, 2 π. X. 455) ἀπέσπασαν αὐτὴν ἐκ Λοκρῶν τῶν Ὀζολῶν καὶ παρεχώρησαν τοῖς ἐκ τῆς Ἰθάκης παραδόσεως ἕνεκα ἀποχωρήσασαι Μεσσηνίαις, οἵτινες διεφύλαξαν αὐτὴν μέχρι τῆς ἐν Αἰγίδος ποταμοῖς μάχης καὶ τῆς παντελοῦς ὑποταγῆς τῶν Ἀθηναίων. Ἐν τῷ χρόνῳ τούτῳ ἐξεδιόχθησαν αὐτῆς ὑπὸ τῶν Λακεδαιμονίων καὶ ἀπέδαντο τὴν πόλιν τοῖς Λοκροῖς (Θουκ. Β. α. 102. Παισ. β. δ'. 24, 7. 26, 2 καὶ β. ι. 38, 10). Ὀρθῶς λέγει ὁ Οἰκονομίδης, ὅτι κατὰ τὸν χρόνον τῆς τῶν Μεσσηνίων κατοχῆς ἀδύνατον νὰ συμπίπτῃ ἡ ἐκποικίη τῆς ἐποικίας τῶν Ἰποκνημιδιῶν, ἀλλὰ δυοῖν θάτερον ἢ πρὸ τοῦ 455 ἢ μετὰ τὸ 401 (πολὺ μάλλον 404). Ἀλλ' ἀμέσως μετὰ τὸ τέλος τοῦ ὀλοκλήρου Πελοποννησιακοῦ πολέμου νομίζω, ὅτι οἱ Ἰποκνημιδιοὶ δὲν εἶχον τσακύντην ἀνθρώπων πληθύν, ὥστε νὰ ἐκπέμψωσιν ἀποικίαν, ἀλλ' ἀνάγκη νὰ παρήλθοῦν ἔτη τινὰ ἐν τῷ μεταξύ. Ἀλλ' οὕτως ἕμως κατανώμεν ἐγγυὸς τοῦ ἔτους 380 π. X., καθ' ὃ τὸ ἐν Δελφικῇ (δωρικῇ) διαλέκτῳ συνταχθέν ἀμφικτυονικὸν ψήφισμα τῶν Ἀθηναίων (ἐνταῦθα ἔννοεῖται ὁ ἀρ. 1688 τοῦ C. I. G.). Ἀλλὰ κατὰ τὸν χρόνον τούτον ἦν ἐν χρήσει ἡ ἰωνικὴ γραφὴ διὰ τοῦ η καὶ ω. Ἰσως ἐγένετο χρῆσις τῆς γραφῆς ταύτης ἐν Δελφοῖς ἔτη τινὰ πρότερον, ὁμοίως δὲ καὶ παρὰ τοῖς ἄλλοις Φωκεῦσι καὶ τοῖς γειτνιαζούσι Λοκροῖς. Ἡ προκειμένη ἕμως ἐπιγραφὴ δεικνύει πολὺ ἀρχαιότεραν γραφὴν ἐκτός διὰ τὴν ἑλλειψίν τοῦ η καὶ ω, ἀλλ' ἰδίως καὶ διὰ τὴν χρῆσιν τοῦ δίγαμμα καὶ κόππα, διὰ τὴν τοῦ τελευταίου μάλιστα φαίνεται ἀρχαιότερα τῆς Λοκρικῆς ἐπιγραφῆς τῆς περὶ τῆς ῥήτρας τῶν Οἰανθίων καὶ Χαλειῶν. Ἐξ ὧν ἔπεται, ὅτι ἡ ἡμετέρα ἐπιγραφὴ καὶ ἡ ἐποικία συμπίπτει πρὸ τοῦ 455.

Ὁ ἔλεγχος οὗτος ὑπὸ πρώτῃν ὄψιν ἔχει πολλὰ τρωτὰ, πάντα ἕμως μετ' ἀκριβεστέρην ἐξέτασιν, ὡς μοι φαίνεται, εἰσὶν ἰάσιμα. Καὶ πρῶτον μὲν περὶ τῶν ἐπιγραφικῶν λόγων ἡ ἐπιγραφὴ C. I. G. ἀρ. 1688 δὲν ἀποδεικνύει οὐδέν. Καὶ μὲν ἀμφικτυονικόν ἐστι ψήφισμα ἐν Δελφοῖς γενόμενον, ἀλλ' ὅμως ἐγγράφη ἐν Ἀθήναις, ὡς δεικνύεται ἐκ τινος διὰ τὰς Ἀθήνας προωρισμένου ἀντιτύπου, διὰ γραφῆς πρὸ τριῶν καὶ εἰκοσὶν ἐτῶν ἐπισήμως παραδεχθείσης καὶ ἐν χρῆσει ὑπαρχούσης, καὶ περ τῆς διαλέκτου δωρικῆς αὐτῆς.

Ὁ χρόνος τῆς ἐπιγραφῆς τῆς περὶ τῆς ῥήτρας τῶν

Οἰανθίων καὶ Χαλειῶν ἐστὶ μὲν ἔγνωστας, ἀλλ' ἐκ τῶν παλαιογραφικῶν αὐτῆς χαρακτηριστῶν ἐξάγεται τις εἰκασία καὶ συμφωνῶ τέλειον τῷ Κίρχωφῳ (Stud. z. Geschichte d. gr. Alph. σ. 93 ἐκδ. 2) δεξάζοντι, ὅτι ἡ χρονολογία αὐτῆς δὲν δύναται νὰ τεθῆ πολὺ πρὸ τῆς ἀρχῆς τοῦ Πελοποννησιακοῦ πολέμου, θεωροῦντι δὲ δυνατόν ὅτι καὶ ἐτι νεωτέρα ἐστίν. Ἀνωτέρω εἰδείξα, ὅτι καὶ τοῦ κόππα ὑπαρχόντος οὐδεὶς λόγος ἀποχρῶν τοῦ παραδεχθῆναι τὴν προκειμένην ἐπιγραφὴν ἐκείνης ἀρχαιότεραν. Πότε τὸ ἰωνικὸν ἀλφάβητον ἐν ταῖς χώραις τῆς μέσης Ἑλλάδος ἐγένετο παραδεκτόν, ἐν τῇ Βοιωτίᾳ, τῇ Φωκίᾳ καὶ τῇ Λοκρίδι οὐκ ἐστὶν ἀκριβῶς γνωστόν. Παραδεχόμενοι ἕμως, ὅτι τοῦτο συνέθῃ Ὀλυμπιάδας τινὰς βραδύτερον ἢ ἐν Ἀθήναις (Κίρχ. καὶ ἄλλ. σ. 90) οὐ μόνον οὐδεμίαν ἀντίτασιν ἀπαντῶμεν, ἀλλὰ καὶ ὡς μάλλον πιθανὸν δυνάμεθα νὰ θεωρήσωμεν.

Ὁ λόγος ὅτι οἱ Ἰποκνημιδιοὶ δὲν ἠδύνατο ἀμέσως μετὰ τὸν Πελοποννησιακὸν πόλεμον ἐξηντλημένοι ὄντες νὰ ἐκπέμψωσιν ἐποίκους ἐστὶν ὡσαύτως ἀνεπιτυχῆς. Ἀρχομένου τοῦ δικελικοῦ πολέμου, λέγει ὁ Θουκυδίδης (Β. Β, 26), ἀνέλαθεν ἡ πόλις κατὰ τὴν βραχυχρόνιον καὶ οὐχὶ ἀνεπηρέστον εἰρήνην κατὰ τὰς τὸν πληθυσμὸν καὶ τῶν χρημάτων τὴν ἄφροσιν, ὥστε ἄρα πάντα ἐπορίζετο πρὸς μεγάλην ἐπιχειρῶσιν. Ἀλλ' ἡ Λοκρὶς ἐπὶ τοῦ ἀρχιδαμίου πολέμου σχετικῶς οὐχ ὑπέστη τοσοῦτον, ὅσον αἱ Ἀθηναὶ αἱ ταλαιπωρηθεῖσαι οὐ μόνον ὑπὸ τοῦ πολέμου, ἀλλὰ καὶ τῆς νόσου, ἀπὸ δὲ τῆς εἰρήνης τοῦ Νικίου μόλις παρηνώχληται ὑπὸ τοῦ πολέμου. Τῷ 414 οὗτοί τε καὶ οἱ Φωκεῖς προσετάχθησαν ὑπὸ τῶν Λακεδαιμονίων πεντεκαίδεκα ναῦς νὰ ναυπηγήσῃσι (Θουκ. Β. 8, 3). φαίνεται ἕμως, ὅτι ἡ πρόταξις αὐτῆ οὐκ ἐξετέλεθη, ἀφοῦ μάλιστα καὶ καθ' ἅπαντα τὸν δικελικὸν πόλεμον οὐδεμία ναῦς γίνεται. Ἦν ἄρα ἐν πλήρει καταστάσει, ὥστε μετὰ τὸν Πελοποννησιακὸν πόλεμον νὰ ἐκπέμψῃ ἐποίκους, ἄλλως τε καὶ μέγας ἀριθμὸς τούτων οὐκ ἦν ἀναγκαῖος.

Καὶ πρὸ μὲν τοῦ 455 οὐδὲν ἦμιν γνωστόν τι δυνάμενον νὰ παράσῃ ἀφορμὴν πρὸς ἐκποικίην ἐποικίαν εἰς Ναύπακτον, πάντως ὅμως μετὰ τὸν Πελοποννησιακὸν πόλεμον. Μετὰ τὴν ἔξωσιν τῶν Μεσσηνίων ἀπεδόθη ἡ Ναύπακτος εἰς Λοκροῦς Ὀζόλας. Οἱ πρὸ πλείονων τῶν πενήτηντα ἐτῶν ἐκδιωχθέντες ἀρχαῖοι κάτοικοι καὶ οἱ ἀπόγονοι αὐτῶν εἶρον ἀναμφιβόλως παντὶ τρόπῳ νέαν πατρίδα καὶ μόλις ἐστὶ πιστευτὸν, ὅτι πάντες εἰς τὴν παλαιάν αὐτῶν ἐπανήλθοῦν. Ὁ Παισαγίας λέγει (Β. 10. 38, 10) ἐκλιπόντων δὲ ὑπὸ ἀνάγκης τῶν Μεσσηνίων οὕτως εἰ Λοκροὶ συνελέχθησαν αὐτῆς εἰς τὴν Ναύπακτον. Ἐξ ὧν δὲν δυνάμεθα νὰ ἐννοήσωμεν, ὅτι μόνον οἱ ἀρχαῖοι κάτοικοι ἐπανήλθοῦν, ἀλλὰ καὶ ἄλλοι Λοκροὶ

τὸν τούτοις. Ἡ Ναύπακτος εἶχε μεγάλην περιοχὴν (Θουκ. Β. 3. 102;) καὶ εἶδ' αὖτε μείζονος πλήθους. Αἴαν ἄρα πιστευτὸν, ὅτι πρὸς διαφύλαξιν χωρίου ἀμυντικωτάτου εὐθὺς μετὰ τὴν νέαν κατοχὴν διενεώθησαν περὶ τοιαύτης τινὸς ἐποικίας καὶ ἐτι πρὸς τὸν σκοπὸν τούτον παρεδέχθησαν ἐποίκους ἐκ τοῦ Χαλειοῦ καὶ τῆς χώρας τῶν μείζονα συγγένειαν αὐτοῖς ἐχόντων ὑποκνημιδιῶν Λοκρῶν ἐξασφαλίσαντες αὐτοῖς ὁρισμένα δικαιώματα καὶ ἐπιτρέψαντες κοινωσίαν καὶ εἰς τὰ ἱερά καὶ θεία τῶν ἀρχαίων κατοίκων. Τῇ παραδοχῇ ταύτῃ συμφωνεῖ καὶ ἡ ληθθεῖσα πρόνοια καθ' ἣν ἐν περιπτώσει οἱ ἐποικοὶ ἐξεδιόχοντο. Εἰς τοιοῦτον διάστημα ἡ πείρα ὠδήγησεν αὐτοῖς. Ἄν δὲ συνέθῃ τι ἀγνοοῦμεν, ἀλλ' ὅμως εἰρήσκομεν τὴν πόλιν μετ' ὄχι λίαν μακρὸν χρόνον περιελθούσαν εἰς τοὺς Ἀχαιοὺς, ἀφ' ὧν ἀπέσπασεν αὐτὴν πάλιν ὁ Ἐπαμινώνας ἐν Ὀλ. 103, 2 π. X. 366.

Ἄρα πιθανὸν λίαν θεωρῶ, ὅτι ἡ ἡμετέρα ἐπιγραφὴ καὶ ἡ ἐκποικίη τῆς ἐποικίας ἀνάγονται εἰς τοὺς μετὰ τὴν Ὀλ. 93, 4 ἢ 404 π. X. χρόνους.

Παρατίθημι ἐνθάδε τὸ κείμενον τῆς ἐπιγραφῆς μικροῖς χαρακτηριστῶν καὶ διακρίσει τοῦ ε καὶ η, τοῦ ρ καὶ σ συνοδῶν αὐτὸ καὶ παραφράσει.

Κείμενον 1)

.....

Παράφρασις.

Ἡ εἰς Ναύπακτον ἐποικία ἐπὶ ταῖς ἐπομένους θεσμοῖς. Τῷ Ἰποκνημιδίῳ Λοκρῶν, ἐπειδὴν οὗτος Ναυπάκτιος γέννηται, ἐξέστω ὡς ζευζόμενῳ, ἵνα λαμβάνῃ μέρος εἰς τὰ θεία καὶ θύη, ἐὰν παρατύχῃ, ἐὰν θείῃ δέ. Ἐὰν θείῃ (ἐξέστω) νὰ θύῃ καὶ λαμβάνῃ μέρος εἰς τὰ τοῦ δήμου καὶ τῶν κοινωσιῶν αὐτῶν τε καὶ τὸ γένος αὐτοῦ εἰς αἶψα τὸν ἅπαντα. Φόρους οἱ ἐποικοὶ τῶν ὑποκνημιδιῶν Λοκρῶν ἐν τῇ ὑποκνημιδίῳ Λοκρίδι μὴ ἀποτινάσσων πρὶν ἢ τις πάλιν ὑποκνημιδῶς Λοκρῆς γέννηται. Ἐὰν βούληται νὰ ἐπανακάμψῃ ἐγκαταλείπων ἐν τῇ οἰκίᾳ (τὴν ἐν Ναυπάκτῳ) παῖδα ἐφηβὸν ἢ ἀδελφὸν ἐξέστω αὐτῷ νὰ ποιῆσῃ τοῦτο ἄνευ εἰσοδίου. Ἐὰν τυχῶν οἱ ὑποκνημιδιοὶ Λοκροὶ ἐκδιωχθῶσιν ἐκ τῆς Ναυπάκτου διὰ βίας ἐξέστω αὐτοῖς νὰ ἐπανέλθωσιν, ὁπόθεν ἕκαστος ὄρματα, ἄνευ εἰσοδίου. Ἡ δὲ ἀποτινάσσων μηδὲνα φόρον, πλὴν ὅτι μετὰ τῶν ἑσπερίων Λοκρῶν.

4. Οἱ εἰς Ναύπακτον μεταβάντες ἐποικοὶ ὄρω δέδωται νὰ μὴ ἀποστῶσιν ἑκουσίως τῶν Ὀπουντίων κατ' οὐδένα τρόπον προφάσεως. Ἐξέστω μετὰ

1) Ἐν τῆσι τοῦ περιοδικοῦ ἐπισυνέπονται καὶ πλείους κατ' τοὺς προποστούς τοῦ Κ. Οἰκονομίδου.

μολι ταύτα εύρισκόμενος μεθ' ἡμῶν εἰς Ἀδρα-Καλέ, ὅποτε χάριν περιεργείας ἐκινεφύθημεν τὸ φρούριον μετὰ τοῦ στρατηγοῦ τῆς Ἀδυστρίας Πούφαρ κατὰ τὸ 1881 καταληφθεὶς ὑπὸ φρικῆς εἰς τὴν θίαν τῆς φυλακῆς τῶν μαρτύρων τοῦτον, ὃ ἰδοῦ, μοι ἔλεγεν, ἴδετε ἐπὶ τὰ αἵματα αὐτῶν, σώζονται εἰς τοὺς τοίχους.»

«Ὡς ἐν παρῆλθε πολὺς καιρὸς καὶ ἕτεροι δειτῶ παρδδθησαν εἰς τοὺς Τούρκους, αἵτινες δεσμεύσαντες αὐτοὺς τοὺς ἔρριψαν γυμνοὺς ἐντὸς λέμβου ἠγκυροβολημένους ἐν τῇ μέσῃ τοῦ Δουναβίου ἀντικρὺ τοῦ φρουρίου τῆς Βυδίνης ἐν καιρῷ χειμῶνος, καὶ ἐκεῖ ἀπῶσαν ἅπαντες ὑπὸ τοῦ πάγου, τῆς πείνης καὶ τῆς δίψης.

«Ποιαῦτα ὑπέστησαν οἱ μεγαλοῦργοι ἐκεῖνοι ἄνδρες ἔπος πλάσσειν ἡμῖν πατρίδα ἐλευθέραν! Ἡ ἱστορία δὲν περιέχει ὅμοια περὶ αὐδαμίας χώρας τῆς ὑψηλίου, καὶ ἐν τούτοις ὑπάρχουσι ὄντα κατηγοροῦντα καὶ ὑβρίζοντα τοὺς Ἕλληνας! Ἡ ἐλευθερία, πόσον ἀκριβῶς ἀγοράσθη καὶ πόσον ὀλίγον ἐκτιμῶνται αἱ ὑπὲρ σοῦ θυθίαι!!

«Οἱ συνεταῖροι τοῦ Πάγα πνέοντες ἐκδιήκουν διὰ τὴν προδοσίαν τοῦ ἐν Τεργέστη ἐμπόρου (Δημητριάδου); ἀπεπείσαν τὴν καταστροφὴν τοῦ παρουσιάσθησαν εἰς αὐτὸν καὶ ἐδανείσθησαν μέγα ποσὸν χρημάτων ἐπὶ ἐνεχύρῳ βικρυτίμων πραγμάτων, προσερχομένων ἐκ τῶν ὑπὲρ πατρίδος προσφορῶν, κατορθώσαντες νὰ ἰσημειωθῇ ἐν τῇ συμβολαίῳ ἐπὶ ἐνέχυρα θύλων ἐπιστραφῇ ἅμα πληρωθῶσι τὰ δανειζόμενα χρήματα μετὰ τῶν τόκων αὐτῶν.» Παρῆλθε πολὺς χρόνος, καὶ ὁ προδότης εύρισκόμενος εἰς ἀνάγκας προσεκάλεσε διὰ τῶν ἐφημερίδων τοὺς ὀφειλέτας νὰ πῶ φέρωσι τὰ χρήματα, ἀλλως ἤθελε προβῆ-εἰς τὴν ἐκποίηση τῶν ἐνεχύρων, ὑπερ καὶ ἔπραξε μετ' οὐ πολὺ. Οἱ ὀφειλέται ἐν τούτοις καπάρθωσαν ἢ ἀγοράσωσι αὐτοὶ μέρος τῶν πραγμάτων, μέχρις οὐ ἐνόησαν ὅτι ἔφθασαν εἰς τὸ σχεδιδόν των. Παρουσιάσθησαν οὖν εἰς τὸν ἐμπορὸν φέροντες τὰ χρήματα. Ὁ ἔμπορος διαμαρτύρεται ὅτι μὴ παρουσιασθέντων αὐτῶν ἐξεποίησατο τὰ πλείστα τῶν ἐνεχύρων· οἱ ὀφειλέται ἔχοντες ὑπὲρ αὐτῶν τὸ συμβολαίον ἄγουσιν εἰς δίκην τὸν ἐμπορὸν, καὶ ἐνῶ τὸ Πρωτοδικεῖον τὸν ἠθώασε, καὶ ἔφετεῖον καὶ τὸ ἀνεκκλητὸν τὸν κατεδίκασαν νὰ ἐπιστρέψῃ τὰ ἐνέχυρα, λαμβάνων τὰ χρήματά του, Ἀναγκασθεὶς οὖν νὰ ἀναγοράσῃ τὰ ἐκποιηθέντα κατεστράφη εἰς ὀλοκλήρου καὶ κατήνησεν ἐπαίτης εἰς τὰς ὁδοὺς τῆς Βιέννης, ἐλεινὸς καὶ ἄθλιος, ἀκούων καθεκάστην ὀπισθὲν τοῦ αἵμα τοῦ Πάγα, ἄθλιε, σὲ πνίγει.»

ΦΙΛΟΠΑΤΡΙΣ ἢ ΔΙΔΑΣΚΟΜΕΝΟΣ (*).

Ἐπὶ πολὺν χρόνον ἀπεδίδοτο εἰς τὸν Λουκιανόν, τὸν εὐφύετατον τῶν πολεμίων τοῦ ἀρχαίου θησκεύματος, ὁ διάλογος ὁ ἐπιγραφόμενος *φιλόπατρις ἢ διδασκόμενος*. Ἐπιτετα ἐνομιόθη ὅτι ὁ διάλογος οὗτος ἐγράφη μᾶλλον κατὰ τοὺς χρόνους τοῦ Ιουλιανοῦ τοῦ Ἀποστάτου. Ἄλλοι δὲ μως συμπεραίνοντες ἐκ τοῦ περιεχομένου ἐν αὐτῷ τύπου τῆς ἐκπορεύσεως τοῦ ἁγίου πνεύματος καὶ ἐξ ἄλλων τινῶν λεπτομερειῶν, ἤξιωσαν ὅτι ὁ διάλογος οὗτος δὲν εἶναι προγενέστερος τῆς 12 ἑκατονταετηρίδος. Τελευταῖον δὲ ὁ Γάλλος Ἄσε, ὁ ἀριστος σχολιαστὴς τοῦ Ἀλεντοῦ τοῦ Διακόνου, καὶ οἱ ἐν Βόννη τοῦτου ἐκδύται, ἐπιμελέστερον ἐγκύψαντες εἰς τὸ πνεῦμα καὶ εἰς τὸ γράμμα τῆς μικρᾶς ταύτης συγγραφῆς, παρετήρησαν ἰδίως ὅτι αὕτη ἀναφέρει σφαγὰς παρθένων ἐν Κρήτῃ, αἵτινες οὕτε ἐπὶ Λουκιανῷ, οὕτε ἐπὶ Ιουλιανοῦ συνέβησαν, ἀλλ' ἐπὶ Νικηφόρου τοῦ Φωκά, ὡς ῥητῶς ἐκτραγωδεῖ ὁ Θεοδοσίος ἐν τῇ 6 αὐτοῦ ἀκροάσει· καὶ προσέτι ὅτι ὅσα λέγει περὶ τῶν κατορθωμάτων τοῦ αὐτοκράτορος καὶ τῶν κατ' αὐτοῦ τεκταινομένων ἐν τῇ πόλει, συνδυάζομενα πρὸς ἀλλήλα τε καὶ πρὸς τὸ γεγονός τῶν ἐν Κρήτῃ σφαγῶν, ἀναφέρονται μᾶλλον εἰς τὴν βασιλείαν τοῦ Νικηφόρου Φωκά ἢ εἰς πᾶσαν ἄλλην. Ἐκ τούτων δὲ πάντων συνήγαγον τὸ εὐλογον συμπέρασμα, ὅτι ὁ διάλογος συνετάχθη ἐπὶ τοῦ βασιλέως ἐκείνου μικρὸν πρὸ τοῦ θανάτου αὐτοῦ. Αἰδὸ καὶ περιελήφθη ἡδὴ ἐν τῇ Βονναίᾳ ἐκδόσει μετὰ τῶν μνημείων τῶν ἀναγομένων εἰς τὴν βασιλείαν τοῦ Νικηφόρου. Ἐντεῦθεν δὲ γίνεται πρὸς τοὺς ἄλλοις δῆλον ὅτι ἐν τῇ 10 ἑκατονταετηρίδι ὑπῆρχον ἐν Κωνσταντινουπόλει ἄνδρες τῶν ὁμοίων τὰ ἔργα, ὀλίγιστα δυστυχῶς ὄντα, ἢ τοῦλάχιστον μὴ διασωθέντα, ἠδύνατο διὰ τὴν περὶ τὸν λόγον τέχνην, καὶ τὴν εὐφυίαν τοῦ πνεύματος, καὶ τὴν γενναιοῦτητα τοῦ φρονήματος νὰ ἀποδοθῶσιν εἰς ἕνα τῶν λαμπροτέρων ἀντιπροσώπων τοῦ ἀρχαίου ἑλληνισμοῦ. Ἄν ὁ συγγραφεὺς ἡμῶν δὲν μιμνῆται πάντοτε εὐστόχως τὸν Λουκιανόν, τὸν Λουκιανόν τοῦλάχιστον ἀγωνίζεται νὰ μιμηθῇ πρότυπον γενναίου. Ἄν ἡ λέξις αὐτοῦ δὲν εἶναι πάντοτε καθαρά, τὸ πνεῦμα εἶναι ἑλληνικόν. Ὅποια τινόντι διαφορὰ μετὰ τῆς συνήθους ἀπειροκαλίας τῶν χρονογράφων καὶ τῆς χάριτος τοῦ δια-

(* Γνωστὸν ὅτι ὑπὸ τὴν ἀνωτέρω τίτλον ἐκδίδεται ἀνεκένῃ μετὰ τῶν λοιπῶν συγγραμμάτων τοῦ Λουκιανῷ διάλογος εἰς τοῦτον ἀποδιδόμενος. Καθ' ἃ ἡμῶς μαυθόμεν ἐκ τοῦ ἰοχέτως δημοσιουθέντος Ἀ' τόμου τῆς ὑπὸ τοῦ Κ. Παπαρήγοπουλου ἱστορίας τοῦ ἑλληνικοῦ ἔθνους, παρ' οὗ ἰδανείσθημεν τὰ ἀνωτέρω, φαίνεται ὅτι ἐγράφη πολὺ μετὰ ταῦτα, περὶ τὴν 1' ἑκατονταετηρίδα, ὑπὸ εὐφύετος τινος μιμητοῦ τοῦ χαριστέτου συγγραφέως τῶν Νεκρικῶν Διαλόγων.

λόγου· μετὰ τῶν ἀγνῶν ὡς ἐπὶ τὸ πλείστον ἀφοσιώσαν ἢ ἀντικειθῶν τῶν πρώτων, καὶ τῆς εὐγνωστῆς τιμῆς ἢ ἀποδίδοι εἰς τὰ κατορθώματα τοῦ αὐτοκράτορος ὁ τοῦ διαλόγου συγγραφεὺς, παρ' ὃ ἀπαντῶμεν ἀπροσδοκῆτως καὶ αὐτὸ τὸ ἱερὸν τῆς πατρίδος ὄνομα, τὸ τοσοῦτον σπανίως ἀντηγήσαν παρ' ἡμῖν ἐν τῷ μέσῳ αἰῶνι· μετὰ τῆς πολλῆς γλαφυρᾶς, τῆς πολλῆς κομψῆς τοῦ διαλόγου γλώσσης, καὶ τοῦ συνήθους ἡμιβαρβάρου ἐπισήμου ἰδιώματος τῆς Βυζαντινῆς ἀρχῆς. Ἀλλ' ὑπὸ τὸ αὐχμηρὸν ἠμωσῶν σερῶμα τοῦ μεσαιωνικοῦ ἑλληνισμοῦ, δὲν ἔπαυσε ποτὲ τρέχον τὸ διαυγὲς ῥεῦμα τοῦ ἀρχαίου πνεύματος, ἰδιώματος καὶ φρονήματος, ἐπιτέλλον μὲν ἐκ διαλειμμάτων εἰς τὴν ἐπιφάνειαν, ταχέως δὲ πάλιν καταδύομενον, μέχρις οὐ ἀπὸ τῆς 13 ἑκατονταετηρίδος ἀνέβησε θαφιλότερον καὶ συνετέλεσεν εἰς τὴν διάπλασιν νέας πραγμάτων κατὰστάσεως.

Τρία εἶναι τὰ πρόσωπα τοῦ διαλόγου *φιλόπατρις ἢ διδασκόμενος*: Τριεφῶν, Κριτίας καὶ Κλεόλαος. Ὁ Τριεφῶν ἀπαντῶν τὸν Κριτίαν ἠλλοιωμένον, παραγαγόμενον καὶ ὠχρὸν, ἐρωτᾷ αὐτὸν, τί καθὼν περιέστη εἰς τοσαύτην φρενῶν ἔκστασιν; ὁ δὲ ἀποκρίνεται ὅτι μέγαν τινὰ καὶ ἀπορὸν ἤκουσε λόγον παρὰ τῶν τρισκαταράτων ἐκείνων σοφιστῶν· καὶ ἐμπαίζόμενος μὲν ὑπὸ τοῦ Τριεφῶντος, ἀντιστρέφων δὲ κατ' αὐτοῦ τὸν σαρκασμὸν προσκαλεῖ ἐπὶ τέλους αὐτὸν νὰ ἀπέλθῃ εἰς χώραν ὅπου αἱ πλάτανοι ἀποτρέπουσι τὰς ἀκτῖνας τοῦ ἡλίου, εὐνηκα δὲ κελαδοῦσι ἀηδῶνες καὶ χελιδῶνες, ἵνα ἡ μελωδία τῶν πτηνῶν τὰς ἀκοὰς ἐνηδύνουσα, καὶ τὸ ὕδωρ ἡρέμα κελαρίζον, κατεθέλῃ τὰς ψυχὰς αὐτῶν. Συναινῶ προθύμως ὁ Τριεφῶν· ἀλλ' ἐκφράζει τὸν φόβον μήπως τὸ ἀκουσμά εἶναι ἐπωδὴ καὶ ὑπερον, ἢ ὑπερτρον, ἢ ἄλλο τι τῶν ἀφύχων μεταβάλλῃ αὐτὸν ἢ θαυμασία ἐκείνου αὕτη κατάπληξις. Ὁ Κριτίας, ὅστις ἦτο, φαίνεται, ἐξικειωμένος πρὸς τὴν ἀρχαίαν μυθολογίαν μᾶλλον ἢ πρὸς τὰ δόγματα τῆς Χριστιανικῆς πίστεως, ἐρικυζόμενος ὅτι τοιοῦτό τι δὲν δύναται νὰ συμβῆ, ἐπικαλεῖται Δία καὶ Ἀπόλλωνα, καὶ Ποσειδῶνα, καὶ Ἑρμῆν, καὶ Ἀθηνᾶν, καὶ Ἥραν. Ἐνταῦθα δὲ περὶ Ἀθηνᾶς ὁμιλῶν παρειστάγει καὶ τὰς ἐν Κρήτῃ προσφάτως τότε γενομένας σφαγὰς, περὶ ὧν ἀνωτέρω ἠμιλήσαμεν. Ἀλλ' ὁ Τριεφῶν καθ' ἑκάστην αὐτοῦ ἐπόμωσιν ὑπομνησθεῖ αὐτῷ τὰ αἴσχη καὶ τὰς ἀνοσιουργίας τῶν πεπαιστωμένων ἐκείνων θεῶν. Ἐρωτήσαντος δὲ ἡδὴ τοῦ Κριτίου, καὶ τίνα λοιπὸν ἐπομύσεται, ἀποκρίνεται:

Ἰψικέδοντα Θεῶν, μέγαν, ἄμβρατον, οὐρανίωνα, υἱὸν πατρός, πνεῦμα ἐκ πατρὸς ἐκπεριουόμενον, ἐν ἐκ τριῶν, καὶ ἐξ ἐνὸς τρία, ταῦτα ἠμίξει Ζήνη, τὸν δ' ἡγῶ Θεῶν.

Ἐνταῦθα ὁ Κριτίας παρετήρει εἰς τὸν φίλον του διδάσκει αὐτὸν ἀριθμεῖν, καὶ μεταβάλλει τὸν δῆλον εἰς ἀριθμητικὴν, διότι ἀριθμεῖ ὡς Νικόμαχος ἢ Γερρασηνός, μηδὲ καταληπτός εἶναι εἰς αὐτὸν λέγων, ἐν τρία, τρία ἐν. Μήπως ἐνοήσῃ, ἐπιφέρει, τὴν τετρακτύον τοῦ Πυθαγόρου, ἢ τὴν ὀγδοάδα καὶ τριακάδα; ὁ δὲ Τριεφῶν ἀποκρίνεται ὅτι δὲν πρέπει γὰ ἀναμηνύη ἐπὶ τοῦ προκειμένου τὰ ἐπίγεια· δεῖ ὁ λόγος δὲν εἶναι νὰ μετρηθῶσι τὰ ψυλλῶν ἴχνη, ἀλλ' ὅτι θέλει τὸν διδάξει τί τὸ πᾶν, καὶ τίς ὁ πρῶτον πάντων, καὶ τί τὸ σύστημα τοῦ παντός. Καὶ ἐγὼ, λέγει, τὰ αὐτὰ ἄλλοτε ἔπασχον ὅσα καὶ σὺ ἀφ' ἧς ὁμως με ἀπήνησα Γαλιλαῖος, δηλαδὴ χριστιανός, ἀναφλαντίας, ἐπίρρημος, εἰς τρίτον οὐρανὸν ἀερόβατῆσας, καὶ τὰ κάλλιστα ἐκμεμαθηκώς, αὐτὸς ἀνεκαίνισεν ἡμᾶς δι' ὕδατος καὶ πρευσήγαγεν εἰς τὰ τῶν μακάρων ἴχνη, λυτρώσας ἐκ τῶν ἀσεβῶν χώρων. Ἐλα λοιπὸν νὰ σὲ κάμω καὶ ἐσένα, ἐν θέλῃς νὰ με ἀκούσῃς, ἐπ' ἀληθείας ἄνθρωπον.— λέγει, ὁ πολυμαθέστατος Τριεφῶν, εἶπε τότε μετὰ φόβου ὁ Κριτίας. Ὁ δὲ, ἐπικαλούμενος παραδόξως, οὐχὶ τὴν ἁγίαν γραφὴν, ἀλλὰ τὰς ὁμιθίας τοῦ Ἀριστοφάνους, ἴσως ὡς οἰκειότερας τῇ ἀκροατῇ αὐτοῦ, περιέγραψεν ἡδὴ τὸ χάος, μεθ' ὃ ἐπῆλθε φῶς ἄφθιτον, ἀόρατον, ἀκατανόητον, ὅπερ ἔλυσε τὸ σκότος, καὶ τὴν ἀκοσίαν ταύτην ἀπήλασε, λόγῳ μόνῳ ῥηθέντι ὑπ' ἐκείνου, ὅστις γῆν ἐπῆξεν ἐφ' ὕδατιν, οὐρανὸν ἐτάσσεν, ἀστέρας ἐμόρφωσεν ἀπλανεῖς, δρόμον διετάξατο, ὅς οὐ σέβη Θεοῦς, γῆν δὲ τοῖς ἄνθεσιν ἐκαλλώπισεν, ἄνθρωπον ἐκ μὴ ὄντων εἰς τὸ εἶναι παρήγαγε· καὶ ἔστιν ἐν οὐρανῷ βλέπων δικαίους τε καὶ δίκους καὶ ἐν βίβλοισι τὰς πράξεις ἀπογραφόμενος· ἀνταποδώσει δὲ πᾶσιν ἢν ἡμέραν αὐτὸς ἐνετείλατο. Ταῦτα ἀκούσας ὁ Κριτίας, ἠρώτησε πῶς συμβιβάζονται τὰ περὶ τῆς ἀπογραφῆς τῶν δικαίων καὶ ἀδίκων πράξεων, καὶ τῆς ἀνταποδόσεως, πρὸς τὰ περὶ τῆς εἰμαρμένης ὑπὸ τοῦ ποιητοῦ πρεσβευόμενα, καθ' ὃν ὅλος ὁ βίος καθείμαρται καὶ βλαί αἱ ἐν αὐτῷ μεταβολαί. Ἀλλ' ὁ Τριεφῶν ἀποδεικνύει τὸν Ὀμηρον ἀλλαχού ἀντιφάσκοντα καὶ ἄξιόντα ὅτι εἰ μὲν τοῦτο πράξῃς, τοιοῦτον θέλει ἐπέλθῃ τὸ τέλος, εἰ δὲ ἕτερον, ἕτερον. Ὅθεν προσκαλεῖ τὸν φίλον του νὰ ἀφήσῃ πάντα τὰ τῶν ποιητῶν ὡς ἀδιόρθωτα καὶ ἀμφιλόξα, καὶ μηδέπω ἠδραιωμένον, ἐὰν θέλῃ νὰ ἀναγραφῇ μετὰ τῶν ἀγαθῶν εἰς τὰς ἐπουρανίους βίβλους. Καὶ ἐπειδὴ ὁ Κριτίας δισταζὼν ἔτι, ἐξέφρασε τὴν ἀπαρίαν του περὶ τοῦ πλήθους τῶν γραφῶν ὅσοι πρέπει νὰ ἦναι ἐν τῷ οὐρανῷ ἵνα προφθάνωσι νὰ καταγράψωσι τοσαῦτα πράγματα, ὁ Τριεφῶν τὴν προσεκάλεσε νὰ μὴ βλασφημῇ ἀμφιβάλλων περὶ τῆς παντοδυναμίας τοῦ Θεοῦ, ἀλλὰ κατηχόμενος νὰ πείθεται, ἐὰν θέλῃ νὰ ζῆσῃ εἰς τὸν

αίων. Μεθ' ὃ ὁ Κριτίας ἐμολογεί ὅτι ἐρῶ λέγει ὁ φίλος του, καὶ ὅτι ἐπροξέντηεν αὐτῷ πᾶν τι ἀντίστροφον τοῦ τῆς Νιόβης, διότι ἐκ στήλης ἀνθρώπων ἀνέδειξεν αὐτόν· καὶ ἤδη ὅπως παραδοῦς τὰ ὄπλα τῆς εἰδωλαλατρίας· ἐπικαλεῖται τὸν υἱὸν τὸν ἐκ πατρὸς, καὶ ἀποδεχόμενος σιωπηρῶς τὴν προσθήκην τοῦ Τριεφώντος, ἐπειπνῶτος ἄλεγε, παρὰ τοῦ πνεύματος δύναμιν τοῦ λόγου λαβῶν, ἢ ἔρχεται τελευταῖον τῆς ἀφηγήσεως αὐτοῦ.

Ἀπογοχόμενος εἶπεν, ἐπὶ τὴν λεωφόρον, ἵνα ἀγορεύσῃ τὰ χρεῖάδην, ὅτε εἶδα πλῆθος πάμπαν εἰς τὸ οὐδ' ψυθιζόντας. Τοῦτο εἰκότως τὴν προσοχὴν μου, καὶ ἐκείτταξα μετὰ πολλῆς προσοχῆς μήπως διακρίνω τῶν φίλων τινά. Τῶνόντι δὲ εἶδα Κράτωνα τὸν πολιτικὸν ἐκ παιδῶν φίλον ὄντα καὶ ἀγαθὸν σύντροφον. Ἠξέστυρον ποῖον λέγει, ὑπέλκεν ὁ Τριεφών, τὸν ἐξισώτην τῶν φέρων. Καὶ ἐπειτα; Τότε παρὰ γωνιασάμενος πολλοῦς, ἐξηκολούθησεν ὁ Κριτίας, ἐπραχάρησα, καὶ εἶπὼν τὸ ἑωθινόν, χαιρε, ἐδυσθύνθη πρὸς αὐτόν. Ἀνθρωπισμὸς δὲ τις, ἐνόματι Χαρικένου, γερνόντιον ἐλεεινόν, βέγγον, ὑποβήχου, καὶ μετ' ἀγωνίας πτόον, εὐγγελλίζετο διὰ φωνῆς ἰσχυρῆς, ἅμα ἰδόντα τὸ ἀρθερόση λέξεις τινάς, τὴν ἐμφάνισιν ἀνθρώπου, περὶ οὗ εἶχεν ἤδη ἡμιλήσει προηγουμένως, καὶ ὅστις ἐμελλε νὰ χάρησιν τὰ καθυστεροῦμενα τῶν φέρων καὶ νὰ πληρώσῃ ἀντί τῶν ὀφειλετῶν ἔλα τὰ χρεῖα, τὰ τε δημόσια καὶ τὰ ἰδιωτικά. Καὶ ἄλλα ἐτι ἀνοχτότερα καταρπυλάρει, οἱ δὲ περὶ αὐτῶν εὐχαριστοῦντο εἰς τὰ λεγόμενα καὶ ἐπρόσεχον εἰς τὰ καινὰ ἐκείνα ἀκούσματα. Συγχρόνως ἄλλος ὀνόματι Χλευσάρημος, ἔχων τριβώνιον πολυσαθρόν, καὶ ἀνυπόδατος ὦν καὶ ἀσκηπῆς, ἐθεθαίον ὅτι ἀνθρωπὸς τις τὸν ὅποιον περιέγραφεν ὡς ἐρημίτην μόναχον, ἀκακοεἰμῶν, ἐξ ὀρέων παραγενόμενος καὶ κεικαρμένος τὴν κόρην, ἢ εἰδείεν εἰς αὐτὸν ἐν τῷ θεάτρῳ ἀναγεγραμμένον διὰ γραμμάτων ἱερογλυφικῶν τὸ ὄνομα ἐκείνου ὅστις ἐμελλε νὰ κατακλύσῃ τὴν λεωφόρον διὰ χρυσοῦ. Ὁ Κριτίας ἐνόμισε καθῆκόν του νὰ τοὺς παρατηρήτῃ ὅτι τὰ λαμπρὰ ταῦτα ἐνούπνια δὲν θέλουσιν ἀποβῆ εἰς καλόν, ἀλλὰ τὰ μὲν χρεῖα τοῦ Χαρικένου θέλουσι πληθυσθῆ ἀναλόγως τῆς ὀνειρευθείσης ἀποδόσεως, ὁ δὲ Χλευσάρημος, ἀντὶ τοῦ πολλοῦ χρυσοῦ ὃ ἐφαντάσθη, θέλει στερηθῆ καὶ αὐτοῦ τοῦ θεοῦ τὸν ὅποιον ἔχει τυχόν. Αὐτοὶ τε ὅμως καὶ ἄπαντες οἱ περὶ αὐτοῦ ἀνεκάγχασαν ἐμπρίζοντες τὴν ἀμαθείαν του, τὸ δὲ δεινότερον καὶ ὁ Κράτων τοῦ ὀποῖου ἐπεκαλέσατο τὴν συνδρομὴν, τὴν ἐσυμβούλευσε νὰ σιωπήσῃ, προσέβητον ὅτι, ἐὰν ὑπόσχηται νὰ φυλάξῃ τὸ μυστικόν θέλει τὸν ἀποκαλύψει τὰ παρασκευαζόμενα κάλλιστα πράγματα, τὰ ὅποια δὲν εἶναι ὄνειρα, ἀλλ' ἀληθῆ, καὶ θέλουσι συμβῆ εἰς μῆνα Μεσορῆ, ὅστις ἦτο

ὁ τελευταῖος μῆν τοῦ Αἰγυπτιακοῦ ἔτους, ἀνταποκρινόμενος πρὸς τὸν ἡμέτερον Αὐγουστον. Καὶ εἰς ἐπίμετρον τοῦ κακοῦ, εἰς τῶν παρεστῶτων, ἔδριμν καὶ τιτανώδες ἐνιδῶνα ἀρκάσας δὲ τὸν Κριτίαν ἀπὸ τοῦ ἱματίου, καὶ εἰς συζήτησιν σφοδρὰν πρὸς αὐτὸν ἐλθῶν, τὸν κατέπεισε νὰ συναπέλθῃ μετ' αὐτοῦ, ἵνα φωτισθῇ πληρέστερον, εἰς καταγωγίον τι, τὸ ἔποιον ἦτο φαίνεται ἐν ἐκ τῶν πολυτελέων ἐκείνων μοναστηρίων, ἐν ᾧ ἐνδιδαιτῶντο ἀνθρώποι ἔχοντες πρὸς τοὺς ἄλλοις τὴν ὑπόληψιν προφητικῆς δυνάμεως, καὶ ἐπὶ τούτῳ συνδυάζοντες τὸν μοναδικὸν βίον μετὰ τῆς ἀμαζούσης τότε ἀστρολογικῆς σοφίας. Ἄποῦ λοιπὸν διήλθον «σιδηρέας τε πύλας καὶ χαλκούς οὐδοῦς» καὶ ἀνέβησαν πλείους ἀναβάθρας, εἰσῆλθον εἰς οἶκον χρυσοφόρον, καὶ εὗρον ἐν αὐτῷ ἄνδρας ἐπικεκυφῶτας καὶ κατοχρωμένους. Οἱ ἄνθρωποι οὗτοι εἶδον τοὺς προσερχομένους εὐχαριστῶς, καὶ ὑπεδέχθησαν αὐτοὺς προθύμως ἐλπίζοντες ὅτι ἤρρουσι θλιβεράν τινα ἀγγελίαν, διότι ἐφαίνοντο εὐχόμενοι τὰ κάκιστα, καὶ ἔχαιρον ἐπὶ τοῖς δεινοῖς, καὶ τοιαῦτά τινα προσδοκῶντες ἐψυθιζόν ἤδη πρὸς ἀλλήλους.

Μετὰ δὲ ταῦτα ἠρώτησαν τὸν Κριτίαν· Τίς, πῶθεν εἰς ἀνδρῶν, πόδι ται πόλις, ἢ δι τοκῆις; Διότι φαίνεσαι χρηστὸς ἀπὸ γε τοῦ σχήματος. Ὁ δὲ εὐδυστοχῶς, ἀπεκρίθη, οἱ χρηστοὶ εἶναι ὀλιγοὶ καθὼς βλέπω πανταχοῦ. Τὸ ὄνομά μου εἶναι Κριτίας, πατρίδα δὲ ἔχω τὴν αὐτὴν μετ' ὑμᾶς. — «Καὶ πῶς ἔχουσι τὰ τῆς πόλεως καὶ τὰ τοῦ κόσμου;» — «Χαίρουσι πάντες, ἀπεκρίθη ὁ Κριτίας, καὶ προσεχῶς θέλουσι λάβει ἐτι πλείονας ἀφορμὰς νὰ χαρῶσιν.» Οἱ δὲ ἀναεύσαντες ταῖς ὀφρῦσι αὐτῶν ἔχει οὕτω τὸ πρᾶγμα, εἶπον, ἐξ ἐναντίας ἡ πόλις δυστοκεῖ. Τότε ὁ Κριτίας προσποιούμενος ὅτι δὲν τοὺς ἐννοεῖ, «βεδάμεις, εἶπεν, ὑμεῖς πεδάροισι ὄντες, καὶ ὡς ἀπὸ ὕψηλοῦ ἅπαντα καθορῶντες, ἐννοεῖται καὶ ταῦτα ὀζυδερκίστατα. Μήπως λοιπὸν θέλει συμβῆ ἐκλείψει ἡλιον, ἢ βραχδαῖοι ὑετοί, ἢ νιφετὸς πολλὸς, ἢ χάλαζα, καὶ λοιπὸν καὶ λιμὸν ἐπιπέμφωσιν;» Ἐκεῖνοι δὲ ἀποῦ πολλὰ καταφλυάρησαν περὶ τῆς σοφίας αὐτῶν, ἐξηγηθέντες ἤδη σαφέστερον ἀπεφάνησαν ὅτι τὰ πράγματα θέλουσι μεταβληθῆ, ἀταξίαι δὲ καὶ ταραχαὶ θέλουσι καταλάβει τὴν πόλιν καὶ τὰ στρατόπεδα θέλουσιν ἔττηθῆ ὑπὸ τῶν ἐναντίων. Αἱ δὲ κακόβουλοι αὐταὶ προβήσεις κατετάραξεν τὸν καλὸν καγαθὸν Κριτίαν, ὅστις μὴ δυνάμενος ἐπὶ πλέον νὰ κρατηθῆ, αὐδ' δαιμόνιοι ἀνδρῶν, ἀνεβόηος, μὴ τερατολογεῖτε, τρίζοντες ἄδόντες κατ' ἀνδρῶν ἀρειμανίων, διότι τὰ κακὰ ταῦτα εἶσι τὴν κεφαλὴν ὑμῶν θέλουσιν ἐπιπέσει, ὡς εὐχόμενων τὰ κάκιστα κατὰ τῆς πατρίδος ὑμῶν. Τὰς μαντείαις ταύτας δὲν ἐδίδαξεν εἰς ὑμᾶς ἡ σοφία ἐπὶ

ROZA H. BUDAN.
ΔΙΠΤΗΡΑ ΦΑΛΜΑΝΑΙΚΟΝ.
(Ἐκ τῶν τοῦ Henri Conscience.)

τῆ ὀποῖα καυχῶσθε, ἀλλ' ὑμεῖς τὰς ἐπινοήσατε, παρεκτός ἐν ἠκούσατε παρὰ γυναικῶν γραφιδῶν, τῶν περὶ τοιαῦτα εὐρέματα ἀσχολουμένων. Ὁχι, ἀπεκρίθησαν ἐκεῖνοι, ἀλλ' ἡμέρας ἄσπιτο, διατέλουσιντες, καὶ ἐπὶ παννύχου ὑμνωδίας ἐπαγρυπνοῦσιντες ἐνερῶτομεν τὰ τοιαῦτα. Ἀλλ' ἡ τεχνασμένη αὐτὴ ἐπινοία, ὡς τὴν λέγει, δὲν ἐπεισε τὸν Κριτίαν, ὅστις ἐνέπειξε τὰ ὄνειρα ἐκεῖνα καὶ τὴν χαιρεκακίαν, καὶ προσέτρεψεν αὐτοὺς νὰ ἀφήσωσι κατὰ μέρος εἰς τὰς ἀλλοκότους ταύτας φαντασίας καὶ τὰ πονηρὰ βουλεύματα καὶ μαντεύματα, μήπου θεὸς ὑμᾶς ἐς κόρακα βάλῃ διὰ τὸ τῆ πατρίδος ἐπαρῆσθαι καὶ λόγους κισθῆλους ἐπισημίζεῖν. Οὗτοι ὅμως ἅπαντες ὁμοθυμαδὸν πολλὰ αὐτοῦ κατερέμφορον, καὶ πόλλὰ προσέθηκον ἐτι ἀπαίσια, τὰ ὅποια ὁ Τριεφών δὲν θέλει νὰ ἀκούσῃ, φοβούμενος μὴ πάθῃ μέγα τι δεινόν· ὡς τε ἔασον τοῦτους, ἐπιφωνεῖ, τὴν εὐχὴν ἀπὸ πατρὸς ἀρξάμενος καὶ τὴν πολυώνυμον ὠδὴν ἐς τέλος ἐπιπέσει.

Ἀλλ' ἐνῶ περὶ τοῦτο, τὸ μέρος τοῦ λόγου εὐρίσκοντο, βλέπουσιν αἴφνης τὸν κοινὸν φίλον Κλεόλαον, μετὰ πολλῆς σπουδῆς διερχόμενον, καὶ κράξαντες αὐτόν, ἐρωτᾶσι τί τρέχει, καὶ ἐὰν φέρῃ χαροποιὸν τινα ἀγγελίαν. Ὁ δὲ χαιρετᾷ ἄμφω, ἀνεφώνησε πρὸς αὐτοὺς, ὦ καλῆ ξυνορία.

Τριεφών. Ἦ τίς ἡ σπουδὴ; ἀσθμαίνεις γὰρ ἐπὶ πολὺ. Μὴν τι καινὸν πέπρακται;
Κλεόλαος. Πέπτακτον ἔφριξ ἡ πάλας βεωμένη Περσῶν καὶ Σούσα κλεινὸν ἄστυ.
Ἦσοι δ' ἐτι γε πᾶσα γῆθῶν Ἀραβίας, χεῖρὶ κρατούσῃτος εὐσθενεστάτῳ κράτει.
Κριτίας. Ταῦτ' ἐκείνο, ὡς...
ἄει τὸ θεῖον οὐκ ἀμαεῖ τῶν ἀγαθῶν, ἀλλ' ἀδύει, ἄρον ἐπὶ τὰ κρείττονα.

Ἡμεῖς δὲ, ὦ Τριεφών, τὰ κάλλιστα εὐρηκότες ἐσμέν. Ἐδυσχεραῖνον γὰρ ἐν τῇ ἀποβιώσει τί τοῖς τέκνοις καταλιπεῖν ἐπὶ ταῖς διαθήκαις. Οἶδας γὰρ τὴν ἐμὴν πένιν, ὡς ἐγὼ τὰ σά. Τοῦτο ἀρκεῖ τοῖς πασίν, αἱ ἡμέραι τοῦ αὐτοκράτορος· πλοῦτος γὰρ ἡμᾶς οὐκ ἐκλείψει, καὶ ἔθνος ἡμᾶς οὐ καταπτοήσει.

Τριεφών. Κἀγὼ, ὦ Κριτία, ταῦτα καταλείπω τοῖς τέκνοις, ὡς ἴδωσι Βαβυλῶνα ἄλλυμένην, Αἰγυπτὸν δουλουμένην, τὰ τῶν Περσῶν τέκνα δούλιον ἡμαρ ἄγοντα, τὰς ἐκδρομὰς τῶν Σκυθῶν παυράνας, εἴτ' οὐκ καὶ ἀνακοπτομένας. Ἡμεῖς δὲ τὸν ἐν Ἀθήναις ἄγνωστον ἐφευρόντες, καὶ προσκυνησάντες, χεῖρας εἰς οὐρανὸν ἐκτεινάντες, τούτῳ εὐχαριστήσωμεν, ὡς καταξιωθέντες τοιοῦτου κράτους ὑπήκοοι γενέσθαι· τοὺς δὲ λοιποὺς ληρῆν ἐάσωμεν, ἀρκεσθέντες ὑπὲρ αὐτῶν εἶπεν τὸ, οὐ φροντῆς ἱπποκλειδῆ, κατὰ τὴν παροιμίαν.

Ἠραίαν τινά ἐαρινὴν ἡμέραν τοῦ 1846 ἔτους, τὴ ἀπὸ Ἀμβέρσῃν εἰς Τουρουχὸς λεωφορεῖον ἔτρεχε κατὰ τὴν συνήθειάν του ἐπὶ τῆς λιθοστρώτου ὁδοῦ. Οἱ ἵπποι ἐκάλπασον, οἱ τροχοὶ ἐτρίζον, ἡ ἄμαξα ἐκρότει, ὁ ἠνίοχος παρῶμα τὴν συνοριδα του δι' ἐπανειλημένων τῆς ἰγλώσεως πλαταγημάτων. . . . οἱ σκύλοι ὑλάκτων μακρὰν, ὁ κορυδαλλὸς ἀνίπτατο ἀπὸ τῶν ἀγρῶν πρὸς τὸν οὐρανόν. . . ἡ σκιά ὑπὸ καλιντος ἡλίου ἰχνογραφουμένη ἔτρεχε παρὰ τὸ λεωφορεῖον καὶ μετὰ ἀλλοκότων πηδημάτων ἐχόρευε μεταξὺ τῶν φρασάντων τὴν ὁδὸν δένδρων καὶ δεινδρύλλων.

Αἴφνης δὲ ὁ ὀδηγὸς ἔστησε τοὺς ἵππους παρὰ μεμονωμένον πανδοχεῖον, καὶ πηδῆσας ἀπὸ τῆς ἔδρας του ἠνοχῆεν ἄφρονος τὴν θυρίδα, κατεβίβασε τὸ σιδηροῦν ἀνάβαθρον καὶ ἔτεινε τὴν χεῖρα πρὸς οὐδοιπόρον ἐξορμήσαντα εἰς τὴν ὁδὸν μετὰ δερματινοῦ σακκοῦ. Κατόπιν ὁ ὀδηγὸς πάντοτε ἄφρονος ἀνεδίπλωσε πάλιν τὸ ἀνάβαθρον, ἐπανέκλεισε τὴν θύραν, ἀνέβη ἐπὶ τῆς ἔδρας, καὶ διὰ συρίγγματος ἔδωκε τῆς ἀναχωρήσεως τὸ σημεῖον· οἱ δὲ ἵπποι ἐπανέλαβον τὸν δρόμον καὶ ἡ βαρετὴ ἄμαξα ἐξηκολούθησε τὴν ἡσυχον καὶ μονότονον πορείαν της.

Ἐν τούτοις ὁ οὐδοιπόρος εἰσελθὼν εἰς τὸ πανδοχεῖον ἐκάθησε παρὰ τινὰ τράπεζαν ἐφ' ἧς ἐκείτο ποτήριον ζύθου. Ἦτο ἀνὴρ ὕψηλοῦ ἀναστήματος καὶ ἐφαίνετο ἡλικίας πεντήκοντα· περίπου ἴσως δὲ καὶ ἐξήκοντα ἔτων, ἐὰν τὸ ὄλος ἀρειμάνιον ἦτος τοῦ σώματος, ἡ ζωηρότης τοῦ βλέμματος καὶ τὸ μειδιάμα τῶν χειλέων του δὲν ἀνήγγελλον καρδίαν νεωτέραν τῆς μορφῆς. Ἡ κόμη του ἦτο ψαρὰ καὶ ρυτίδες οὐχὶ εὐάριθμοι ἐχάραττον τὸ μέτωπον καὶ τὰς παρειάς του, τὸ δὲ σύνολον τῶν χαρακτῆρων ἔφερε τὸν ἀπερίγραφτον τύπον τοῦ καμῆτου, τὸν εὐτυποῦμενον ἐπὶ τοῦ προσώπου ὡς σημεῖον ἄωρου γῆρατος· ἔνεκα ἐργασίας καὶ ὀδύνης.

Καὶ ὅμως τὸ στήθος αὐτοῦ ἰσχυρῶς ἐπαλλέν· εἶχε τὴν κεφαλὴν ὀρθὴν καὶ σταθερὰν, καὶ εἰς τοὺς ὀφθαλμούς του ἔλαμπε σπινθὴρ βίωμης καὶ γενναϊότητος. Ὁ βλέπων τὸ ἐνδυμὰ του ἤθελεν ἐκλάθει αὐτὸν ἀνδρα εὐπόρον, καὶ ἐν ὃ ἐπενδύτης του δὲν ἦτο κομψωμένος μέχρι τοῦ πώγωνος, τοῦ ὕπερ μετὰ τῆς χονδρῆς ἐκ-σηπίου πίπας ἦτις ἐκρέματο ἐπὶ τοῦ στήθους ὑπεδείκνυεν ἡ στρατιώτην ἢ Γερμανὸν, τὸ ἐνδυμα τοῦτο οὐδόλως ἤθελεν ἐπισύρει τὴν προσοχὴν. Οἱ ὑπηρεταὶ τῆς οἰκίας ἀφ' οὗ ἐπερισπασθῶσαν τὸν

δοιοπόρον επανέλαβον τὰ συνήθη ἔργα μὴ φρον-
τιζοντες πλέον περὶ αὐτοῦ. Αἱ δύο παιδίσκαι ἤρ-
χοντο καὶ παρήρχοντο, ὁ πατὴρ ἐβρίπτεν εἰς τὸ πῦρ
ξύλα καὶ χόρτα, ἡ μήτηρ ἐγέμιζε τὴν χύτραν τῶν
ζώων, ἀλλὰ οὐδεὶς ἀπέτεινε λέξιν εἰς τὸν ξένον, ἀν
καὶ ὁ ὀφθαλμὸς του ἠκολούθει ἕκαστον αὐτῶν μετὰ
εἰδους φιλοστόργου ἐνδιαφέροντος καὶ τὸ γλυκὸ καὶ
ἱσαρὸν βλέμμα του ἐφαίνετο λέγον· « Ἄ! δὲν μὲ ἀ-
ναγνωρίζετε; »

Ἀφῆκε ἡ ἀκοή του προσεβλήθη ὑπὸ τοῦ ἤχου ὤ-
ρολογίου τινός, ἤχου ὅστις καθὼς ἐφάνη τὸν κατε-
λύπησε, καὶ θλιβερὰ ἀπορία ἐζωγράφθη ἐπὶ τοῦ
προσώπου του ἀποδιώξασα τὸ μείδιμα τῶν χει-
λέων του. Ἐγερθεὶς δὲ ἐστήλωσε τὸ βλέμμα του με-
τὰ τινος ὄρατος ἐπὶ τοῦ ὀρολογίου, μέχρις οὗ καὶ οἱ
ἐννέα κτύποι ἀλλεπαλλήλως ἀντήχησαν. Ἡ οἰκοδέ-
σποινα παρατηρήσασα τὴν ἀκατάληπτον συγκίνησιν
τοῦ ὀδοιπόρου, ἐπλησίασεν εἰς αὐτὸν πλήρη ἀπορίας
καὶ παρατήρει ὡσαύτως τὸ ὀρολόγιον, ὡς ἂν περιέ-
μενε ἢ ἀποκαλύψῃ τι ἐπ' αὐτοῦ ἕκτακτον.

— Πόσον ὥρατον ἤχον ἔχει τὸ ὀρολόγιόν μας,
κύριε; εἶπε. Καὶ ἤξεύρατε; εἰκοσι· χρόνους ἐργάζε-
ται ἄνευ πῆς βοήθειας τοῦ ὀρολογιοποιοῦ!

— Εἰκοσι· χρόνους! ἀνέκραξεν ὁ ξένος στενάζων,
καὶ τί ἔγινε τὸ ὀρολόγιον τὸ ὅποιον ὑπῆρχε πρὸ
τούτου; Ποῦ εἶναι καὶ ἡ ὥραία Παναγία ἡ ὅποια
ἤτο ἐπάνω εἰς τὴν ἐστίαν; Πέβαια, ἔλλειψεν, ἔγινε
πρίματτα, ἐλησημονήθη;

Ἡ ἀγαθὴ γυνὴ παρατήρησε κατὰπληκτος τὸν ξέ-
νον καὶ ἀπήνησεν·

— Ἡ Ἰωάννα μου ἔπαιξε μὲ τὴν Παναγίαν ὅταν
ἦτο μικρὰ, καὶ τὴν ἔσπασεν, ἀλλὰ ἦτο τόσοσ ἀ-
σχημος ὥστε πῆ ἀληθεῖς, δὲν ἦτο μεγάλη ἡ ζημία
ἀφ' οὗ καὶ αὐτὸς ὁ ἐφημέριος μᾶς εἶπεν ὅτι πρέπει νὰ
ἀγοράσωμεν ἄλλην. Καὶ ἰδοὺ ἡ νέα. Δὲν εἶναι πολὺ
ὀραιοτέρα;

Ὁ ὀδοιπόρος ἔσεισεν ἀρνῆτικῶς τὴν κεφαλὴν.

— Τὸ δὲ ὀρολόγιον θὰ τὸ ἀκούσατε μετ' ὀλί-
γον, ἐξηκολούθησεν ὁ ξενόδοχος, τοῦτο τὸ ἀσχημον
καὶ καμπύλαιον χάρβαλον πάντοτε ἀργοπορεῖ πρὸ
αἰῶνος εἶναι κρεμασμένον εἰς τὸ ὑπεράνω τοῦ ὑπα-
γείου δωμάτιον. Ἀκούσατε! ἀρχίζει!

Καὶ ἐνεκωτῶ ἤχος ἀλλόκοτος ἠκούσθη ἐξ ἄλλου
δωματίου, ὡς φωνὴ πτηνοῦ ψάλλοντος κουκού,
κουκού, κουκού, καὶ οὕτω καθ' ἐξῆς ἐννεάκις. Ἀλλὰ
πρὶν ἢ ἐπιφθᾶσθαι εἰς τὸ μέσον ὁ ἤχος, εὐτυχίας μεί-
διμα ἐπεχύθη εἰς τὸ πρόσωπον τοῦ ὀδοιπόρου ὅς
τις ἀκαλουθούμενος ὑπὸ τῆς καλῆς γυναικὸς ἔδρα-
μεν εἰς τὰ πλοῖον ἡμαρτίαν ὅπου ἤρχισα νὰ παρα-
τηρῆ μετὰ ἐβρίτου χαρᾶς τὸ παλαιὸν ὀρολόγιον,
ἐνφ' ὅτ' ἐπ' αὐτοῦ πτηνὸν ἐξέφερα τὸν ἐννεατὸν του
κρωγμῶν.

Ἐν τοσοῦτῳ αἱ δύο θυγατέρες τῆς οἰκοδεσποίνης
εἰσαλοῦσαι καὶ πλησιάζασαι εἰς τὸν ξένον παρετή-
ρουν αὐτὸν μετὰ περιεργίας καὶ ἀπορίας, καὶ οἱ με-
γάλοι γαλανοὶ ὀφθαλμοὶ τῶν ἡρώτων ἀλλεπαλλή-
λως τὴν μητέρα τῶν καὶ αὐτόν. Τὰ βλέμματα
ταῦτα ἐπανεφέρθη τὸν ὀδοιπόρον εἰς ἑαυτὸν καὶ ὡς
ἂν πύχαριστήθη δι' ὅ, τι εἶδεν ἐπανῆλθεν ἀκολουθεύ-
μενος ὑπὸ τῶν τριῶν συντρόφων του εἰς τὴν κύριον
αἰθουσαν.

Ἄναμφιβόλως βαθὺν αἰσθημα εὐτυχίας κατεῖχε
τὴν καρδίαν του, διότι τὸ πρόσωπόν του εἶχε τοῖ-
αὐτὴν γλυκαίαν ἔκφρασιν ἀγάπης καὶ εὐχαριστή-
σεως, τόσοσ ἔλαμπον οἱ κάθυγροι ὑπὸ συγκινήσεως
ὀφθαλμοὶ του, ὥστε αἱ δύο κόραι ἐπροχώρησαν μὲ
καταφανῆς ἐνδιαφέρον ἔτι πλησιέστερον τοῦ ξένου.

Ὅπως δὲ λαβὼν τὴν χεῖρα μιᾶς αὐτῶν εἶπε·

— Τοῦτο τὸ ὅποιον κάμνω εἶναι πολλὰ παρά-
δοξον, δὲν σᾶς φαίνεται, παιδία μου; Δὲν δύνασθε
νὰ ἐνοήσατε διατί ἡ φωνὴ τοῦ παλαιοῦ ἐκείνου ὤ-
ρολογίου μ' ἐτάραξε τόσοσ; Ἄ! πλὴν καὶ ἐγὼ ὁ-
πῆρξα παιδίον! . . . Τότε ὁ πατὴρ μου, ἤρχετο τὴν
Κυριακὴν μετὰ τὴν λειτουργίαν καὶ ἔπινεν ἐδῶ πο-
τήριον ζύθου. Ὅτε ἤμην πρόνομος τὸν συνώδευα . . .
ἔμμενα δὲ τότε ὀλοκλήρους ὥρας παρατηρῶν τὸ προ-
φιλέε μου κουκού· δασάκις ἤνοιγε τὴν μικρὰν του
θύραν, ἐχόρευα καὶ ἐπήδων ρυθμίζων τὰ πηδήματα
μὲ τὸν ἤχου του, καὶ ἡ παιδικὴ μου φαντασία ἐθαύ-
μαζε τὸ ταλαίπωρον τοῦτο πτηνὸν τοῦ ὀρολογίου
ὡς ἀριστούργημα τέχνης. Τὴν δὲ Παναγίαν τὴν ὀ-
ποῖαν μία ἐξ ὑμῶν ἔθραυσε, τὴν ἠγάπων διότι εἶχεν
ἐπενθῆτην κυανοῦν ὠραιότατον, καὶ διότι ὁ μικρὸς
της Ἰησοῦς μ' ἔτεινε τὴν χεῖρα καὶ μ' ἐμειδία δασά-
κις ἐμειδίων . . . Σήμερον τὸ παιδίον εἶναι σχεδὸν
ἐξήκοντα ἐτῶν, ἡ κόμη του εἶναι λευκὴ, τὰ χαρα-
κτηριστικὰ του ἐμαρᾶνθησαν . . . Κατέτριψε τριά-
κοντα ἔτη εἰς τὰς ἐρήμους τῆς Ῥωσσίας . . . Καὶ
ἔμμε ἐνθυμείται τὴν Παναγίαν καὶ τὸ ὀρολόγιον
ὡς ἂν μία μόνον ἡμέρα παρήλθεν ἀφ' ὅτου ὁ πατὴρ
ᾤδήγησεν αὐτὸ ἐδῶ τὴν τελευταίαν φορὰν.

— Εἶσθε λοιπὸν ἀπὸ τὸ χωρίον μας; ἠρώτησεν
ἡ Ἰωάννα.

— Ἄ! ναί! ἀπεκρίθη ὁ ὀδοιπόρος μὲ χαροποιᾶν
ἔκφρασιν· πλὴν ἡ ἐντύπωσις τῆς ἐξομολογήσεώς του
ταύτης δὲν ὑπῆρξεν ὅποια τὴν ὑπέθετε. Μειδίμα
μὲν πλέον εὐπροσῆγορον ἐφάνη εἰς τὰ χαρακτηρισ-
τικὰ τῶν νέων κερασίμων, ἀλλὰ τοῦτο μόνον· δὲν
ἔδειξαν οὐδ' ἀπορίαν οὐδὲ χαρὰν διὰ τὴν ἐκμυστή-
ραυσιν τοῦ ὀδοιπόρου, ὅστις στραφείς τότε πρὸς τὴν
μητέρα ἠρώτησε·

— Πλὴν ποῦ εἶναι ὁ γέρον Βαῆς Γουστένς;

— Ὁ Βαῆς Ἰωάννης, θέλετε νὰ εἰπῆτε; ἀπεκρίθη
ἡ ξενόδοχος· πρὸ εἰκοσιπέντε περιποῦ ἐτῶν ἀπέθανε!

— Πλὴν ποῦ εἶναι ὁ γέρον Βαῆς Γουστένς;

— Ὁ Βαῆς Ἰωάννης, θέλετε νὰ εἰπῆτε; ἀπεκρίθη
ἡ ξενόδοχος· πρὸ εἰκοσιπέντε περιποῦ ἐτῶν ἀπέθανε!

— Ὁ Βαῆς Ἰωάννης, θέλετε νὰ εἰπῆτε; ἀπεκρίθη
ἡ ξενόδοχος· πρὸ εἰκοσιπέντε περιποῦ ἐτῶν ἀπέθανε!

— Καὶ ἡ σύζυγός του, ἡ καλὴ, χονδρὴ Πε-
τρούλλα;

— Ἀπέθανεν ἐπίσης.

— Ἀπέθανον . . . ἀπέθανον . . . εἶπεν ὁ ξένος
στενάζας. Καὶ ὁ νέος βοσκὸς Ἀνδρέας, ὁ ὅποιος ἔ-
πλεκε τόσοσ ὥρατα κάνιστρα;

— Ἀπέθανε καὶ αὐτὸς, ἀπεκρίθη ἡ χωρική.

Καὶ ὁ ὀδοιπόρος κύψας τὴν κεφαλὴν ἐβυθίσθη εἰς
ἐκείνας θλιβεράς.

Ἐν τοσοῦτῳ ἡ ξενίζουσα αὐτὸν ἀναθεῖσα εἰς τὴν
ἀποθήκην διηγήθη εἰς τὸν σύζυγον τῆς τὸ περιστα-
τικὸν τοῦ ἀγνώστου. Ὁ δὲ χωρικός ἐισῆλθεν μὲ βή-
ματα βαρᾶ εἰς τὴν αἰθουσαν, καὶ ὁ κτύπος τῶν
σανδάλων του ἐξύπνισεν ἀπὸ τὰς ζαφεράς ἀκείφεις
του τὸν ὀδοιπόρον, ὅς τις ἐγερθεὶς ἔδραμε πρὸς τὸν
ξενόδοχον μὲ φωνὴν χαρᾶς καὶ τείνων αὐτῷ τὴν χει-
ρα· οὕτως ἔμμε λαβὼν τὴν χεῖρα ψυχρῶς παρετή-
ρησε τὸν ξένον σχεδὸν μετ' ἀδιαφορίας.

— Ὡ! καὶ σὺ, Πέτρε Γουστένς, δὲν μὲ ἀναγνω-
ρίζεις; ἀνέκραξε μετὰ λύπης.

— Ὅχι, δὲν ἤξεύρω ἂν σᾶς εἶδα ποτὲ, Κύριε.

— Δὲν ἐνθυμείσαι λοιπὸν πλέον ἐκείνον ὅς τις,
κυνωγῆρας τὴν ζῶν του, ἐβρίθην εἰς τὸν πάγον εἰς
τὴν ποταμὸν διὰ νὰ σὲ σώσῃ ἀπὸ βέβαιον θάνατον;
Ὁ χωρικός ἀνύψωσε τοὺς ὤμους.

Καὶ ὁ ὀδοιπόρος συγκινηθεὶς θλιβερῶς εἶπε μὲ φω-
νὴν σχεδὸν ἐκελευτικὴν·

— Ἐλησημόνησε λοιπὸν τὸν νέον ὅς τις σὲ ὑπε-
ρασπίζετε ἐναντίον τῶν συντρόφων σου, καὶ σὲ ἔφερε
τόσα αὐγὰ πτηνῶν διὰ νὰ ἀυξήσῃς τὴν συλλογὴν
σου; ἐκείνον ὅς τις σὲ ἔμαθε νὰ κάμῃς σάλπιγγας
καὶ φλογέρας μὲ τὸν φλοῖον τῆς ἱτέας, καὶ σὲ ἐλάμ-
βανε μαζὴ του ὅταν ἐπήγαγεν εἰς τὴν ἀγορὰν μὲ
τὴν ζμαζαν τοῦ πλινθουργοῦ Πωβέλ;

— Ἐνθυμοῦμαι καλῶς, ἀπεκρίθη διατάζων ὁ χω-
ρικός, ὅτι ὁ μακαρίτης πατὴρ μου μὲ εἶπεν ἔλλοτε
ὅτι παρ' ὀλίγον νὰ πνιγῶ εἰς τὸν ποταμὸν ὅταν ἤ-
μην ἐξαιτής. Πλὴν μὲ ἔσωσεν ὁ Ἰωάννης ὁ μα-
κρός, . . . καὶ αὐτὸς ἀνεχώρησεν ἀπὸ τὸν καιρὸν
τῶν Γάλλων μὲ τοὺς πυροβολιστὰς τοῦ Ναπολέον-
τος! Τίς ἤξεύρει εἰς ποῖαν γῆν κοιμῶνται τὰ κόκ-
καλά του ἄνευ εὐλογίας; Ὁ Θεὸς νὰ παραλάβῃ τὴν
ψυχὴν του!

— Ἄ! ἀνέκραξεν ὁ ξένος μετὰ χαρᾶς, μὲ ἀνα-
γνωρίζεις τώρα; εἶμαι ὁ Ἰωάννης ὁ μακρός ἡ μάλ-
λον ὁ Ἰωάννης Σλαέτις.

Ἐπειδὴ δὲ ὁ χωρικός δὲν ἀπεκρίνετο, ὁ ξένος
προσέβηκε μετ' ἀπορίας·

— Δὲν ἐνθυμείσαι πλέον τὸν περιφημον σκοπο-
βολητὴν, ὅς τις ἦτο γνωστός εἰς ὅλα τὰ περὶχωρα ὡς
ὁ ἀριστος τῶν κυνηγῶν, ὅς τις ἦ εἰς τὸ σημάδι ἢ
καὶ χωρὶς σημάδι δὲν εἶχε κανένα ἀνώτερόν του, καὶ

τὸν ὅποιον ἔλθοι οἱ ἄλλοι νέοι ἐξήκειον διότι ὅλα τὰ
κοράσια τὸν ἐβλεπον μὲ καλὸν μάτι; Λοιπὸν, αὐ-
τὸς εἶμαι ἐγὼ, ὁ Ἰωάννης Σλαέτις; . .

— Πιθανόν, ἀπεκρίθη ὁ χωρικός μετὰ δυσπι-
στίας· πλὴν οὐχ ἤττον, κύριε, δὲν σᾶς γνωρίζω,
σᾶς τὸ λέγω καὶ μὴ πρὸς βᾶρος σας. Δὲν ὑπάρχει
ἔταιρία σκοποβολίας εἰς τὸν δήμόν μας, καὶ εἰς τὴν
θέρην εἰς τὴν ὅποιαν εὐρίσκετο τὸ σημάδι ἄλλοτε,
ὑπάρχει σήμερον ἐξοχικὴ οἰκία ἡ ὅποια εἶναι ἀκα-
τοίκητος ἀπὸ τὸ παρὶθὸν ἔτος, διότι ἡ κυρία ἦτις
κατῴκει ἐκεῖ ἀπέθανεν.

Ὁ ὀδοιπόρος ἀποθάρρυνθεὶς ἀπὸ τὴν ψυχρότητα
τοῦ χωρικοῦ δὲν προσεπάθησε πλέον νὰ διευκολύνῃ
τὴν ἀναγνώρισίν του. Ἐγερθεὶς δὲ ὅπως ἀναχωρήσῃ
εἶπε μὲ φωνὴν ἡσυχον·

— Ἰπάρχουν εἰς τὸ χωρίον πολλοὶ φίλοι οἱ ὀ-
ποῖοι δὲν εἶναι δυνατὸν νὰ μ' ἐλησημόνησαν. Σὺ, Πέ-
τρε Γουστένς ἦσο πολὺ νέος ὅτε συνέβησαν. Ὡ! αὐτὰ.
ἔμμε βεβαίωτατος ὅτι ὁ πλινθουργὸς Πωβέλ θὰ πνι-
θῆσῃ εἰς τὸν λαιμόν μου ἄμα ὡς μὲ ἰδῆ. Κατοικεῖ
πάντοτε εἰς τὸν Βάλτον;

— Τὸ πλινθουργεῖον ἐκᾶν πρὸ πολλοῦ καὶ οἱ
λάκκοι τοῦ πλοῦ ἐγυμίσθησαν. Τώρα ἀναφέρεται
ἐκεῖ τὸ καλλίτερον χόρτον τοῦ δήμου. Εἶναι τὸ λι-
βάδιον τοῦ πλοῦσιου Τιστ . . .

— Καὶ τί ἔγινεν ὁ Πωβέλ;

— Μὰ τὴν πίστιν μου, ὅλη ἡ οἰκογένεια ἀνεχώ-
ρησε μετὰ τὸ συμβᾶν ἐκείνο καὶ δὲν ἤξεύρω πλέον
τί ἀπέγινε . . . Ὁ ἀπέθανε βεβαίως! Πλὴν καθὼς
βλέπω, κύριε, ὀμιλεῖτε περὶ τοῦ καιροῦ τοῦ πάπ-
που μου, καὶ δὲν θὰ σᾶς εἶναι εὐκολον νὰ εὑρετε
καλὰς ἀπαντήσεις εἰς ὅλας σας τὰς ἐρωτήσεις, ἐκτός
μόνον ἂν ὑπάγετε εἰς τὸν νεκροθάπτην μας. Αὐτὸς
γνωρίζει ἐπάνω εἰς τὰ δάκτυλά του ὅ, τι συνέβη πρὸ
ἐκατὸν χρόνων καὶ περιπλέον! . . .

— Τὸ πιστεύω ὁ Ἰωάννης Πέτρος θὰ ἦναι τώρα
πλέον ἡ ἐννενηκοντούτης . . .

— Ὁ Ἰωάννης Πέτρος! Αὐτὸ δὲν εἶναι τὸ ὄνο-
μα τοῦ νεκροθάπτου! ὀνομάζεται Λαυρέντιος Στέ-
φανος.

Μειδίμα εὐχαριστήσεως ἐφάνη ἐπὶ τοῦ προσώ-
που τοῦ ὀδοιπόρου.

— Εὐχαριστῶ Θεέ μου, ἀνέκραξε, διότι ἀρῆκες
τοῦλάχιστον ἕνα ἐκ τῶν συντρόφων μου!

— Ὁ Λαυρέντιος ἦτο λοιπὸν φίλος σας, κύριε;

— Φίλος μου! εἶπεν ὁ ὀδοιπόρος· σείων τὴν κε-
φαλὴν, δηλαδὴ εἶμεθα πάντοτε εἰς ἐριδα καὶ πάλην·
ἐρωτικαὶ ἱστορίαι! Ἐνθυμοῦμαι μεταξὺ ἄλλων ὅτι
μίαν ἡμέραν ἐνφ' ἐπαλαίαιμεν τὸν ἐβρίψα ἀπ' ἐπάνω
ἀπὸ τὴν γέφυραν Κάλβερ-Μέρεν εἰς τὸν ποταμὸν, καὶ
τόσοσ καλὰ τὸν ἐβρίψα ὥστε παρ' ὀλίγον νὰ πνιγῆ.
Ἀλλὰ τοῦτο συνέβη πρὸ τριάκοντα ἐτῶν. Ὁ Λαυ-

ρέντιος ὄχ' εὐχαιρομένη πολὺν μὲ ἐπαιδῆ. Ἐλα, μὲρμύρα Γούστενς, δός με τὸ χέρι σου, ὄχ' ἐρχώμαι συχνά ἐδῶ νὰ πίνω ζυθόν.

Πληρώσας δὲ καὶ λαβὼν τὸ διασάκιόν του ἐξήλαθε, καὶ εἰσῆλθεν ἐπίσθεν τοῦ ξενοδοχείου εἰς μονοπάτιον μεταξὺ ἐλάτων. Ὅσον ὀλίγον εὐχάριστοι καὶ ἂν ἦσαν αἱ πληροφορίαι τὰς ὁποίας τῷ ἔδωκεν ὁ χωρικός, παρηγόρησαν ὁμῶς καὶ ἐχαροποίησαν τὴν καρδίαν τοῦ ὄδοιπόρου. Γλυκεῖαι ἀναμνήσεις τῶν παρελθόντων χρόνων παρούσάζοντο περὶ αὐτὸν καὶ ἠσθάνετο ὅτι ἀνέζη. Τὸ νέον ὄμως ἐκεῖνο δάσος οὐδὲν ἀνεθύμιζεν εἰς αὐτόν, διότι ἄλλοτε ἐκεῖ ὑπήρχε πυκνὸν δάσος. Ἐλάτων εἰς τῶν ὁποίων τοῦ μὲν κλώνας εὐρίσκοντο χιλιᾶδες φουλαῶν, εἰς δὲ τὰς βίβας ἀπειρία βάτων. Φαίνεται ὅμως ὅτι τὸ δάσος εἶχε πάθει ὅ,τι καὶ οἱ κάτοικοι τοῦ χωρίου ἠθροῦν, τὰ παλαιὰ δένδρα κατέπεσαν εἴτε ἐνεκὰ τοῦ χρόνου, εἴτε ὑπὸ τοὺς κτύπους πέλκων καὶ ὅτι νέα γενεὰ διεδέχθη αὐτά. Ἄρα ἡ νέα αὐτῆ γενεὰ ἦτο ξένη πρὸς τὸν ὄδοιπόρον, τὸ κελάδημα ὁμῶς τῶν πτηνῶν τὸ ὁποῖον ἀντήχει καθ' ὅλον τὸ δάσος ἦτο πάντοτε τὸ αὐτὸ τὸ γοσρὸν ψιθύρισμα τοῦ ἀνέμου μεταξὺ τῶν φύλλων, ἡ φωνὴ τοῦ τέττιγος, ἡ γλυκεῖα ὁσμὴ τῶν θάμνων, πάντα ταῦτα ἦσαν ὁποῖα καὶ τὸ πάλαι, μόνον τὰ ὄντα ἔλλειψαν ἐνθ', ἡ αἰωνία ἁρμονία τῆς φύσεως ἔμεινεν ἡ αὐτή. Τοιοῦτοι ἦσαν οἱ λογισμοὶ οἵτινες ἀπλημύριζον τὴν ψυχὴν τοῦ ὄδοιπόρου ὅστις ἂν καὶ ἠσθάνετο ἐκὐτὸν ἐλαφρὸν καὶ φαίδρον, διετρέχον ἀργόπατων τὴν δρόμον χωρὶς ἢ ἀποσπασθὲν τὸ βλέμμα καὶ ἀπὸ τοῦ ἔδαφος ἕως ὅτου ἐξῆλθεν ἀπὸ τοῦ δάσους.

Πρὸ τῶν ὀφθαλμῶν αὐτοῦ ἐξετείνετο χλοερῶτα τὸν πανόραμα λιβαδιῶν καὶ καλλιεργημένων ἀγρῶν, μεταξὺ τῶν ὁποίων ἔρρες περιελισσόμενον ἀργυρόχρουν ρυάκιον παρεκεί ἔν τετάρτον περίπου λεύγας ἀνωψοῦσα ὀξὺ κωδωνοστάσιον, εἰς τὴν κορυφὴν τοῦ ὁποίου ἐλαμπε περίχρυσος ἀλεκτροῦν ὡς ἄστρον τῆς ἡμέρας ὑπὸ τὰς φλογέρας ἀκτίνας τοῦ ἡλίου ἔτι δὲ παρεκεί ὠραῖος μύλος, περιστρέφει τὰ κόκκινά του πτερά.

Ὁ ὄδοιπόρος καταληφθεὶς ὑπὸ συγκινήσεως ἀνεξηγήτου ἐστάθη, καὶ οἱ ὀφθαλμοὶ του ἐγέμισαν δάκρυα. Ἐρρίψε κατά γῆς τὸ διασάκιον καὶ ἔτεινε τὰς χεῖρας, ἐνθ' ἄφρατος ἐκφρατὶς εὐδαιμονίας ἐζωγραφίζετο εἰς τὸ πρόσωπόν του. Τὴν ὥραν ἐκείνην ὁ κώδων τῆς ἐκκλησιαστικῆς ἐσήμανε τὸν ἑσπερινόν. Ὁ ὄδοιπόρος ἐσπράγισθη εὐθὺς διὰ τοῦ σημείου τοῦ σταυροῦ, ἐκλίνας τὴν κεφαλὴν πρὸς τὸ στήθος καὶ ἔμεινεν ἀκίνητος. Πρὸσεύχεται κατανυκτικωτάτη ἐξήρχετο ἀπὸ τῆν καρδίαν καὶ ἐκ τῆν χεῖρῶν τὸ βλέμμα τοῦ ἀνωψοῦσθαι πρὸς τὸν οὐρανὸν μετὰ μεγίστης εὐγνωμοσύνης. Μετὰ ταῦτα ἐπανελάθει τὸν σάκιον τοῦ,

καὶ τοῦς ὀφθαλμοὺς ἔχων προσηλωμένους εἰς τὸ καὶ δανοστάσιον ἔρχισε νὰ προχωρῇ μετὰ ταχύτητος.

— Σὺ τοῦλάχιστον, ἐψιθύριζε, μικρὰ ἐκκλησιαστικὴν ἄν ἡλλαξες; εἰς σὲ ἐσπρίσθην καὶ εἰς σὲ ἔτρεξαν τὰ δάκρυά μου ὅτε μετέλαθα τὸ πρῶτον καὶ ὅτε πάντα μοὶ ἐφαίνοντο θαυμαστά, λαμπρὰ καὶ θεῖα. Ἄ! ὄχ' ἴδω καὶ πάλιν τὴν Παναγίαν μετὰ τὸν χρυσοῦν μανδύαν καὶ τὸν ἀργυρὸν στέφανόν της, τὸν ἅγιον Ἀντώνιον μετὰ τὸ γουρουνάκι του καὶ τὸν ἅγιον Χριστόφορον μετὰ τὸ σκυλίτικον πρόσωπόν του τὸν ὁποῖον εἶδα τοσάκις εἰς τὸν ὕπνον μου! Ὁ ἀκούσιος τοῦς ψάλλας; πλοσὸν τῶν ὁποίων τοσάκις ἐκράτουν καὶ ἐγὼ τὸ ἴσον.

Καὶ ταῦτα λέγων ἐψάλλε τὸ «Κόριε ἐκέκραξα», ἐνθ' ὄμοι μὲγάλα δάκρυα ἀνέβλυζον ἀπὸ τοῦς ὀφθαλμοῦς του. Ἐπροχώρησε δὲ βαδίζων σιωπηλῶς καὶ ὡς ἂν εἶχε λησμονήσει τὰ πάντα, ἕως ὅτου ἐφθασεν εἰς μικρὰν γέφυραν ἐπὶ τοῦ ρυακίου ἀπέναντι τῆς ὁδοῦ τοῦ ὁποίου ἐφαίνετο ὕψρον καὶ τελαματώδες λιβαδιον. Τότε ἐγέλασεν εἰς τρόπον ὅστε ὄχ' ἔλεγε τις ὅτι ἡ ψυχὴ του ἀνέβη εἰς τὰ χεῖλῶν του.

— Ἐδῶ, ἀνέκραξε μετὰ φωνὴν τεταραγμένην, ἐδῶ κατὰ πρῶτον ἡγγισα τὴν χεῖρα τῆς Ρόζας, ἐδῶ κατὰ πρῶτον οἱ ὀφθαλμοὶ μας ἀνεκκίνησαν μεταξὺ τῶν τὰ πράγματα ἐκεῖνα τὰ ὁποῖα προξενοῦν εἰς τὸν κόσμον τοῦτον τὴν χαρὰν τῶν εὐτυχῶν καὶ ἀνοίγουν τὸν οὐρανὸν εἰς τὰς νέας καρδίας καὶ τότε ὡς τὸρα ἐλαμπον αἱ ἀκτίνες τοῦ ἡλίου, καὶ τότε ὡς τὸρα ἐκελάδουν τὰ κτηνά.

Καὶ διαβάς τὴν γέφυραν ἐξήκολούθησε ψιθυρίζων

— Οἱμοι! Τὰ παλαιὰ ἐνθ' ἐξηράνθησαν, τὰ πτηνά τὰ ὁποῖα ἐκελάδουν τότε τὸν ἔρωτά μας ἀπέθανον, τὰ μικρὰ τῶν μόνων χαιρῶν τὸν γέροντα, ὅστις ἐπιστρέφει ὡς σκιά τῶν χρόνων οἱ ὁποῖοι παρήλθον διὰ παντός. Καὶ ἡ Ρόζα, ἡ ἀγαπητὴ μου Ρόζα, ζῆ ἄρα γε; ἴσως, ἀλλὰ ὄχ' ἦναι ὑπανδρευμένη καὶ ὄχ' ἔχει παιδί. Οἱ μένοντες λησμονοῦν πάντοτε τὸν δυστυχῆ ὅς τις πηγαίνει νὰ ὑποφέρῃ μακρὰν τῆς γῆς τῆς γεννήσεώς του.

Καὶ εἰρωνικὸν μείδισμα διέστειλε τὰ χεῖλῶν του.

— Ταλαίπωρε ὄδοιπόρε, ζηλοτυπία γεννᾶται εἰς τὴν καρδίαν σου ὡς ἂν ἡ καρδία αὐτὴ ἦτον ἀκόμη εἰς καιρὸν ἔαρος! Καὶ ὁμῶς ὁ κωφὸς τῶν ἐρώτων πρὸ πολλοῦ παρήλθε. Πλὴν καὶ τί ἂν παρήλθον; Ἐὰν μόνον μετ' ἀναγνωρίσῃ, ἂν μόνον ἀνευθύνθῃ τὴν ἐνθερμον ἀγάπην μας, τότε, Θεέ μου, δὲν ὄχ' λυπηθῶ διὰ τὸ μακρότατόν μου ταξίδιον καὶ ὄχ' καταβῶ εἰς τὸν τάφον περηγῶρημένον μετὰ τῶν συγγενῶν καὶ τῶν φίλων μου.

Καὶ προχωρήσας πρὸς τὸ χωρίον εἰσῆλθεν εἰς ἐργαστήριον τὸ ὁποῖον εἶχεν ἐξωπερικὸν σημεῖον ἔρωτῶν, ἐξήτησε ἀπὸ τῆν γυναῖκα ποσῆριον ζυθόν.

πρὸς δὲ τὴν ἄκραν τῆς ἐστίας, πλοσὸν χύτρας βραζούσης, ἐκάθητο γέρον ὅς τις ἀκίνητος ὡς ἐγγύμα παρητήρησε τὸ πῦρ. Ὁ δὲ ὄδοιπόρος ἀνεγνώρισεν ἀμέσως αὐτὸν πρὶν ἢ ἐπιστρέψῃ ἡ γυνὴ καὶ φέρῃ τὸν ζυθόν καὶ καθῆσας πᾶραυτὰ πλοσὸν αὐτοῦ ἔλαβε τὴν χεῖρά του καὶ εἶπε μετὰ φαίδραν φωνήν.

— Ἐδλογητὸς ὁ Θεός ὅτι σ' ἀφῆκε νὰ ζήσης τόσους χρόνους. Βαρὺς Γιορῆς, εἶσαι ἀκόμη ἀπὸ τὴν καλὸν παλαιὸν καιρὸν, δὲν μετ' ἀναγνώριζεις; Ἄν ἐνθυμῆσαι τὸ τρελλόπαιδον ἐκεῖνο, τὸ ὁποῖον ἐκάντζαρωνε πάντοτε εἰς τὰ δένδρα σου καὶ ἔτρωγε τὰ μήλα σου πρὶν ὠριμάσθουν;

— Ἐννενηκόντα ἐξ χρόνων! ἐπιούριούρισε ὁ γέρον χωρὶς νὰ κινήθῃ.

— Ἀληθινά, εἶπε στενάξας ὁ ὄδοιπόρος, πλὴν εἶπέ μετ' ἡ Ρόζα ἡ κόρη τοῦ ἀμαξοποιοῦ ζῆ ἀκόμη;

— Ἐννενηκόντα ἐξ χρόνων! ἐπανελάθει ὁ γέρον μετὰ φωνὴν βογγώδη.

Ἐν τῷ μεταξὺ ἦλθεν ἡ γυνὴ φέρουσα τὸν ζυθόν καὶ εἶπεν εἰς τὸν ὄδοιπόρον.

— Εἶναι τυφλὸς καὶ κωφός, κύριε, μὴ δμιλήτῃς εἰς αὐτόν, δὲν ἀκούει.

— Τυφλὸς καὶ κωφός! ἐψιθύρισε ἐπιδύονως ὁ ὄδοιπόρος. Πόσας καταστροφὰς ἔκαμεν ὁ ἀδυσώπητος χρόνος ἐντὸς τριάκοντα ἐτῶν! Περιπάτω ἐδῶ μεταξὺ τῶν εἰρησίων διακλήρου γενεᾶς!

— Ζητεῖτε, κύριε, εἰδήσεις διὰ μίαν Ρόζαν κόρην ἀμαξοποιοῦ; ἠρώτησεν ἡ γυνὴ. Ὁ ἀμαξοποιὸς μας ἔχει πέντε θυγατέρας, καμμία ὁμῶς δὲν ὀνομάζεται Ρόζα. Ἡ πρώτη λέγεται Ἄννα, καὶ ὑπανδρευθὴ τὸν κλητῆρα τοῦ ταχυδρομείου, ἡ δευτέρα Χρυσουγὴ καὶ καμμία σκόσθεις, ἡ τρίτη Μαρία καὶ ἡ μικροτέρα, ἡ Ἑλένη, εἶναι ἡλιθία ἡ ταλαίπωρος.

— Ἄν δμιλῶ περὶ αὐτῶν, ἀπεκρίθη ὁ ξένος ἀνομομότως, ἀλλὰ περὶ τῆς οἰκογενεᾶς τοῦ Κόδ Μελιγῆ.

— Ἄ! ἀπεκρίθη ἡ ξένη, αὐτοὶ πρὸ πολλοῦ ἀπέθανον!

Ὁς ἀνπροσεβλήθη ἀπὸ κεράυνον ὁ ὄδοιπόρος ἐπὶ ἤδησεν ἐκτὸς τοῦ ἐργαστηρίου, ἐκάλυψε καὶ μετὰ τὰς δύο χεῖρας τοῦς ὀφθαλμοὺς, καὶ ἀνέκραξεν ἀπελπίτως.

— Καὶ αὐτῆ; Θεέ μου, καὶ ἡ ἀγαπητὴ μου Ρόζα ἀπέθανον! Αἰωνίως ἀκούσῃ τὴν ἀνηλεῆ τὰ τὴν λέξιν, θάνατος, θάνατος! Καὶ κανεὶς λοιπὸν δὲν ἔμεινεν εἰς τὴν γῆν ὁ ὁποῖος νὰ με ἀναγνώρισῃ; Βλέμμα φίλου δὲν θὰ πέσῃ ἐπάνω μου.

Καὶ κλονοῦμενος ὡς οἰνοθερὸς εἰσεχώρησεν εἰς δάσος πευκῶν καὶ ἐκεῖ καταθεβήμενος ἀπὸ τὴν λύπην ἐστήριξε τὴν κεφαλὴν ἐπὶ δένδρον ἕως ὅτου καταπραῦνθη ὁπώσῃ ἡ ταρχή του. Μετὰ ταῦτα εἰσῆλθε βραδυπατῶν εἰς τὸ χωρίον καὶ ἐφθασεν εἰς

τὸ μεμονωμένον νεκροταφεῖον ὅπου σταθεὶς μετὰ ἀσκεπὴ κεφαλὴν πρὸ τοῦ σταυροῦ ἀνεφώνησεν.

— Ἐδῶ ἐνόησον τοῦ ἐσταυρωμένου, ἐδῶ με ὑποσχέθη ἡ Ρόζα νὰ μείνῃ πιστὴ καὶ νὰ περιμείνῃ τὴν ἐπιστροφὴν μου. Ἡ θλίψις ἀπέπνιγε καὶ τοὺς δύο μας, τὰ δάκρυά μας ἐπιπτον εἰς τοῦτο τὸ κάβισμα καὶ σχεδὸν λειποθυμοῦσα ἀπὸ τὴν λύπην τῆς ἔλαβε τὸν χρυσοῦν σταυρὸν ὡς ἐγγύθιον τοῦ ἔρωτος. Ταλαίπωρος φίλη, ἴσως πατὴρ τὸ νεκρὸν λειψανόν σου!

Καταβληθεὶς ἀπὸ τὸν περιόδονον τοῦτον λογισμῶν ἔπεσεν εἰς τὸ κάβισμα καὶ ἔμεινεν ἐκεῖ ὡς ἀναίσθητος πολλὴν ὥραν. Τὸ ἄψυχον βλέμμα του περιεφέρετο ἀργὰ εἰς τὸ ἔδαφος τοῦ νεκροταφείου ὅπου μικρὰ εὐώματα τοῦ χώματος ἐδείκνυον τοὺς νεώτερους τάφους. Ἐλυπαίτο βλέπων πῶς παλαιωθέντες ἐπιπτον οἱ μικροὶ ξύλινοι σταυροὶ καὶ καμμία χεῖρ ἀπογόνων δὲν ἀνήγειρε τὸ σημεῖον τοῦτο τῆς μνήμης τοῦ πατρὸς ἢ τῆς μητρός των. Καὶ τοῦ ἔδοιπόρου οἱ γοεὶς ἐκοιμῶντο εἰς τὴν γῆν ἐκείνην, ἀλλὰ τίς ἠδύνατο νὰ εἰπῇ, ποῦ εὐρίσκοντο οἱ τάφοι αὐτῶν;

Πολλὴν ὥραν ἔμεινε βυθισμένος εἰς τοὺς πικροὺς τοῦτους λογισμοὺς καὶ ἐνθ' ἡ ἰδέα τῆς αἰωνιότητος ἐπεβάρυνε τὴν ψυχὴν του βαρετὰ ὡς μνημεῖον ἐκ μαρμάρου, τὸν ἐξύπνισαν εἰρήνης βήματα ἠχῆσαντα ἐκεῖ πλοσὸν. (Ἔπεται συνέχεια.)

H NEA AMERIKH *).

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Δ'.

Ἡ πρὸς δυσμᾶς χώρα.

— Εἶπέ με λοιπὸν, δικαστᾶ, ἴδου δύο Γιαγκὲς εἰς τὸ μέρος τοῦτο τοῦ ποταμοῦ. Ὁά κάμουν νομικῶς καλὰ νὰ προσέξουν εἰς τὸ πέρασμα, διότι διαφορετικὰ ἠμποροῦν νὰ χάσουν τὰ δόντια τῆς προνήσεως. Τί λέγεις, δικαστᾶ;

*) Ἐν τῷ III καὶ IV τόμῳ τῆς «Πανδώρας» κατέχωρησamen περιγραφὴν τῶν ἐν Ἀμερικῇ ἡθῶν καὶ ἠθῶν, καὶ διὰ ταῦτ' ἐνομομαρτυροῦν καὶ τὸ παραδοξὸν ἅμα δὲ καὶ διὰ τὴν γλαυρότητα τῆς διηγήσεως τὸσον κατενόηταυτὰ τῶν ἀναγνώσται, ὡστε πολλοὶ αὐτῶν ἔγραψαν ἡμῖν εἰσὶν ὅτις ἠαρομοσαν τινὰ ἱστορίαν. Ἰδὲ διὰ τί ἐπιχειροῦμεν σήμερον τὴν δημοσίευσιν τῆς «Νέας Ἀμερικῆς», ἔργου τοῦ Ἀγγλοῦ διηγήτορος, διεδουμένου τοῦ ἐν Ἀμερικῇ ἐκδιδομένου, «Ἀθηναίου», ἀκαμάτου περιηγητοῦ καὶ γνωστοτάτου συγγραφέως διὰ τὴν κρῖσιν καὶ τὴν ἀκριβείαν τῶν ἐξιδουμένων. Τὸ σύγγραμμα τῶν Ἀθῶν δὲν περιορίζεται ἀπὸ τὸ πρῶτον εἰς μόνον τῶν ἠθῶν καὶ ἠθῶν τὴν περιγραφὴν, ἀλλὰ καὶ εἰς τῆς κοινωνίας καὶ τῆς πολιτείας τὴν ἐξαικόνειαν, ἢ τὸ ἐπαγωγὴν αὐτῆν. Ἰδιαιτέρως ἡ περὶ τὴν παράστασιν ἐκπαίδια τοῦ συγγραφέως, ἠρομικίζοντος ὡς ἔφη, «Τὸ παρελθὸν ἔαρ ἀνεχώρησε εἰς Ἀμερικῇ, ὅπου σκόπῃ εἶχον νὰ ἐξακολουθῶ μελέτας ἱστορίας εἰς τοὺς πάλαι χρόνους, εἰς ἃς πρὸ πολλοῦ εἶχον ἐπιθῆ. Ὁ ἀρχαῖος κισμὸς περὶ τὸν ἠθολογῆν

— Ίσως έχεις δίκαιον, ἀπεκρίθη ἀργά ὁ ἐπινοή-
μασθὲς δικαστής.

Καὶ ἐτελείωσε τὴν φράσιν του διὰ τῆς γνωστῆς
ταύτης ἀμερικανικῆς ἐπιφώνησις I guess (προβλέπω,
φρονῶ).

Ὁ συνοδοιπόρος μου, ὁ ἀξιολόγος μου φίλος Dil-
ke *) καὶ ἐγώ, ἤμεθ' οἱ δύο Γαγκεῖς, ἀν' καὶ γνή-
σιοι καὶ καθαροὶ Ἄγγλοι· ἐνταῦθα ὄμως, εἰς τὰς
ὄχθας τοῦ περιωνύμου Μισσουρή, πᾶς ἔχων τὴν ὄ-
ψιν λευκὴν καὶ μὴ φέρον ἔγχειρίδιον (bowie knife)
εἶναι Γαγκεῖς.

Ταῦτα συνέβαινον κατὰ τὰ ὄρια τοῦ πολιτισμοῦ,
εἰς τὸ μικρὸν ξενοδοχεῖον τῆς μικροτάτης πόλεως
Ἄτκισον, ὅπου ἔντομα καὶ ἀκαθαρσίαι πλημμυροῦσι
τὸν τόπον, ὅστις ἄπορον πᾶς στενότητος ἂν χωρεῖ
αὐτά.

Ὁ δικαστής, ἀνασηκώσας ἀργὰ τὴν κεφαλὴν νεύ-
ουσαν βραδέως εἰς τὸ πινάκιον τὸ περιέχον βόθρημα
ἐξ ἀραβοσίτου καὶ κρέας κωνιστᾶν, περιέφερε τὸ
βλέμμα εἰς ἐμὴ καὶ τὸν σύντροφόν μου, ἀπήγγειλε
τὴν προφητείαν ἣν ἤκούσαμεν περὶ τῶν ὀδόντων
τῆς φρονήσεως καὶ ἐπανάλαβε τὸ φαγητόν.

Ὁ ποταμὸς Μισσουρή εἶναι πρὸς τὸ Westorn
boy (τὸ παιδίον τῆς Δύσεως) ἕτι καὶ ὁ Σχομαῖνας
πρὸς τὸν χωρικὸν τῶν γαλλικῶν ἐπαρχιῶν, ὁ Τα-
μίνας πρὸς τοὺς Ἄγγλους, καὶ ὁ Ῥήνος πρὸς τοὺς
Γερμανοὺς, διότι ἀντιπροσωπεύει τὸ ἐμπόριον, τὰς
τέχναις, τὴν κομψότητα, ἐνὶ λόγῳ τὸν πολιτισμόν.
Ὁ ὑπερθᾶς τὸ τελευταῖον τοῦτο ἔριον τῆς ἀγρίας
χωρᾶς καὶ τῶν ἀραβισίων δικῶν, θεωρεῖται πεπο-
λιτισμένος καὶ μέλος ἐνεργὸν τῆς ἀνθρωπίνης κοι-
νωτίας.

καὶ ἔθακεν ἀφορμὴν ὡς ἀνακαλύψαι ἕτερον ὄλιον νέον· διότι εἰς
τὴν νῆαν ἀμερικανικὴν ἤπειρον ἦν πρῶτον τότε ἠπειρασμένον,
τὸ πᾶντα καὶ ἦθη, καὶ ἰδέαι, καὶ ὁμορφίαι, καὶ ἄλλαι ἀνα-
νιψήσαντες ἐκ θεμελίων. Πρὸς τὴν Μεσημβρίαν, καὶ Ἄρκτον, καὶ
Ἄρκτον, καὶ Ἀνατόλῃν πανταχοῦ ἡ ἡμερικὴ ἦτο νέα.

«Δύο μεγάλα καὶ εὐγενῆ πάθη ἀνέπτυξαν τὴν καρδίαν τῶν
θεμελιωτῶν τῶν Ἰνωμένων Πολιτειῶν, αἰσθητικὴ ὁμορφιῶν
ἐνθερμότητος, καὶ ἔρωσ ἀνεξαρτησίας ἀκαταγώνιστος· εἰς
ταῦτα τὰ δύο πάθη ἀφείλεται ἡ συμπλήρωσις τοῦ ἠραιοτάτου
τῶν ἔργων ἐφ' οἷς ἔχει νὰ καυχῆθῃ ἡ ἀγγλικὴ μεγαλοφυΐα.
Ἔτι δὲ καὶ σήμερον τὰ δύο ταῦτα πάθη εὐ μόνον δὴν ἐσθίοντα
σὺν, ἀλλὰ καὶ ζῶσιν εἰς τοὺς κόλπους τῶν καλῶς ὀργανωμέ-
νων κοινωτιῶν καὶ τῶν συντηρητικῶν ἐκκλησιῶν, ὧν μεταξὺ
ἀναπτύσσουσι, χωρὶς νὰ καταστρέψωσιν ἢ νὰ προσβάλλωσιν αὐ-
τάς, παραδείξεται δὴγματα στυριζόμενα ἐπὶ τολμηροτάτων
δοκιμῶν. Ὅπως δ' ἐννοήσῃ τις τὴν ἰσχὺν καὶ τὴν στερεότητα
τῶν κοινωτικῶν ταύτων ὀργανισμῶν, πρέπει ν' ἀναλύσῃ τὰ νέα
σοσθήματα καὶ νὰ κρίνῃ τὰς νέας ἀποπειράς, ὧν ἡ ἀνάπτυξις
διηγήθηται καθ' ἑκάστην μετὰ πλείους δυνάμεις καὶ τῆλμης.

* Τὰς κοινωτικὰς ταύτας ἐνεργείας, καὶ μάλα τὰς γινο-
μίναις ὅπως μεταβλήθησιν αἱ ἀμοιβαῖαι σχέσεις τῶν δύο φύ-
λων καὶ ἡ θεμελιώσις πάντων ἐπὶ νῆαν βάσεων, ὅθλομεν ζω-
γραφεῖσαι ἐνταῦθα μετ' ἑσπερῆς ἐπιθυμίας. Ἐν Λονδίῳ τῆ
1 Ἰανουαρίου 1867.

*) Ἀξιολόγος ποιητής.

— Πηγαίνω νὰ κάμω ἕνα γύρον εἰς τὴν Ἀμερι-
κὴν, λέγει τὸ boy ἢ τὸ ἄγριον παιδίον τῆς Δύσεως.
καὶ ἀναχωρεῖ φέρον χονδρὰ σαυδάλια καὶ πῖλον ἐκ
μηλωτῆς. Φέρον δὲ καὶ bowie-knife, καὶ περὶ τὴν
ὄψιν ζώνην ἐν ἧ' ἔχει ἐμπρηγμένον ἐξάκροτον, κα-
ταφρονεῖ ἐκ βλάβους ψυχῆς τὸν εἰρηνηκὸν κάτοικον τοῦ
ἀπέναντι μέρους, ὅπως καὶ ὁ ἀπέναντι τοῦ Ἰορδάνου
Ἄραψ τὸν κάτοικον τῆς Γαλιλαίας, καὶ ὁ ὑπερήφαν-
ος Ἰδαλγος τὴν παρὰ τὰς ὄχθας τοῦ Δαυρία Πορ-
τογάλλων.

Ὅσον διὰ τοὺς ὀδόντας μου, ὁμολογῶ ὅτι τοὺς
σέβομαι πολὺ, καὶ φρονῶ περὶ αὐτῶν ὅτι καὶ ὁ μέ-
γας ποιητῆς Οὐάλτερ Σαβᾶζ Λανδρ, τὸν ὅποιον ἐ-
πισκέφθη προὐ πάντε ἐτῶν εἰς Φλωρεντίαν, ὅστις
καὶ τοῖ ὑπερθᾶς τὰ ὀδοπόνητα τέσσαρα ἔτη τῆς
ἡλικίας αὐτοῦ, ἦτο κάλλιστα εἰς τὴν ὑγείαν του.

— Ἄ! ἀνέκραξεν ὅτε μὲ ἤκουσε συγκαίροντα
αὐτῷ· μὴ με λυπῆς! ἔχασα τέσσαρα ὀδόντια! Ἐ-
προτίμων νὰ χάσω ἀντ' αὐτῶν καὶ τὸ ὀλίγον πνεῦ-
μα τὸ ὅποιον μὲ μένει.

Ἄλλ' ὅπως δῆποτε εἶχομεν ἐμβῆ εἰς τὸν χορόν·
εἶχομεν περᾶσαι τὸν Ἰορδάνην ἡμῶν, τὸν Μισσουρήν,
καὶ ἔπρεπε τολμῶντες νὰ καταφρονήσωμεν τοὺς
κινδύνους.

Τὴν προτεραιὴν ἀνεχωρήσαμεν πολλὰ πρῶτ, —
ἦτο τότε Αὐγούστος, — ἀπὸ τὸν Ἅγιον Λοδοβίκον,
πόλιν ζωηροτάτην, σαξωνικὴν καὶ λατινικὴν ἐξ ἡμι-
σείας, καταληφθεῖσαν πρὸ μικροῦ ὑπὸ τρομεροῦ πα-
νικοῦ φόβου ἕνεκα τῆς χολέρας ἣτις εἶχαν ἐνοικήσει
ἀμείλικτος εἰς αὐτὴν ἐν καιρῷ σφοδροτάτου καύ-
σαντος. Θιαντῶσθητε δὲ ὅποιος θὰ ἦτο ὁ καθῶσον οὗ-
τος εἰς πεδιάδα κρημένην εἰς τὸ χαμηλότατον μέρος
ἀπερᾶντου χωρᾶς, τριακόσια μίλια ἀπεχούσης ἀπὸ
τῶν λόφων. Ἀναριθμητὰ ἐγένοντο τὰ θύματα τῆς
μάστιγος ταύτης εἰς τὸ μέρος ὅπου ἐργάζονται οἱ
ταλαίπωροι Ἰρλανδοὶ, εἰς τὰ νοσώδη καταγῶγια
ἔπου κατοικοῦσιν οἱ ἀπερίσεκτοι Μαθροὶ.

Κατ' ἄλλην τινὰ προηγηθεῖσαν ἐπίσκεψιν τῆς νό-
σου, χίλιοι πεντακόσιοι νέοι τῆς πόλεως, πλοῦσιοι
καὶ βομάλῆσι, ἀνέλαθον γενναίως τὴν θεραπείαν τῶν
ἀσθενῶν· τὸ 1865 ὄμως οὐδεμία φιλανθρωπικὴ ἐ-
ταιρεία συνεκρατήθη, οὐδὲν μέτρον ἐλήφθη κατὰ τῆς
πᾶνωλευρίας, ἣτις ἀκαταπαύστως ἠπέλειε τὴν πόλιν,
ἀνεγερθεῖσαν ἐντὸς ἀληθοῦς ὄχτου, ἐκ τῶν βαθυτέ-
ρων οὗς ποτε ἔσκαψεν ἡ φύσις.

Τὸ δημοτικὸν συμβούλιον εἶχε παύσει δημοσιεῖον
καθ' ἑκάστην τὸν ἀριθμὸν τῶν νεκρῶν, τὸν ὅποιον
ὑπελόγιζον ἢ ἐκ τῶν μεταβιβαζομένων φερέτρων,
ἢ ἐκ τῶν καταστίχων τῶν δέκα ἢ δωδεκά κυριωτέ-
ρων νεκροταφείων. Ὁ ἀριθμὸς τῶν θανόντων ἦτο μέ-
γας, καὶ ἐπηύξανεν αὐτὸν ἔτι πλεον ἢ ἀριθμητικὴ
τοῦ φόβου. Πυρροὶ ἠνάφθησαν ἀνὰ πᾶσας τὰς ὁδοὺς

καὶ ἀσπίδες ἠσπασμένη εἰς τὰ βύθια· οὐδεὶς δ'
ἐτόλμα ν' ἀναβῆ εἰς δημοσίαν ἀμαξίαν. Καὶ ἐνθ' ἐ-
γύετο εἰς τὸ ξενοδοχεῖον σοὶ διηγούντο ταπεινῇ τῆ
φωνῇ τρομερὰς ἱστορίας, ἐξ ἐκείνων τὰς ὁποίας κα-
τακουαζούουσιν αἱ κεφαλαὶ τῶν Μεσημβριῶν. Διη-
γούντο ὅτι πάντες οἱ ὑπηρετοῦντες εἰς τὰ νεκροτα-
φεῖα, καὶ αὐτοὶ ἔτι οἱ κακοῦργοι εἰς οὗς ὑπεσχεθή-
σαν χάριν ἐπὶ ὄρω νὰ θάπτωσι τοὺς χλευρικοὺς, ἔ-
φυγον, ὅτι τὰ πτώματα ἔκειντο ἄταρα καὶ πτω-
ραυμένα, ὅτι καὶ τὰ φέρετρα καὶ τὰ σάββανα παρε-
δόθησαν ὑπὸ τῶν φυγάδων εἰς τὸ πῦρ καὶ ὅτι μυρία
ἄσα ἀτοπήματα διεπράχθησαν εἰς τὰς οἰκίας τῶν
θανόντων καὶ εἰς τὰ νεκροταφεῖα. Ἡμέραν καὶ νό-
κτα ἐσήμαινον πνεθίμως οἱ κώδωνες.

Ἀναχωρήσαντες ἐκείθεν πολλὰ πρῶτ, καταλύσα-
μεν τὴν μεσημβρίαν εἰς Μακὸν, ὅπου ἐφαγάμεν πε-
πόνια καὶ σταφυλάς, τὸ δὲ μεσονύκτιον κατέβημεν
εἰς τὸν Ἅγιον Ἰωσήφ, δώδεκα περίπου μίλια ἀνωθεν
τῆς Ἄτκισον, κατὰ τὴν ἀνατολικὴν ὄχθην τοῦ Μι-
σουρή· δύο δὲ ὥρας μετὰ ταῦτα ἐφθάσαμεν εἰς τὸ
τέλος τοῦ σιδηροδρόμου, καὶ ἀμέσως αἱ ἀτμάμαξαι
ἐκινῶντο εἰς μέρος πλείους βρωμεροῦ χόρτου, ὅπου
εὐρίσκειται πορθητῶν καὶ ὀδηγός. Ἐνθ' δὲ κατέτρυ-
χεν ἡμᾶς παγερὸς ἄνεμος, ὑπερεχάρημεν ἀκούσαντες
φωνὴν ὑπηρετοῦ ξενοδοχείου λέγουσαν· «Ἐπάρχουν
ὀδοιποροὶ διὰ τὸ Planter's House.» Καὶ πάντες
ἀνέκραξαν καὶ, διότι πάντες ἐπιθόμενοι νὰ καταφύ-
γωσιν εἰς τὸ ξενοδοχεῖον τῶν Planter's. Ἀνέβημεν
λοιπὸν σπειδόμενοι μετὰ σάκκων καὶ βιβλίων καὶ
ἐνδυμάτων εἰς τὸ λεωφορεῖον, τὸ ὅποιον ἴστατο πλη-
σίον εἰς τὴν τελευταίαν ἀκρὰν τοῦ σιδηροδρόμου ἔ-
τοιμον νὰ παραλάβῃ ἡμᾶς. Πλὴν τί ἔθριον κοιμά-
ται ὑπὸ τοῦς πόδας ἡμῶν; Εἰς τὸ βάθος τῆς ἀμά-
ξης ἔκειτο ζῶον τὸ ὅποιον ἐξελάδομεν ἀντὶ κολασ-
σαίου σκύλου, καθόσον ὅτε εἰσῆλθομεν ἤρχισε νὰ
γρυλλίξῃ καὶ νὰ λακτίξῃ· ἀλλὰ πάλιν ἦτο τῶσα
μεγάλον, ὥστε ἐνομίσαμεν ὅτι πιθαυὸν ταυρὸς τις
εὐρῶν ἀνοικτὴν τὴν θύραν ἐζήτησεν ἄσουλον ἐναντίον
τοῦ δριμυτάτου ψύχους. Ἐνθ' δὲ τοιαῦτά τινα ἀνε-
πολοῦμεν ἰδοῦ τὸ τέρας ἀρχίζει νὰ ὑβρίζῃ. . . καὶ
τί ὑβρεῖς; τρομερᾶς! Ὅτε δὲ μετὰ μικρὸν ἐξύπνη-
σαν εἶδομεν ὅτι ἦτο ὁ ἡνίοχος ὅστις ἐρρόγγυαζε ἐγ-
κεκαρδωλῆμένος ἐν πάντε βουβαλαῖαις εἰσύραις. Ἐγὼ
δὲ ἀφοῦ ἐκάθισα πλησίον δωδεκάδος ὀδοιπόρων οὐχ
ἦττον ἐμοῦ ἀξίον οἰκτοῦ ἀνεφώνησα·

— Ἐτοιμοί!
Καὶ στραφείς πρὸς τὸν ἡνίοχον·
— Ἐμπρός! προσέθεσα.
— Ἐχετετε καιρὸν ἀκόμη, ἀπῆλθον ὁ ἡνίοχος,
ἔως νὰ φθάσῃ τὸ πέραμα. Καὶ ἐξεσφουδόνισα ποι-
αύτας ὑβρεῖς ὥστε ἂν ἦτο παρῶν τις ἱερεὺς ἢ καὶ
κυρία ἔπρεπε νὰ κλείσῃ τὰ ὄτα.

— Καὶ πότε θὰ ἔλθῃ; ἠρώτησέ τις ἐξ ἡμῶν.
— Εἰς τὰς ἑπτὰ.

Σημειωτέον δὲ ὅτι τότε ἦτο ἡ δευτέρα ὥρα μετὰ
τὸ μεσονύκτιον· τὸ ψῦχος διεπέρα καὶ εἰς τὸν μυε-
λὸν τῶν κακκάλων, καὶ συγχρόνως ἤμεθα ὡς αἰ-
σαρδέλαι ἐντὸς τοῦ λεωφορείου. Ἀλλὰ τοῦ ἄλλου
νὰ καταφύγωμεν ἀφοῦ ὁ τόπος ἦτο ἐρημὸς; Ἐξυ-
πνίσαντες δὲ τὸν ὑπερέτην τοῦ ξενοδοχείου, ὅς
τις καὶ αὐτὸς ἐκοιμάτο ἐξηπλωμένος εἰς τὸ καλῆ-
τερον μέρος, ἐμάθομεν ὅτι δυνατὸν ἦτο νὰ διαβῶ-
μεν τὸν ποταμὸν καὶ ἐκεῖ ὅπου εὐρίσκειτο, ἔστα
καὶ μεταξὺ σκύτους, ἐὰν ἀπερραϊζόμεν νὰ κινδυνεύ-
σωμεν ἐπιβαίνοντες εἰς μικρὸν λέμβον. Νὰ κινδυ-
νεύσωμεν! Καὶ διὰ τί ὄχι; Καὶ ἰδοῦ ἡμεῖς διασχί-
ζοντες τὸν χόρτον φέροντες καὶ τρὸς σάκκους, διότι
οὐδεὶς ἠθίλησε νὰ ἔλθῃ μέχρι τῆς ὄχθης, ἀλλὰ πα-
τοῦντες μὲ προσοχὴν καὶ ἀπροσάρμοστοι ἔτι προσε-
κτικώτερον ὅπως διακρίνωμεν τὸ πάφλασμα τοῦ ὕ-
δατος. Ὁ δρόμος εἶναι κατωφερὴς, τὸ ἔδαφος ὀλι-
σθηρὸν, καὶ πυκνὴ ἐμίχλη σκεπάζει τὸ ταχὺ καὶ
ἀφρίζον κύμα. Εἰς τὰ ὕψη τῆς ἀπέναντι ὄχθης δια-
κρίνομεν τὴν σικιὰν μικρᾶς πόλεως, ἢ μάλλον λευ-
κῶν τινων οἰκιῶν διεσπαρμένων. Πλὴν ποῦ εἶναι ἡ
λέμβος; Ἄν τὴν εὐρίσκαμεν εἰς ταύτην τὴν ὄχθην,
διότι ὁ Βιλ ἔκτισε τὴν καλύβην του εἰς τὴν ἀπέ-
ναντι, εἰς τὴν πολιτείαν Κανσᾶς, καὶ μόνη ἡ ἠχὼ
ἐπαναφέρει εἰς τὰς ἡμετέρας ἀκοὰς τὸ τρομερὸν γοῦ!
γοῦ! τοῦ ὑπηρετοῦ τοῦ ξενοδοχείου, ὡς ἄλλο ἐλε-
λεῦ, ἱκανὸν νὰ ἐξυπνίσῃ καὶ τοὺς ἑπτὰ Παιδας. Ἀλλ'
οὔτε ἀκόρσις, οὔτε λέμβος! Ἀφοῦ δὲ κατετίψα-
μεν δλοκλήρον ὄραν εἰς τὴν ὄχθην μεταξὺ ἐμίχλης
πυκνουμένης ἀδιακόπως, ἐπανήλθομεν, χωρὶς νὰ πο-
λυλυπηθῶμεν ὅτι ὁ πολεμικὸς ἐμβατήριος τοῦ ξενο-
δόχου δὲν ἐτάραξε τὸν γαλήνιον ὕπνον τοῦ πορθητῶς,
εἰς τὸ λεωφορεῖον ὅπου ἤραμεν τὸν ἡνίοχον ἐξακο-
λουθούντα νὰ βογγάξῃ. Ἄν θὰ λησμονήσω ποτὲ τὸν
κέντρονα τῶν ὕβρεων καὶ τῶν βλασφημιῶν, οὐ τίνος
πὰ εὐδῶδη ἀνθῆ διεσκόρπιζεν ἐπὶ τέσσαρας ὥρας εἰς
ἡμᾶς, οὐδὲ τὸν κτηνώδη ἄμα δὲ καὶ εὐμενῆ τρόπον
μεθ' οὗ ἐρρίψεν ἐφ' ἡμῶν ἐν πᾶν σκεπασμάτων καὶ ἕνα
τῶν βουβαλείων αὐτοῦ δερμάτων. Καὶ ὁ μὲν φίλος
μου ἀπεκοιμήθη, διότι οἱ νέοι εὐκόλως εὐρίσκαουσιν
τὸν ὕπνον· ἐγὼ δὲ καταβάς περιηρχόμενος εἰς τὸν σι-
δηροδρόμον· ἐφθασα μέχρι τῆς ὄχθης, παρετήρησα
τὴν δύσιν τῶν ἀστέρων, ἐβλασφήμησα ἐναντίον τοῦ
ὕψιλου χόρτου καὶ ἐρρόφουν τὸ σίγαρόν μου.

Τὴν δὲ ἐξέδομον ὄραν ἤλθε τὸ ἀτμόπλοιο τὸ
ἐκπληροῦν χρέη πορθητῶς, καὶ τὴν ὀδοὴν ἐκαθῆ-
μεθα περὶ τράπεζαν εἰς τὸ ξενοδοχεῖον. Planter,
μεταξὺ τῶν ὀλίγων πεπολιτισμένον ἀριστοκρατῶν
τοῦ Κανσᾶς, ὧν ἕκαστος ἔφερεν ἔγχειρίδιον εἰς τὸ
θυλάκιον καὶ πολύμενον εἰς τὴν ζώνην.

— Πξέρερε, κύριε, ποίαν ὄραν ἀναχωρεῖ ἀπὸ Ἄτκισον τὸ ταχυδρομεῖον τῆς λίμνης Σαλέ;

— Εἰς ταύτην τὴν ἐρώτησιν ἀπήντησεν ἡ μάλλον δὲν ἀπήντησεν ὁ εἰρηνοδίκης, τοῦ τίνοσ; τοῦ ἀλόγως ἀναγινώσκον ἐῖς τὴν ἀρχὴν τοῦ κεφαλαίου τοῦτου. Καὶ ἡ μὲν ἐρώτησις ἦτο ἀπλουστάτη, ὁ δὲ δικαστὴς ἔμως ἀντὶ ἀποκρίσεως με προειδοποίησεν, ὅτι τῆς φρονήσεως οἱ ὀδόντες μου ἔδαν ἐφαίνοντο πολλά ἀσφαλεῖς εἰς τὴν πολιτείαν Καναδάς.

— Ἐγὼ δὲ μὴ ἐνόησας τὸν σκοπὸν τοῦ εἶδους τοῦτου τῆς ἀπαντήσεως, ἠτένισα καλῶς τὸν γείτονά μου, καὶ ἐπανελάθον ἐντονώτερον τὴν ἐρώτησιν. Ταύτην ἀκούσαντες οἱ λοιποὶ ἐξεκαρδίσθησαν γελοῦντες εἰρωνικῶς. Μετὰ ταῦτα ὁ δικαστὴς εἶπεν ὅτι τὸ ταχυδρομεῖον (σημειώτεον ὅτι ἤλθομεν ἐκ τοῦ Ἁγ. Λοδοβίκου εἰς Ἄτκισον, πόσον τῆς ἀναχωρήσεως τοῦ ταχυδρομείου, ὅπως μεταβῶμεν εἰς Δένβερ καὶ εἰς τὴν λίμνην Σαλέ) ἤλλαξε τὸν δρόμον, καὶ ὅτι μετατοπισθὲν ἀλλαχοῦ ἐμελλε νὰ διατρέξῃ ἄλλον εὐκολώτερον καὶ συντόμωτερον.

— Ἀνάγκη λοιπὸν νὰ υπάγωμεν καὶ ἡμεῖς εἰς ἀνεύρεσιν αὐτοῦ, ἐνῶ οἱ ὁμοτράπεζοι γελοῖσι διὰ τὴν ἀτυχίαν ἡμῶν. Καὶ ἐπειδὴ ἡ μετάθεσις τοῦ ταχυδρομείου ζημιοὶ τὴν πόλιν αὐτῶν, ἐζήτησαν νὰ πείσωσιν ἡμᾶς διὰ πολλῶν λόγων ὅτι ἀνοήτως ἐγχευόμεθα εἰς τὸν καλὸν δρόμον καὶ προσημῆθη ὁ χειρότερος καὶ ἤτρον ἀσφαλὴς. Ὁ νέος δρόμος, προσέθετον, ὀνομάζεται Dihok-Hill ἢ λόφος καπνοῦ, διότι ἀεὶ διακόπως κρέμαται ἐπ' αὐτοῦ νέφος ὀμίχλης.

— Ὡς τὸν ἴδῃτε, κύριοι, καὶ ὡς κρίνετε μόνοι σας, ἀλλ' ἵσως ἀδιαφορεῖτε διὰ τὰ τελευτά σας ὀδόντια.

— Ἄλλοτε δὲ τις λαθὼν ἀπὸ τοῦ Ουλακίου αὐτοῦ τὴν ἐφημερίδα τὴν περιέχουσαν τὰς εἰδήσεις τῆς χώρας τῆς καλούμενης Λόφος καπνοῦ, δεικνύει εἰς ἡμᾶς ὅτι ὁ Μάυρος Λέθης, ὁ Παλῶστικος Κόων, ἡ Ρωμαία βίε καὶ πολλοὶ ἄλλοι ἀρχηγοὶ τῶν Ἐρυθροδέρμων, τραπέντες εἰς ἔργα πολεμικὰ ἐληλάτησαν καὶ ἐπυρπόλησαν τὴν δεινα καὶ τὴν δεινὰ ἐξοχὴν καὶ κατέσφαξαν τὸν δεινα καὶ τὸν δεινὰ λευκόν. Πραγεῖθησθε δὲ ἡ ἐφημερίς, ὅτι καὶ πρὸς Ἄρκταν τὰ πράγματα ἀντὶ βελτιώσεως χειροτερεύουσι. Συνοδία λευκῶν προσβλήθησθε ὑπὸ τῶν Μαύρων. Ποδῶν ἐνδὲ κατέβηκε τὴν Μισουρήν, συνεπλάκη μετ' αὐτῶν, καὶ μόνη ἡ ταχύτης δι' ἧς ἀντετάχθη ἔσωσεν αὐτήν. Οἱ ὀδοιποροὶ τὸν πέλεκυν ὀδοιποροὶ διηγούονται, ὅτι ἐπὶ ἀστυρίωσιν αὐτῶν, συλληφθέντες ἐπὶ λέρμβου εἰς τὸν αὐτὸν ποταμὸν ἐφονεύθησθε ὑπὸ τῆς φυλῆς τῶν Ἰεράκων, αἵτινες ὑπέγραψαν μὲν οὐ πρὸ πολλοῦ συνθήκην εἰρήνης μετὰ τῆς κυβερνήσεως, ἐπεδόθησθε ὅμως εἰς ἐχθρόπραξις. ἀλείψαντες δι' ὄχλους καὶ μίλτου τὰ πρόσωπα.

Ἡ ἐπιτομή μεταξὺ τούτου ὑψηλόσωμος τις φερων τῆς λεβόλων, ἐγγχειρίδιον καὶ πολὺκαννον καὶ ἔχων ἦθος παμφάγου, εἰσελθὼν εἰς τὸ ἐστιατόριον, παρουσιάσθη εἰς ἡμᾶς ὑπὸ τῶν ἄλλων. — Εἶναι, εἶπον, ὁ ἀρχηγὸς Οὐάλακερ, ὁ περίφημος καπετὰν Ζερμ Οὐάλακερ, ὁ ἀριστὸς ἀντιπρόεδρος εἰκοσιεπτὰ φορὰς τὰς πεδιάδας καὶ ἐτίμησθε διὰ τοῦ ὀνόματος αὐτοῦ ἐνακολλήσκειν αὐτὸν ὑπὸ τὸ ἄνθημα Ἐρυθρῶ μὴ μαθῶν ἄχοι τοῦδε.

— Ὡς γίνωμεν ἄξιοι τοῦ ἐπωνύμου βλάκες, εἰπενοὶ καπετάνιοι ἀνταξιοδούοιτες διὰ τοῦ νεωτέρου δρόμου, εἰς ὅποιος εἶναι κάκιστος, ὑπερίπεσωμεν εἰς τὰς χεῖρας τῶν Ἰνδῶν, διὰ νὰ μᾶς ξεγδάρουν.

— Εἰς τὴν παράτησιν ταύτην ἀπεκρίθημεν ὅτι ἐπειδὴ τὸ ταχυδρομεῖον κατέλιπε τὸν δρόμον αὐτὸν, δὲν ἦτο φρόνιμον νὰ τὸν προτιμήσωμεν. Τότε ὁ καπετάνιος ἔδωκεν εἰς ἡμᾶς τὴν συμβουλήν νὰ μείνωμεν πινὰς ἡμέρας εἰς Ἄτκισον, ὅπως λάβῃ τὴν καιρὴν νὰ ἀποδείξῃ ὅτι δὲν πρέπει νὰ ἐκλαμβάνωμεν τὸν ποταμὸν γιὰ τὴν ἡμετέραν καὶ νὰ φιστήσῃ ἡμᾶς ὡς πρὸς τὴν κατάστασιν τῶν Πεδιάδων. Ἐάν ὁμοῦ δὲν θέλωμεν ν' ἀκούσωμεν τὴν συμβουλήν του, ὡς υπάγωμεν εἰς τὸν βιάλορον, ὁ ὁποῖος θέλει φροντίσει ἀναμφιβόλως νὰ διευκολύνῃ εἰς ἡμᾶς τὴν γνώριμίαν τοῦ Ἰνδικοῦ πελέκεως.

— Ἀλλ' ἡμεῖς, μὲν ἰσχυροὶ ὅτι μικρὸν ἀτμόπλοιον μέλλει νὰ ἀναχωρήσῃ μετὰ μὲτ' ἡμῶν εἰς Ἀθηνῶν, ὅπου εἰς ἡμετέρας τετὴν ὁ πρὶν εἰς Ἄτκισον σταθμῆς, ἐπληρώσαμεν εἰς τὸν ξενοδόχον καὶ παρηγγείλαμεν νὰ μετακομισθῶσιν εἰς τὸ πλοῖον τὰ σκεύη ἡμῶν. Ἐπειδὴ δὲ ἦτο εἰς ἐννάτη ὥρα δὲν εἶχον δὲ αἱ ὀδοιποροὶ εἰς τί νὰ ἐνασχοληθῶσιν, οἱ πρόσφατοι αὐτῶν φίλοι ἐπρόθυμήθησαν νὰ φανῶσιν αὐτοῖς χρήσιμοι. Περὶ μεσημβρίαν περίστασις τις συνετέλεσεν εἰς τὸ νὰ ἐλκύσῃ πρὸς ἡμᾶς τὴν ἀγαθὴν αὐτῶν ὑπόληψιν. Ἐνῶ περιηρόμεν λαλῶν καὶ καπνίζων, ἀνέγνων ἐπὶ τινος καταστήματος ταῦτα: «Ταχυδρομεῖον, εἰσελθὼν δὲ ἤρα ἀπλήρωτον ἐπιστολήν φέρουσαν τὸ ὄνομά μου. Καὶ δὲν ἐγνώριζον μὲν τὸν χαρακτήρα τῆς γραφῆς, ἐπλήρωσα ὅμως καὶ ἡνοιξα τὴν ἐπιστολήν. Ἀλλ' ἐπειδὴ ἀγαγνοὺς εἶδον ὅτι δὲν διευθύνετο πρὸς ἐμέ, ἔσπευσα νὰ διπλώσω αὐτήν καὶ νὰ τὴν ἀποδώσω εἰς τὸν ταχυδρομὸν εἰπὼν τὸ λάθος, καὶ προτρέψας νὰ κρατήσῃ αὐτήν χάριν τοῦ συνωνυμοῦ μου: ὁ ταχυδρόμος ἀτενίσας με παραδόξως μοι ἀπέδωκε τὸ πληρωθὲν τέλος.

— Βλέπετε; εἶπεν ὁ δικαστὴς εἰς τὸν γείτονά του, ἀρκετὰ ἐπιτόχεια τὴν ἔκαμεν: ἐδιάβασε τὸ γράμμα του καὶ ἐπῆρεν ὀπίσω τὰ γράμματά του. Στοιχηματίζω ὅτι δὲν εἶναι Γιαγκῆς.

— Κάμε μικρὰν τινα πονηρίαν εἰς Ἄτκισον, καὶ ὄλοι σ' ἐναγκαλιζόνται ὡς ἀδελφόν.

(Ἀκολουθεῖ.)